

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**KONUTLARDA
MEKAN TASARIMI KRİTERLERİNİN
GÖRSEL ALGILAMA AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ayşe DİNÇER**

**Danışmanı
Doç. Dr. İpek FİTOZ**

İstanbul - 2011

ÖNSÖZ

Tez çalışmalarım boyunca bana yol gösteren, bilgi ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. İpek FİTOZ'e, Haliç Üniversitesinde lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca emek verip bizleri çalıştıran tüm hocalarıma, ayrıca hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hep üzerimde hissettiğim beni sabırla yetiştirip büyüten aileme özellikle annem Emine DİNÇER'e teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2011

Ayşe DİNÇER

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ	IV
ŞEKİL LİSTESİ	V
ÖZET	XI
ABSTRACT	X
1. GİRİŞ	1
2. KONUT VE MEKAN	2
2.1. Konut Tanımı	2
2.2. Konutların Oluşum Süreci	3
2.3. Mekan Tanımı	18
2.3.1. İç Mekan	19
2.3.2. Dış Mekan	20
2.4. Mekanı Tanımlayan Elemanlar	21
2.5. Konutlarda İç Mekan Tasarımı	22
3. ALGI	27
3.1. Algının Tanımı	27
3.2. Algılama Süreci	28
3.3. Görsel Algılama	29
3.4. Gestalt Görsel Algı Teorisi	32

4. KONUT İÇ MEKAN TASARIMINDA GÖRSEL ALGILAMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	35
4.1. Işık.....	35
4.1.1. Işık Tanımı	35
4.1.2. Doğal Işık.....	37
4.1.3. Yapay Işık	38
4.1.4. Konut İç Mekan Tasarımında Işık.....	40
4.2. Renk	51
4.2.1. Renk Tanımı.....	51
4.2.2. Renklerin İnsan Psikolojisine Etkisi	57
4.2.3. Konut İç Mekan Tasarımında Renk	62
4.3. Biçim.....	69
4.3.1. Biçimin Tanımı	69
4.3.2. Biçimi Oluşturan Elemanlar	70
4.3.3. Biçimin Algılanması	73
4.3.4. Konut İç Mekan Tasarımında Biçim.....	75
4.4. Doku.....	79
4.4.1. Dokunun Tanımı	79
4.4.2. Dokunun Türleri.....	80
4.4.2.1. Görsel Doku	80
4.4.2.2. Dokunsal Doku	82
4.4.3. Dokunun Algılanmasına Etki Eden Faktörler	83
4.4.3.1. Dokunun Algılanmasında Işık	85
4.4.3.2. Dokunun Algılanmasında Renk	87
4.4.4. Konut İç Mekan Tasarımında Doku.....	87
4.5. Hareket	93
4.5.1. Hareket Tanımı (Devinim).....	93
4.5.2. Hareketi Sağlayan Düzenli, Düzensiz Ritim.....	94
4.5.3. Konut İç Mekan Tasarımında Hareket.....	96

5. SONUÇ	99
6. KAYNAKLAR	101
7. ÖZGEÇMİŞ	106

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 2.1 : Kullanıcı Gereksinmelerinin Sınıflandırılması.	24
Tablo 2.2 : Konutta Yer Alan Eylemlerin Gizlilik İlkesine Göre Sıralanışı	26
Tablo 4.1 : Rengin Tonu, Değeri ve Yoğunluğunun Algılanması.....	56
Tablo 4.2 : Biçimsel Düzzenlemeler ve Onların Duygusal Etkileri.....	74

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 2.1 : Lascaux ile Altamira Duvarlarına Çizilmiş Hayvan Figürleri. Milattan Önce (M.Ö.) 17.000 – 10.000	3
Şekil 2.2 : Çatalhöyük, Türkiye, Evler Bir Araya Toplanmış ve Hiç Cadde Yoktur; Evlere Giriş Çatıdaki Açıklıklardandır. M.Ö. 6000 dolayları	4
Şekil 2.3 : Asur'da Yapılmış Küçük Ev Planları	5
Şekil 2.4 : Megaron	7
Şekil 2.5 : Atina, Angora Yakınındaki Zanaatçı Evleri	7
Şekil 2.6 : Apartman Blokları (<i>insulae</i>), İtalya, Geç Birinci ve İkinci Yüzyıl	8
Şekil 2.7 : Tüccar Evi Planı, Fransa 12. yüzyıl, (Viollet-le-Duc Tarafından Restore Edilmiştir.)	10
Şekil 2.8 : Palazzo Medici Konağı ve Planı. Floransa, İtalya, 1444-1460	11
Şekil 2.9 : Barok Dönemi, Madrid Royal Aynalı Salon	12
Şekil 2.10 : Victor Horta, Brüksel Halk Evi, 1896-1899	14
Şekil 2.11 : Le Corbusier, Villa Savoye, Poissy, Paris Yakınları, 1928-1931	15
Şekil 2.12 : Villa Savoye, Zemin Katı ve Ana Yaşama Düzeyinin Planları.....	16
Şekil 2.13 : F. L. Wright, Kaufmann Evi, Şelalenin Üzerine Konumlandırılan, 1935 - 1937 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Olan Özel Konut	17
Şekil 2.14 : Şelale Evinin İç Mekan Görünüşü, Gerçek Dokunun Hakim Olduğu Mekan	17
Şekil 2.15 : Bina Kabuğu ile Ayrılan İç Ortamın Dış Çevre ile Olan İlişkileri.....	20
Şekil 2.16 : İç Mekanın Sınırlarını Belirleyen Elemanlar	21
Şekil 2.17 : Analiz, Sentez ve Değerlendirme ile Tasarım Sürecinin Oluşması	23
Şekil 2.18 : Bir Konuta Ait İşlev Şeması	25

Şekil 3.1 : Bir Yerin Algılanması	28
Şekil 3.2 : Sağ Gözün Görünüşü. Göze Giren Işığın Retinaya Ulaşana Kadar Geçtiği Kısımlar.....	30
Şekil 3.3 : Gözün Görüş Açıları	31
Şekil 3.4 : Şekil/Zemin Bağlantısı	33
Şekil 3.5 : Monoküler Uzaklık İpuçları. Şekilde Dört Monoküler Uzaklık İpuçları Görülmektedir	34
Şekil 4.1 : Balmoral Evi, Avustralya. Yaşama Alanına Pencereleden Doğal Işığın Girmesi	37
Şekil 4.2 : Villa 'S', Avusturya. Aydınlatma Çeşitlerinin Kullanılması	39
Şekil 4.3 : Doğal Işığın Yansiyarak Mekana Alınması	41
Şekil 4.4. : Kontrast Işıkların Kullanımının Koridor Atmosferini Değiştirmesi	43
Şekil 4.5 : Oturma Odasında Kullanılan Farklı Ancak Birbirlerini Tamamlayan Işıkların Yarattığı Sakinlik ve Dinlendiricilik	44
Şekil 4.6 : Yemek Masasının Üzerinde Kullanılan Kafes Işık ve Tavanda Kullanılan Dört Adet Spot, Işığın Homojen Olarak Dağılmasını Sağlamaktadır.....	45
Şekil 4.7 : Yatak Odasında Kullanılan Baş Ucu Aydınlatmaları ile Sağlanan Aydınlik	46
Şekil 4.8 : LED Işık İle Çocuk Odası Tavanının Aydınlatılması	47
Şekil 4.9: Mutfak İçerisinde Kullanılan; Masa Lambası, Genel Aydınlatma, Düşük Seviyeli Aydınlatma, Yukarıdan ve Aşağıdan Sağlanan Işıkların Mekana Kazandırdığı Zenginlik.....	48
Şekil 4.10 : Banyoda Bölümlenmiş Işıkların Bütünlük Sağlaması. Kullanılan Işıklar; Ayna Önü, Dolap Altlarında Kullanılan Düşük Seviyeli Işık, Tepe Işığı, Destekleyici Yan Işıklar	49
Şekil 4.11 : Her Üç Basamakta Bir Kullanılan Işıklar, Yukarıya Çıkan Bir Kişi Merdiven Basamaklarını Parlamadan Görebilesi İçin Asimetrik Olarak Yerleştirilmiştir	50
Şekil 4.12 : Çalışma Odası ve Göz Yormayan Işıklılık	50
Şekil 4.13 : Renk Tayfi	52
Şekil 4.14 : Akromatik Renkler.....	53
Şekil 4.15 : Ana Renkler (sol), Ara renkler (sağ).....	53
Şekil 4.16 : Üçüncül Renkler	54
Şekil 4.17 : Tamamlayıcı Renkler (Kontrastlık)	55
Şekil 4.18 : Açık Renk Tonlarının Hakim Olduğu Oturma Odası	63

Şekil 4.19 : Duvarlarında Sıcak ve Koyu Renk Tonun Kullanıldığı Oturma Odası.....	63
Şekil 4.20 : Beyazın Baskın Renk Olduğu Mekana Siyah İle Tamamlayıcılık Sağlanması.....	64
Şekil 4.21 : Toprak Tonlarının Hakim Olduğu Yatak Odası	65
Şekil 4.22 : Duvarlarında Beyaz Kullanılarak Ferah Bir Ortam Oluşturulan Çocuk Odasında Renklilik, Mobilyalar ve Oyuncaklar ile Sağlanmıştır	66
Şekil 4.23: Sarı ve Tonlarının Hakim Olduğu Mutfak	67
Şekil 4.24 : Mavi ve Yeşilin Banyodaki Etkisi. Ferahlık ve Tamamlayıcılık	68
Şekil 4.25 : Nokta	70
Şekil 4.26 : Çizginin Hareket, Yön Kazanması ve Gelişmesi	71
Şekil 4.27 : Düzlemin Oluşumu	72
Şekil 4.28 : Hacmin Oluşumu	72
Şekil 4.29 : Kanatlarını Açmış Bir Kuğu (sol) Lyon'daki Tren İstasyonu (sağ). Doğal ve Serbest Biçimin Mimarideki Örneği.....	74
Şekil 4.30 : San Francisco'da Bir Konutun Oturma Odası. Daireselliğin Biçim ve Form Elementlerinin Kusursuz Bütünlüğü	75
Şekil 4.31 : GAD Architecture Tarafından Tasarlanan İç Mekan. Çizgiselliğin Ön Planda Olduğu, Birbirini Takip Ederek Oluşturulmuş Biçimler.....	76
Şekil 4.32 : GAD Architecture Tarafından Tasarlanan Yatak Odası. Tavanın ve Banyo Kapısının Eğimli Olarak Aynı Yönde Devam Ettiği Görülür.....	76
Şekil 4.33 : GAD Architecture Tarafından Tasarlanan Buama Evinin Banyosu. Eğri Çizgilerin Mekana Katmış Olduğu Hareket	77
Şekil 4.34 : Mutfak Tezgahı ve Mobilyaların Mekan ile Bütünlük Oluşturması	78
Şekil: 4.35 : Hollandalı Mimarlar Tarafından Tasarlanan Konut, İç Mekan Tasarımında Geometrik Biçimlerin Duvarlarda Estetik ve İşlevin Bir Arada Kullanımı	78
Şekil 4.36 : Düzenli Görsel Doku Örnekleri	81
Şekil 4.37 : Düzensiz Görsel Doku Örnekleri	81
Şekil 4.38 : Bilgisayar Ortamında Hazırlanan Dokunsal Dokular	83
Şekil 4.39 : Mesafe Arttıkça Sert Doku Daha Yumuşak Doku Haline Gelmekte, Yumuşak Doku ise Daha İnce Pürüzlü veya Düz Yüzey Olarak Algılanabilmekte	84

Şekil 4.40 : Aynı Uzaklığa Sahip Farklı Dokuların Algısı.....	85
Şekil 4.41 : Dokuların Kullanıldıkları Yüzeyler ve Mekan Algısına Etkisi.....	88
Şekil 4.42 : Mekan İçerisindeki Şöminenin Doku ile Vurgulanması	89
Şekil 4.43 : Banyoda Kullanılan Işık Doku İlişkisi İle Dokunun Vurgulanması.....	90
Şekil: 4.44 : Mekan İçerisinde Birbiri ile Yarışan Doku Örnekleri.....	90
Şekil 4.45 : Duvarda Kullanılan Kağıdın Mekan Algısına Etkisi. Mekanın Olduğundan Daha Uzun Algılanması	91
Şekil 4.46 : Tavana Uygulanmış Doku Örneği	92
Şekil 4.47 : Mekanda Sert Dokuların Kullanımı	92
Şekil 4.48 : Tekrar, Kontrast (Değişim) ve Devamlılık	96
Şekil 4.49 : Konut Yaşama Mekanında Kullanılan Aydınlatmanın, Mekanda Yarattığı Hareketlilik ..	97
Şekil 4.50 : SM Evi, Mekan İçerisindeki Pencerelerin Yarattığı Düzenli Ritim ve Hareket.....	97
Şekil 4.51 : Konut İçinde Bulunan Havuzun, Kolonlar, Pencereler ve Tavanında Yapılan Tekrar, Devamlığın Oluşturduğu Hareketlilik	98

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ayşe DİNÇER
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : İç Mimarlık
Tez Danışmanı : Doç. Dr. İpek FİTOZ
Tez Türü ve Tarihi :Yüksek Lisans – Mayıs 2011

KONUTLARDA MEKAN TASARIMI KRİTERLERİNİN GÖRSEL ALGILAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ

ÖZET

Bu tez çalışmasının birinci ve ikinci bölümlerinde konutların, geçmişten günümüze uzanan süreci incelenmiştir. Konut, mekan kavramları ve konutlarda iç mekan tasarımının önemine vurgu yapılarak kullanıcı gereksinimleri ile şekillenen mekanların tasarımı yapılırken, uygun koşulların sağlanması için gerekli olan kriterlere değinilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde algının tanımı yapılarak, algılama süreci, görsel algının gerçekleşmesini sağlayan gözün yapısı, algılamadaki önemi ve Gestalt algı teorisi incelenerek, görsel algının gerçekleşmesinde savunulan görüşlere örnekler ile yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise; iç mekanlarda sıklıkla kullanılan, kullanıcının görsel algısını etkileyen; ışık, renk, biçim, doku ve hareketi ayrı ayrı ele alarak, mekanlarda etkili bir şekilde kullanılmasının konut iç mekanlarını ve dolayısıyla içerisinde yaşayacak olan insanları hangi yönlerden etkilediği incelenmiştir. Araştırmada, görme ile gerçekleşen görsel algının tasarım açısından önemine değinilirken, mekanların olduğundan farklı görünmesinin ve aynı zamanda görsel algıyı etkileyen elemanların insan üzerindeki fizyolojik ve özellikle psikolojik yönü araştırılmıştır.

Sonuç olarak mekan tasarımları yapılırken görsel algıyı etkileyen her bir elemanın konut iç mekan örneklerinden yola çıkarak analiz edilmesi ile mekana uygun görüşlere ve fikirlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konut, Mekan, Algı, Işık, Renk, Biçim, Doku, Hareket

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ayşe DİNÇER
Field : Architecture
Program : Interior Design
Supervisor : Doç. Dr. İpek FİTOZ
Degree Awarded and Date : Master – Mayıs 2011

A STUDY ON PLACE DESIGN CRITERIA IN HOUSES IN TERMS OF VISUAL PERCEPTION

ABSTRACT

The first and second sections of this study examine the process of the houses from the past to present. The criteria required for ensuring the suitable conditions while performing the design of the places shaped with the user requirements by highlighting the importance of the house, place concepts and interior design in houses.

The third section of the study defines perception and the opinions defended in realizing the visual perception, together with examples, have been provided by examining the perception process, the structure of eye, which ensures visual perception, its importance in perception and Gestalt perception theory.

The fourth section separately discusses the light, color, shape, pattern and movement, which effect the visual perception of the user and frequently used in indoor places, and the aspects that they affect the indoor places of the houses and the human beings living inside when they are effectively used at the places. The study mentions about the importance of the visual perception realized by seeing in terms of design and also examines the physiological and psychological aspects of the different appearance of the places and the components affecting the visual perception on the human beings.

The conclusion section provides the analysis of each component affecting the visual perception while carrying out the place designs with indoor examples from houses, as well as opinions and ideas suitable for the places.

Keywords: House, Place, Perception, Light, Color, Shape, Pattern, Movement

1. GİRİŞ

Konutlar geçmişten günümüze her geçen gün gelişen ve değişen mimari yapıların başında gelmektedir. Geçmişte yalnızca barınma gereksinimi ile ortaya çıkan konutların, günümüzde değişen yaşam koşulları ile birlikte kullanıcıların sayısız ihtiyacını karşılaması beklenmektedir. Bu nedenle konut iç mekanları, kullanıcının tercihleri ile tasarlanırken tasarımcının mekanda istenilen atmosferi oluşturabilmesi için mekanın algılanmasına yardımcı olan elemanları doğru şekilde kullanması gerekir.

İnsanın çevresini algılaması ve dolayısıyla gördüklerini anlamlandırabilmesi için uyarılara ihtiyacı vardır. İç mekana giren bir insan öncelikle mekanı algılayabilmesi için görmesi gerekir. Görsel algının gerçekleşmesini sağlayan elemanlar ise aynı zamanda mekanın tasarımında da etkili olan unsurlardır. Konut iç mekanları tasarlanırken görsel algıyı etkileyen ilk olarak ışıktır. Görmenin gerçekleşmesi ışık ile başlar ve daha sonra mekandaki diğer tasarımı oluşturan elemanların; renk, biçim, doku, hareket ile bir bütünlük sağlanır. İç meknlarda kullanılan görsel algıyı etkileyen bu öğeler ve kullanıcı gereksinimleri ile şekillenen meknlarda tasarım kriterleri de göz önünde bulundurularak yaşanabilir meknlar oluşturulabilir.

Günümüz konutlarında yaşayan kullanıcıların beklentilerinin karşılanabilmesi, daha rahat, huzurlu, düzenli, güzel meknların oluşturulabilmesi için iç mekan tasarımlarına ihtiyaç vardır. Özellikle konutlarda uzun zamanların geçirildiği göz önüne alındığında, algılamanın ve iç mekan tasarımlarının önemi daha da arttığı görülebilmektedir.

2. KONUT VE MEKAN

2.1. Konut Tanımı

Kişinin temel ihtiyaçlarını barındıran konut, zamanla değişim ve gelişim gösteren bir yapıdır. Eski çağlardan günümüze kadar uzanan ve genellikle ortak ihtiyaçlara cevap veren konut; kişinin barınması, kendini rahat ve güvende hissetmesi için oluşturulmuş bir yapıdır. Konutlar ilk çağlarda korunma amaçlı, tek bir alan ile sınırlı kalan küçük yapılardır. Günümüzde ise farklı fonksiyonları olan bölümlerden oluşmuştur. Bu bölümler ise evlerin odalarıdır. Odalar, kullanıcının ihtiyaçlarını giderdiği, yatıp kalktığı, yemek yediği, dinlendiği, ev içerisinde dağılım gösteren birbirinden ayrı alanlardır. İnsan yaşamının önemli bir bölümünün geçtiği konutlar; bölge kültürü, kişisel inançlar, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlar gibi etkenler ile şekillenir. Kişinin kendisine ait yaşanabilir ortamı oluşturana dek bu şekillenme sürer. Dönemin beğenileri, ihtiyaçları değiştikçe konutlar da o yönde şekillenir ve değişir. Böylece zamana ve dönemine ayak uydurmaya çalışan farklı mekanlar oluşur.

Konutu tanım olarak açıklamak gerekirse; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde (TDK) : *“İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh: ‘Kimsenin konutuna dokunulamaz.’ - Anayasa”* (TDK, 2005: 1213).

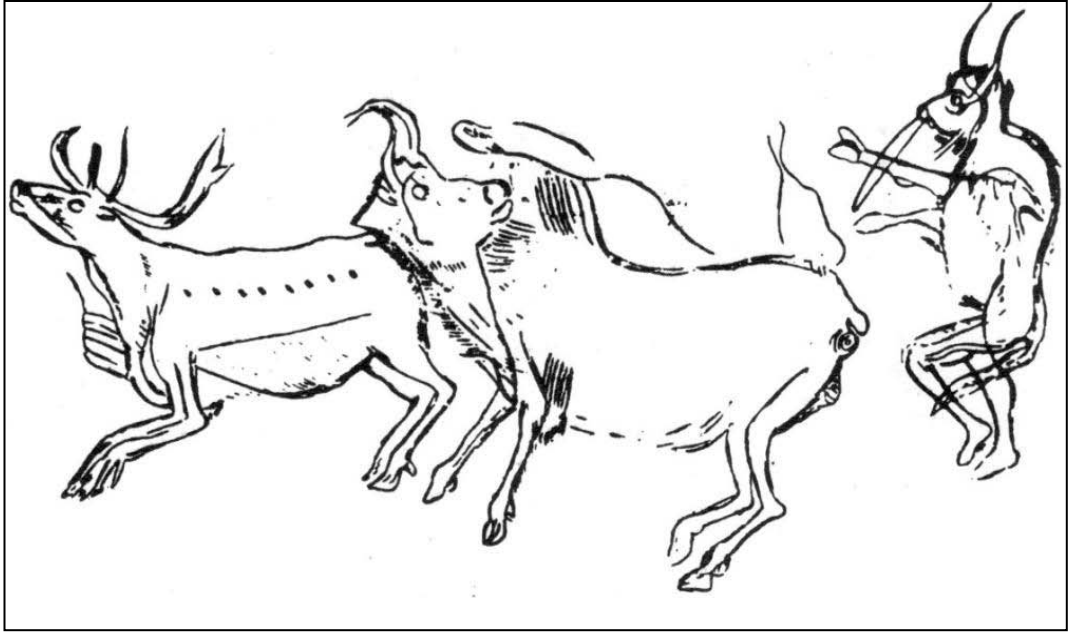
Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü'nde: *“İçinde aile ya da ailelerin barındığı her tür yapının genel adı. Ev, saray, konak, apartman vs. birer konuttur”* (Sözen ve Tanyeli, 2001: 136).

Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde ise: *“Bir ya da birkaç ev halkının yaşaması için yapılmış, insan yaşamasının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma ve ayakyolu gibi temel gereksinme konularında kolaylıkları bulunan barınak”* (Keleş, 1980).

2.2. Konutların Oluşum Süreci

Konut geçmişten günümüze kadar gelen, zamanla gelişim gösteren en eski yapılardan biridir. Tarih öncesi çağlarda insanların barınak olarak seçtiği ilk yerler mağaralardır. İnsanlar, iklim koşulları, hava şartları, vahşi hayvanlardan korunmak ve yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek için mağaralara sığınmışlar ve o dönemden günümüze kadar ulaşacak kalıntıları oluşturmuşlardır. Yontma Taş Çağı insanı mağaraları korunak, tapınak ve konut olarak kullandığı bilinmektedir.

“Tapınak mağaralar, ulaşılması çok zor, uzun ve karanlık dehlizlerin sonunda gizli olup duvarları resim ve kabartmalarla süslüdür (Şekil: 2.1). Bu tipin Fransa ve İspanya’daki en ünlü örnekleri Lascaux ile Altamira, duvarlarını süsleyen hayvan resimleri ile gerçek birer tapınaktır. Konut mağaralarda bulunan küller, kemikler, yiyecek artıkları ve yontma taş aletler ise buralarda yaşanmış olduğunu kanıtlar, hatta bunların bazılarında baca delikleri bile vardır” (Mutlu, 2007: 9).

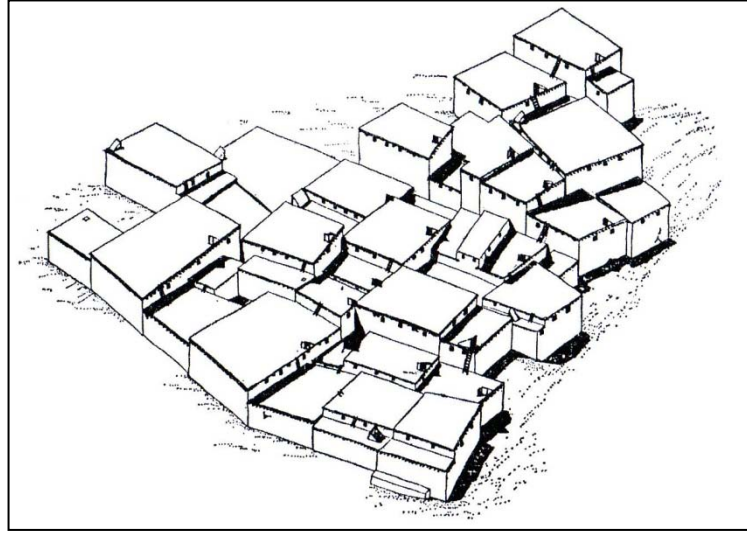


Şekil 2.1 : (Mutlu, 2007: 9.) Lascaux ile Altamira Duvarlarına Çizilmiş Hayvan Figürleri. Milattan Önce (M.Ö.) 17.000 – 10.000.

İnsanların mağaralardan yerleşik hayata geçmeleri Neolitik Çağ’da olmuştur. Paleolitik Çağ’dan sonra gelen çağın ilk ve en önemli yenilikleri ise; tarımın başlaması, hayvanların evcilleşmesi ve barınakların gelişmesidir. Neolitik Çağ’da tarımın ilerlemesi ile barınak yapımı artmıştır.

“Toprak tarım amacıyla taksim ediliyor ve buna paralel olarak da barınaklar inşa ediliyordu. Arkeolojik buluntular ilk evlerin köy gruplaşmaları içinde yapıldıklarını gösteriyor” (Mutlu, 2007: 10).

Neolitik Çağ’da doğu mimarisi olarak Anadolu’da bulunan Çatalhöyük ve Hacılar Köyü zamanın önemli yerleşim merkezlerindedir (Şekil: 2.2). Buralarda inşa edilen yapıların özellikleri birbirlerine yakın olsa da farklılıklar göstermektedir. Hacılar Köyü küçük bir yerleşim yeri olmasına rağmen evleri geniş odalıdır. Bazı evlerde ocak ve fırın bulunan odaları vardır. Çatalhöyük’e benzer yönü ise kapı yerinin olmamasıdır.



Şekil 2.2: (Roth, 2002: 219.) Çatalhöyük, Türkiye, Evler Bir Araya Toplanmış ve Hiç Cadde Yoktur; Evlere Giriş Çatıdaki Açıklıklardandır. M.Ö. 6000 dolayları.

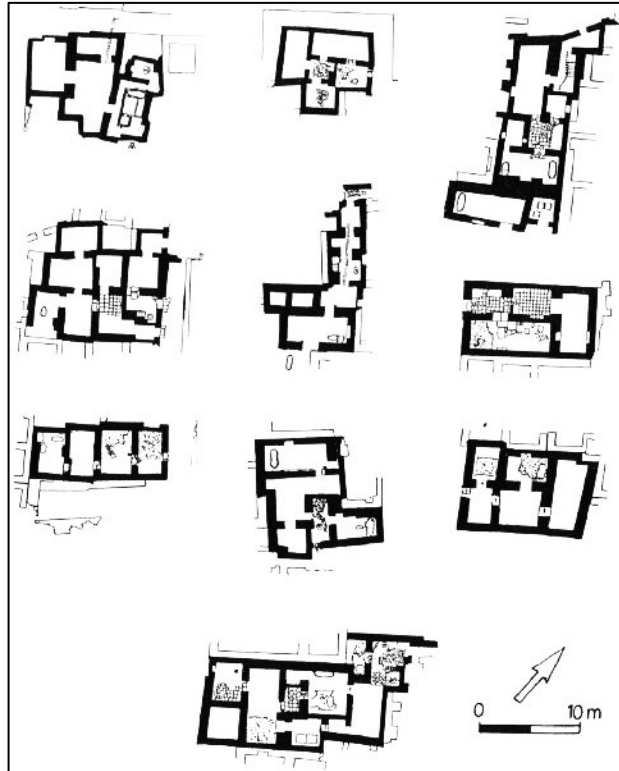
“Bu dönemin basit evleri kerpiç malzemeyle yapılıyordu. Herhangi bir nedenle kolayca tahrip oldukları gibi yine kolayca yeniden yapılıyor ama bu arada yerleşmenin zemini yavaş yavaş yükseliyordu. İşte bu yıkım ve yapım evreleriyle oluşan tepeler höyük olarak adlandırılır” (Büktel, 2000: 8).

Zamanla oluşmuş yapılardan biri de Çatalhöyük’tür. Burada bulunan evlerin tek katlı olması, kapılarının olmaması ve böylece girişin çatıdan sağlanması da yapıların en belirgin özellikleridir. Neolitik Çağ’da yine doğu mimarisinde birçok kültür oluşmuştur. Bu kültürlerden biri Kıbrıs Khirokitia kültürüdür. Kendi içinde gelişen ve zamanının diğer uygarlıklarından ayrı olarak oluşan bu kültürün evleri bir alanda, belirli bir merkezde toplanmıştır. Bu merkezde genellikle kubbe formunda yapılar inşa edilmiştir.

Tarih Öncesi Çağlar'dan sonra gelen Eski Çağ mimarisine bakıldığında ise önemli ve büyük iki uygarlık dikkati çekmektedir. Bunlar Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarıdır. Dönemin mimarisinde de önemli yeri olan Mezopotamya uygarlığı, farklı kültürleri, uygarlıkları ve yönetim biçimini barındırır. Tek bir otoriteye sahip olmayan Mezopotamya uygarlığının bünyesinde; Sümerler, Babil ve Asurlar gibi çeşitli uygarlıklar gelişmiştir. Sümerler, çivi yazısı olarak bilinen ve bu yazıyı ilk bulan uygarlıktır. Çok tanrılı dini benimsemişlerdir. Dönemin mimarisinde ise ilk yapılar Sümerler tarafından inşa edilmiştir.

“Sümer evleri bir avlunun üç yanını saran odalardan oluşur. Avlunun dördüncü yönünde genellikle evin girişi yer alır. Dışa kapalı olan bu evlerde çoğunlukla ikinci kat olur ya da birinci kat duvarları biraz daha yüksek tutularak, geceleri uyumaya elverişli, korkuluklu bir teras kat bulunur” (Büktel, 2000: 15).

Asurlularda ise; “İlk kare ve dikdörtgen evler Mezopotamya’da kullanılmaya başlanmıştır. Mezopotamya’da kalıplaşmış bir ev planı görülmemektedir. Evler, oturanların ana gereksinimleri ve üzerine yapıldığı arazinin boyut ve biçimlerine göre yapılmışlardır. Evlerin içinde bulunan büyük salonların uzun kenarı, evin avlusuna açılmaktadır” (Pekpostalcı, 2009: 71).



Şekil 2.3 : (Sevin, 1991: 118.) Asur'da Yapılmış Küçük Ev Planları.

Mısır mimarisinin ise; Piramitleri, Tapınakları ve Sarayları başlıca yapılarındandır. Bu yapıların oluşum temellerinde Mısır'ın yapı malzemesi yönünden zengin olması önemli birer etkidir.

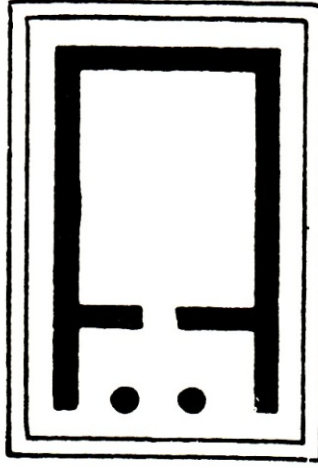
“Çok dindar olan Mısırlılar daha çok mezar ve tapınak inşa ettiklerinden, yalnız büyük saraylar yapan Asurlardan ve Egelilerden ayrılırlar. Mısır dininin başlıca özelliği, ölümden sonra yaşamaya devam edebilmek için vücudu çürütmeden, korumayı başarmaktı. Ebediyen saklanan cesedin, sağlam bir mezarda korunmak istenmesi bunun doğal sonucu oldu” (Mutlu, 2007: 10).

Ölümlere gösterilen bu özen Mısır mimarisi'nin bu yönde şekillenmesini sağlamıştır. Bu dönemde, özellikle mezar ve tapınak inşasının önem kazandığı görülmüştür. Aynı zamanda kimi Mastaba ve Piramitlerin günümüze kadar ulaşması yapıların inşasındaki malzeme kullanımı ve tekniğin ustalığını da göstermektedir. Mısır'da mezar ve tapınaklara gösterilen bu özen konut mimarisine gösterilmemiştir.

“Genel malzemesi kerpiç olan halk ve işçi evleri çok basit olarak bir avlu çevresinde sıralanmış düz toprak damlı odalardan meydana gelmektedir. Zamanla işçi evlerinin gelişerek işçi sitelerine dönüştüğü bilinmekte ancak mimari özelliklerinde fazla değişiklik olmamaktadır. Evlerin üstünü örten düz toprak damların yanında kubbe taklidi bazı örnekler görülmüşse de bunlar büyük bir önem arz etmezler. Bu evlerde pencere yok denecek kadar azdır. Evler sınırlı ışıklarını ya bir yarıktan ya da küçük pencerelerden alırdı” (Büktel, 2000: 25).

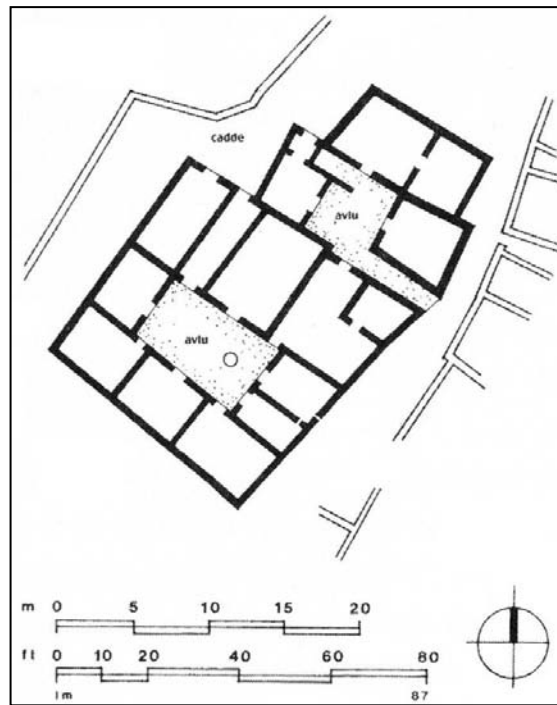
Uygarıkların geçmişten gelen mimari özellikleri, döneminin mimarisi ile bütünleşerek gelecek yapıların şekillenmesinde de etkili olmuştur. M.Ö. 8. yüzyılda Yunan mimarisi etkileri görülmüştür. Önemli yapıları sıralanacak olunursa tapınakları ilk sırayı alır. Dini mimaride yerini alan tapınaklar, tanrılar için yapılmış halka kapalı mekanlardır.

Tapınakların dışında; tiyatrolar, saraylar, evler de dönemin önemli yapılarındandır. Geçmiş çağlarda kullanılan ve bu dönemde bilinen en belirgin ev planı ise megarondur. Bu evler dikdörtgen planlı, ocağı bulunan sütunlu yapılardır. Megaron tipi evlerde bulunan ocak - ateş kutsal olarak nitelendirilmekte sütunlar ise bereketi temsil etmektedir.



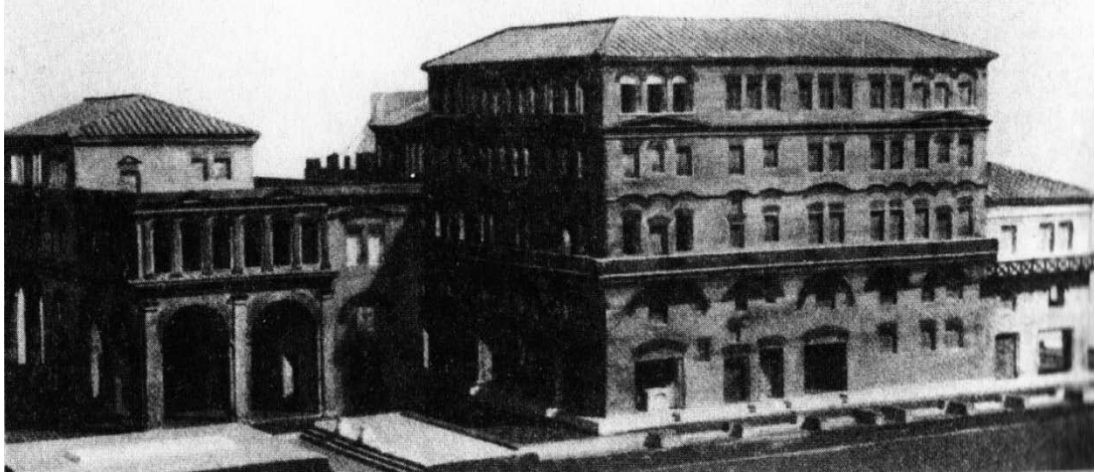
Şekil 2.4 : (Mutlu, 2007: 46.) Megaron

“Yunan evinin değişmeyen en eski özelliği, ilk çağlardan beri bir baş oda, megaron ile avlunun bulunmasıdır. Atinada M.Ö. 4.-5. yüzyıllarda klasik çağda yapılan evler tek katlı, fakir semtlerde ise 3-4 katlı yapılmıştır. Bazı evler tek odalı bazıları bir avlu çevresinde 2-3 odalıydı. Aynı evde birçok aile oturabilir ve evin dışındaki merdivenler sayesinde, her kiracı, bağımsız olarak dairesinden yararlanabilirdi. Zengin evlerde iki avlu ve daha çok oda vardır. Bunlardan kare veya dikdörtgen avlunun bir tarafında revak bulunur odalar avlunun çevresinde gruplanmışlardır. Servis ve misafir bölümleri ayrıdır” (Mutlu, 2007: 53).



Şekil 2.5 : (Roth, 2002: 272.) Atina, Angora Yakınındaki Zanaatçı Evleri.

Milattan önceki son yüzyıllarda etkisini gösteren mimari yapıların çoğu Roma uygarlığına aittir. Roma mimarisi özellikle Etrüsk ve Yunan uygarlıklarının dini ve askeri mimari özelliklerinin bir kısmını devam ettirmektedir. Uygarlık, farklılıklar göstererek M.S. 14. yüzyıla kadar gelmiştir. Roma mimarisinin kendinden önceki uygarlıklardan ve özellikle Yunan mimarisinden farkı ise, halka açık yapılar inşa edilmesidir. Dönemin mimarisinde; çeşmeler, köprüler, anfiteatro, hamamlar, su yolları ve su kemerleri gibi halka açık yapılar görülmektedir. Antik Roma evleri incelendiğinde ise, *İnsula* ve *Domus* yapıları önemli bir yere sahiptir. *İnsula* adı verilen evler çok katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil: 2.6). İnşa edilen bu evler günümüzde de bilinen apartmanların temellerini oluşturmuştur. *Domus* ise daha seçkin ailelerin yaşadığı evlerdir.



Şekil 2.6 : (Roth, 2002: 314.) Apartman Blokları (*insulae*), İtalya, Geç Birinci ve İkinci Yüzyıl.

“İnsulanın konutlarının çoğunun konforsuz ve küçük olmasına karşılık sarayla eşdeğer hale gelen domusun mükemmel bir konforu (su ve ısıtma sistemleri), lüks zemin dekoru (odalarda mozaik) ve boyalı duvarları, süslü revakları ve bahçeleri vardır” (Monnier, 2006: 49).

Roma etkileri daha sonraki çağlarda da devam etmiştir. Kendi içerisinde kollara ayrılan Roma İmparatorluğu böylece bir süre daha ayakta kalmıştır. Roma mimarisinin etkilerinin devam ettiği dönemler ilk ve ortaçağ olarak görülür. Özellikle ilk çağda Romalıların Hıristiyanlığa geçişleri ile Erken Hıristiyanlık Mimarisi daha sonra Bizans Mimarisi, çağın sonlarında ise Gotik Mimarisi etkili olmuştur.

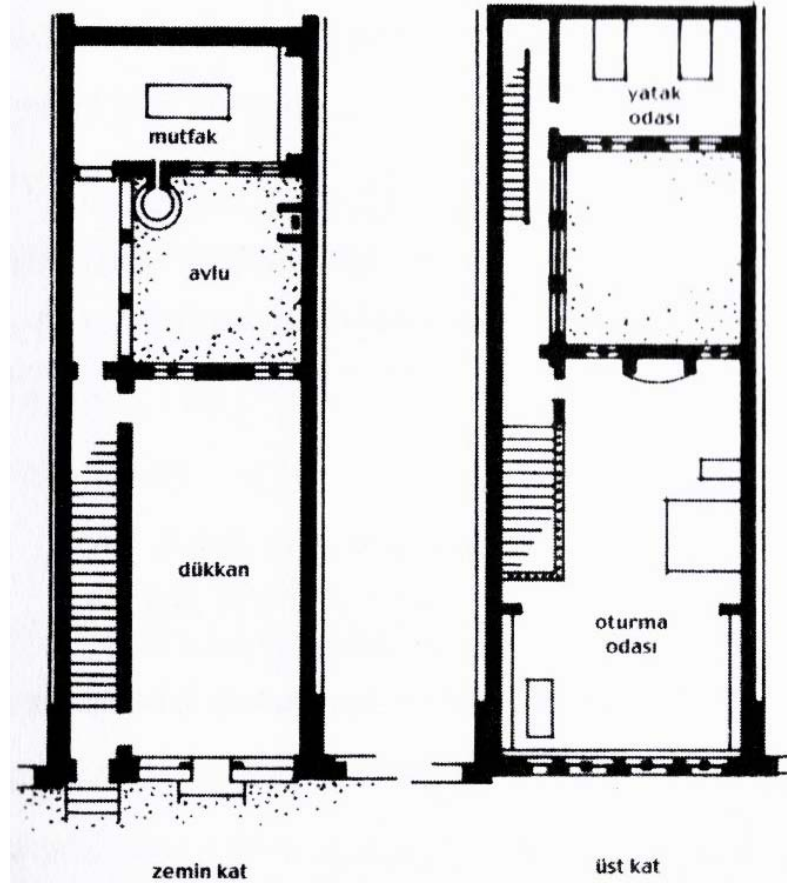
Bizans döneminin mimari eserlerinin birçoğuna İmparatorluğun başkenti olan İstanbul'dan ulaşılmaktadır. Buradan dönemin mimari özellikleri ve örneklerine bakıldığında dini mimarinin geliştiği, sivil mimarinin ise durakladığı görülmektedir. Bu dönemde çok sayıda konut inşası yapılmış olsa da örnekleri günümüze ulaşmamıştır. İstanbul'da bulunan Tekfur Sarayı, Bizans döneminin sivil mimarisinden günümüze ulaşan az sayıdaki örneklerden biridir.

“Tekfur Sarayı'nın hangi tarihte ve kimler tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Ancak Bizans'ın Latin istilasından kurtarılmasından sonra (1261) esaslı bir restorasyon gördüğü bilinmektedir. Tekfur Sarayı fetihden sonra çeşitli işler için kullanılmıştır. Bir ara burada bir çini imalathanesi kurulmuş (1724 - 1725) Tekfur Sarayı çinileri olarak ün yapmış ve bazı mimari eserlerde kullanılmıştır. 19. yüzyılın başlarında burada bir şişe imalathanesi açılmış ve 1864 yılında da yanmıştır” (Tamer, 2003: 183).

Saray 20. yüzyılın başlarında büyük oranda tahrip olması nedeni ile onararak sağlamlaştırılmıştır. 1956 tarihine gelindiğinde ise, yeni bir onarım daha yapılarak yapının ayakta kalması sağlanmıştır.

Bizans döneminden sonra Gotik mimarisi benimsenerek, dini mimarinin yanında sivil mimaride de gelişim görülmüştür. İlk olarak dini mimari'de Fransa'da Katedraller inşa edilmiştir. Ortaçağın son dönem mimarisi kiliselerinin yanında; şatoları, sarayları ve elit sınıfın lüks konutları ile öne çıkmıştır.

“İlk kentler manastırların çevrelerinde gelişti; on ikinci yüzyılda Cluny'deki zengin ve etkin manastırın çevresinde birçok ev yapılmıştı. Bu evlerin bir kısmının cepheleri hala ayakta, fakat içleri yeniden inşa edilmiştir (Şekil: 2.7). Viollet-le-Duc, geniş bir kemerli pencere duvar aracılığıyla caddeye açılan zemin katta geniş bir dükkan odasına sahip tipik bir evin planını yeniden kurabilmiştir” (Roth, 2002: 419).



Şekil 2.7 : (Roth, 2002: 419.) Tüccar Evi Planı, Fransa 12. yüzyıl, (Viollet-le-Duc Tarafından Restore Edilmiştir.)

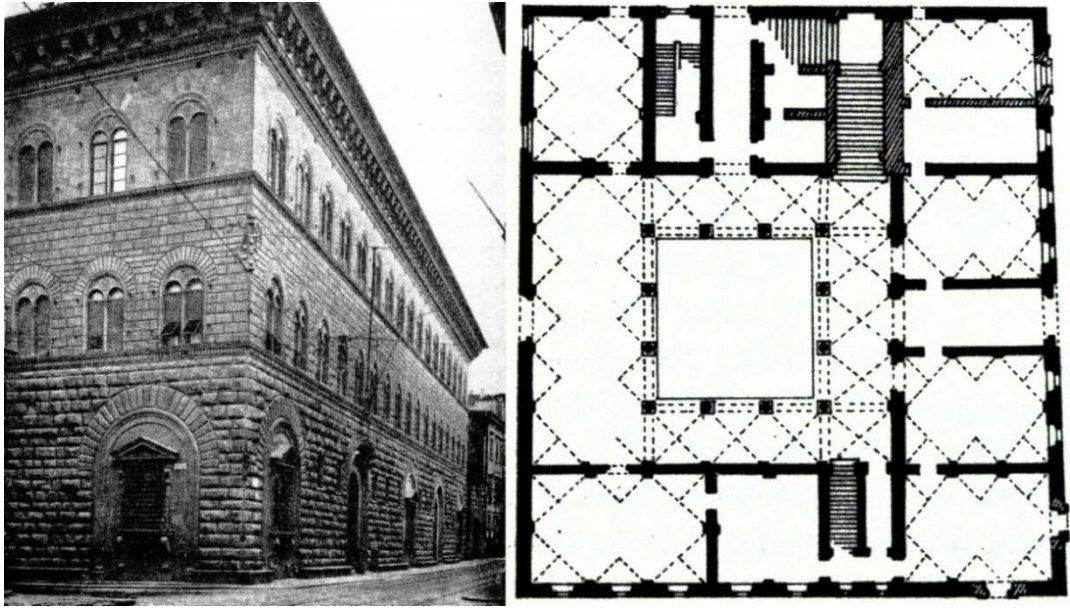
Orta Çağın sonları aynı zamanda Gotik mimarlığının da sonları demektir. Yeni Çağ'dan önce gelen bu dönemde bulaşıcı hastalıklar büyük kayıplar yaşatmış, kıtlıkların çoğaldığı, ekonomik, sosyal ve dini karışıklıkların baş gösterdiği bir dönemden geçilmiştir.

Yaşanan bu olumsuzlukların ardından yeniliklerin ve keşiflerin görüldüğü Yeni (Modern) Çağın temelleri de atılmaya başlanmıştır. Rönesans 14. ve 16. yüzyıllarda, gotik mimarisini benimsemeyen İtalya'dan başlayarak Avrupa'ya yayılan bir üslup olmuştur. İlerleyen dönemlerinde yenilikleri ile kendini göstererek, sivil mimariye ait yapıların ön plana çıktığı görülmüştür.

“Kuzey Avrupa’da, Reformasyon hareketlerinin ilerlemeye başlamasıyla kilise kurumunun mimarlığın önemli bir koruyucu müşterisi olma konumu yavaş yavaş sona erdi” (Roth, 2002: 428).

Rönesans'ta Kiliselerin biraz olsun önemini yitirmesi konut mimarisinin önemini arttırdı. Bu dönemde prens sarayları ve villalar inşa edilmeye başlandı.

“Zengin bir ticaret kenti olan Floransa’da, tüccar prenslerin yaptırdığı yapılarla doğan yeni bir kentsel konut tasarımı 14. yüzyılın dar evlerini klasik zarafete sahip geniş malikanelerle değiştirdi. 1444 yılında Cosimo de’ Medici ailesi için zemin katında iş ofislerinin bulunduğu geniş bir konak inşa ettirmeye karar verdi. Michelozzo’nun tasarladığı palazzo, geleneksel ortaçağ Floransa konutlarının ağırbaşlılığıyla Klasik Romalı detaylara özen gösteren, orantıyı ve yerçekimini önemseyen bir anlayışı bir araya getirdi” (Roth, 2002: 455 - 456).



Şekil 2.8 : (Roth, 2002: 454.) Palazzo Medici Konağı ve Planı. Floransa, İtalya, 1444-1460.

Dönemin yapıları, geniş planlı ve orantılı tasarımlar ile şekillenmeye başlamıştır. Özellikle bu dönemde ortaya çıkmış olan oran, Vitruvius ve ideal biçimi ile bütünleşen yapı tasarımları önemli bir yere sahiptir.

17. ve 18. yüzyıllarda, mimaride birbirinden farklı ve birbirleri ile yarışan akımlar ortaya çıkmıştır. Rönesans’tan sonra 17. yüzyılda barok mimarisi benimsenmiştir. Rönesans mimarisinde bütünlük, sadelik ve yalınlık ön plandadır. Barokta ise detaylara önem verilen, karmaşık ve inceliklere odaklanılmış bir üslup benimsenmiştir.



Şekil 2.9 : (Gympel, 1996: 57.) Barok Dönemi, Madrid Royal Aynalı Salon.

“İtalya’daki Rönesans hareketi çok kuvvetli temellere dayanıyordu, fakat bu akım İspanya ve Almanya’ya girememiş olduğundan, bu ülkeler gotikten sonra doğrudan doğruya barok’a geçtiler” (Mutlu, 2007: 161).

Prensler ve soylu sınıfları büyüklüklerini, sahip oldukları gücü göstermek istemişlerdir. Dönemin mimarisi de bu yönde şekillenmiştir. Barok mimarisi özellikle görsel anlamda, gösterişli, süslü, karmaşık olan yapısını zamanla daha sade bir üslup olan Rokoko mimarisine bırakmıştır. Rokoko mimarisinin sarayları, soylu sınıf için tasarlanmış özel evleri ve barok dönemi kadar olmasa da dönemin kiliselerinin iç mekan tasarımı ön plandadır.

Rokoko üslubu, dini yapılardan ayrılmış olarak yeni bir anlayışın benimsendiğini göstermektedir. Özellikle bu dönemde mimari yapıların, iç mekan tasarımına önem verilerek inşa edildiği görülmektedir.

18. yüzyıl ortalarında yeni bir üslup daha oluşmaya başlamıştır. Neoklasisizm adıyla bilinen bu üslup; barok ve rokoko mimarisine karşı, bir yönüyle geçmişe dönüş olarak ortaya çıkmıştır. Barok ve Rokoko mimarilerini, sanatını abartılı bulan neoklasisizm savunucuları 16. yüzyıldaki antik dönemi örnek almışlardır. 19. yüzyılın başlarında ise romantik neoklasisizm benimsendi. Bu çağ, her alanda yeniliklerin görüldüğü, teknik ve bilimsel anlamda buluşların yapıldığı bir dönem olmuştur.

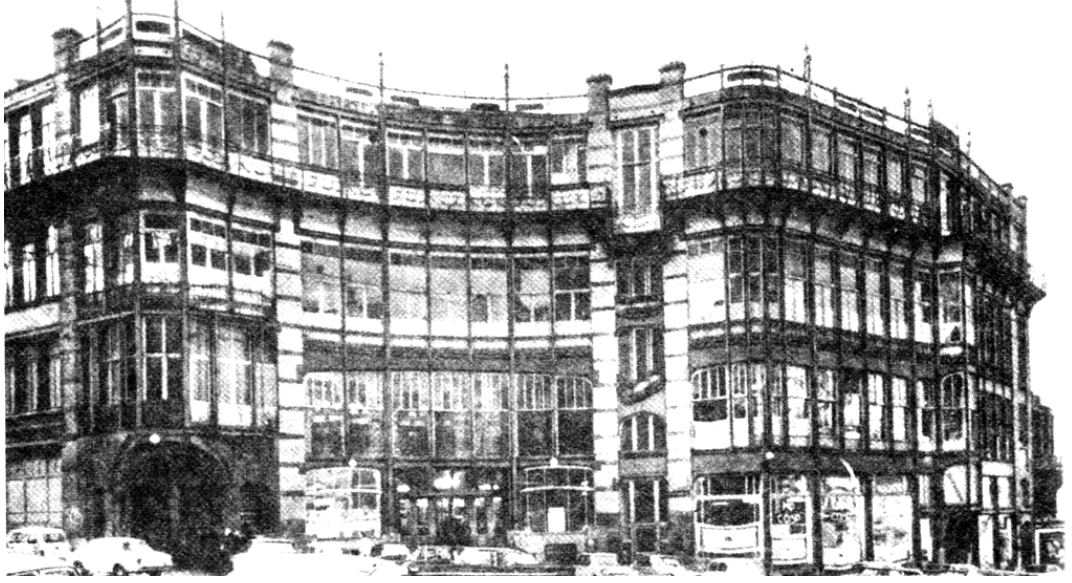
“Demiryolu, lokomotif, fotoğraf, dikiş makinesi, elektrik, pervane, telgraf, *Makine Çağını* haber ediyor, derhal uygulanan elektrik ve elektromanyetik ilkeleri bilim uygarlığı çağını gitgide belirliyorlardı. Bütün bilimsel keşifler, sanat dünyasını etkilediğinden, mühendisler mimarlara rakip olmuşlardır” (Mutlu; 2007: 191).

“Modern çağın kuruluşundan kaçmak için İngiltere de bilhassa Ortaçağ’a dönüldü. Londra’da büyük çapta klasik mimari uygulanıyordu, fakat asrın sonuna doğru birçok İngiliz mimari her iki üslubu birden kullandı, bütün Avrupa’da olduğu gibi İngiltere’de de romantizm zayıflıyordu, antik mimari de yalnız resmi binalarda ve taşralı zenginlerin evlerinde rağbet görüyordu. Böylece 19. yüzyılda İngiltere’de ilkin yalnız klasik sonra gotik ve nihayet’te mühendislerin etkisiyle, demir, cam, çeliğin kullanıldığı yaratıcı mimari belirdi” (Mutlu; 2007: 193).

Almanya, Sanayi Devrimi’ni kullanan ve dönemi benimseyen ülkelerden biri oldu. Kamu binalarının yapımına önem verildi ve sivil mimari gelişti. Geçmişte örnekleri görülmeyen yeni yapılar inşa edilmeye başlandı. Artık kiliselerin ve soylu sınıfın önderliği bitmiş, gelişime açık yeni bir döneme başlanmıştı. 19. yüzyılda ortaya çıkan ve uygulanan kimi yeniliklere tepki olarak yeni bir hareket benimsendi. ‘*Arts and Craft*’ olarak nitelendirilen bu hareket makineleşmeye ve basit üretimin getirdiği sanattan uzak oluşumlara karşı ortaya çıkmıştır.

“Londra’da o çağda Palladio etkisiyle stükolu evler yapılırken, Morris, mimar Philip Webb’e kendisi için Red House’u ısmarladı. Bu bina tuğla, ahşap, çini kullanılarak milli üslupta ve el işçiliğinden yararlanılarak yapıldı, böylece özel ev ve onun dekoru, fonksiyonel ve doğaya uygun olarak yenilenmiş, temel biçimi, iyi malzemesi ve itinalı işçiliğiyle yeni bir İngiliz evi tipi yaratılmıştı. Red House fonksiyonel biçimi ve basit malzeme anlayışıyla önemli bir eser oldu, zira konut mimarisi yeniden organik bir niteliğe kavuşmuştu” (Mutlu, 2007: 205).

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Art Nouveau, Modern sitili savunan önce sanatta daha sonra mimari’de de görülen, daha çok iç mekan tasarımına önem verilen bir yaklaşım benimsendi. Dönemin önemli nitelikteki eserleri ise; Glasgow Sanat Okulu, Brüksel Halk Evi, Sagrada Familia Kilisesi, olarak bilinmektedir. Art Nouveau üslubunun mimarlarından Victor Horta Brüksel halk evini tasarlamıştır.



Şekil 2.10: (Mutlu, 2007: 208.) Victor Horta, Brüksel Halk Evi, 1896-1899.

Halkevi; “Horta’nın en önemli eseridir, ilk defa demir strüktürlü bir bina tipi görülmüştür, modern maden ve cam estetiğinin en parlak örneği oldu. İçerideki geniş oditoryum da demir yalnız fonksiyonel olmayıp dekoratif eğriler meydana getirir. Bu iç mekan Art Nouveau’nun yumuşak ve ritmik havasına sahipti” (Mutlu, 2007: 208).

Modern hareket, Art Nouveau ile başlayarak devam eden, Bauhouse gibi güzel sanatların gelişmesini sağlayan akımları da içerisinde barındıran uzun bir geçiş dönemidir. Bauhouse’ un günümüzde de özel bir yeri vardır. Özellikle endüstri ürünleri tasarımı yönünden yeniliklerin ortaya çıkması ve üretiminin gerçekleşmesinde öncü olduğu bilmektedir.

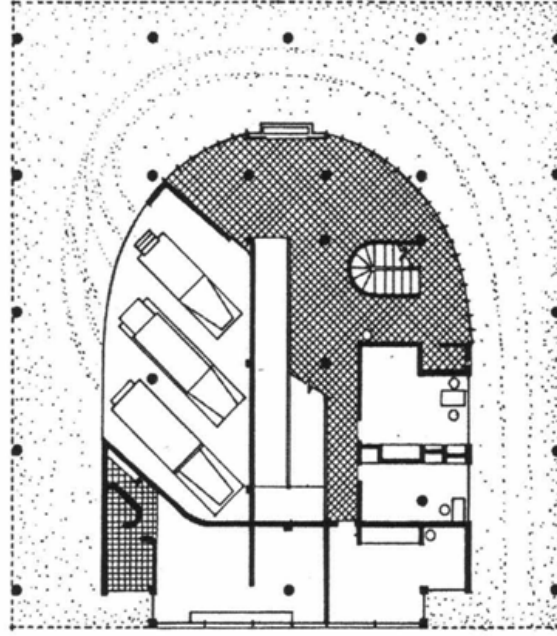
19. ve 20. yüzyıldan önceki dönemlerde konut mimarisi, ilk çağlarda tapınaklara sonraki çağlarda ise kiliselere gösterilen önemin önüne geçememiştir. Ancak 19. yüzyıl, ünlü mimarların yapıtları ile şekillenen, birçok alanda yeniliğin ve farklılığın benimsendiği dönemler olmuştur. Tasarım kavramı gelişmiş, mekanlar kullanıcı ihtiyaçlarının gereklilikleri ile şekillenmiştir. İç mekanda düzenlemeler yapılmış, oturma, yemek yeme ve dinlenme gibi ihtiyaçların giderildiği özel mekanlar oluşturulmuştur.



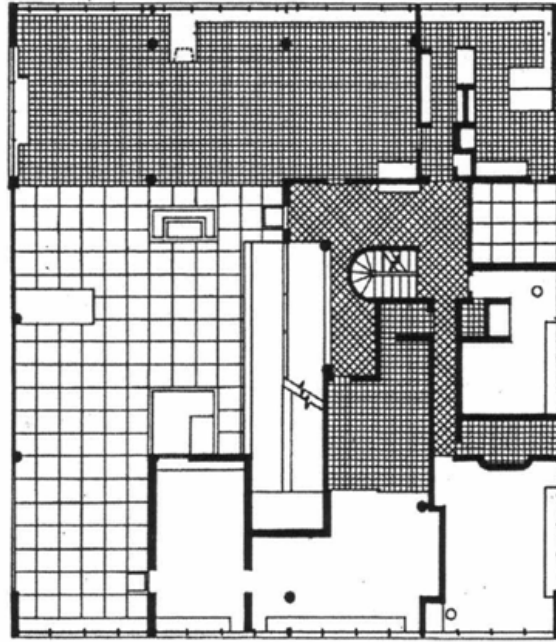
Şekil 2.11 : (www.wikipedia.com, 2010.) Le Corbusier, Villa Savoye, Poissy, Paris Yakınları, 1928-1931.

Döneminin ünlü mimarlarından Le Corbusier 1900’lü yılların başlarında, Villa Savoye ve Villa Citrohan’ı tasarladı. Mimar Villa Savoye’i, bazı özellikleri ile alışılmışın dışında tasarladı. Villa’nın çatısının düz olarak tasarlanması ile *çatı bahçesi* olarak adlandırılan, yapıya dışarıdan bakıldığında fark edilmeyen ve güneşlenme alanının silindirik şeklindeki formu ile fark edilen açık yaşama mekanı oluşturulmuştur.

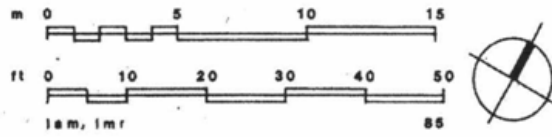
“Yapı, yerden ayırarak kaldıran ince *pilotilerle* birlikte strüktürel bir çerçeveye sahiptir. Bu nemi önlediği gibi evin altında yer alan bir kullanım alanının oluşmasını sağlar (Şekil 2.11). Villa Savoye’de, zemin kat duvarının eğimini bir otomobilin minimum dönüş yarı çapı belirliyordu, çünkü yükseltilmiş yaşama düzeyinin altında kapalı bir garaj yolu, üç arabalık bir garaj, bir giriş alanı ve diğer ek mekanlar yer alıyordu” (Roth, 2002: 627).



Zemin Kat

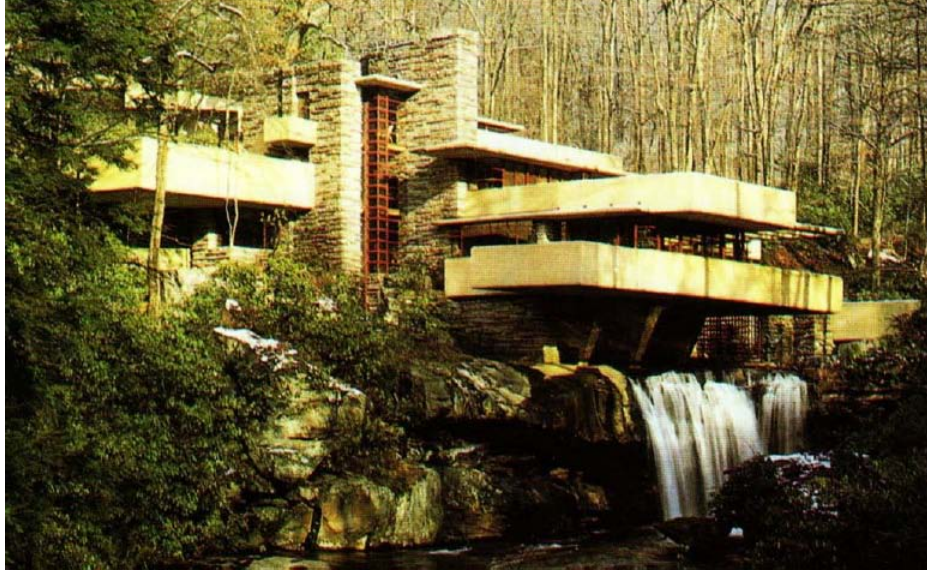


Üst Kat



Şekil 2.12 : (Roth, 2002: 627.) Villa Savoye, Zemin Katı ve Ana Yaşama Düzeyinin Planları.

Dönemin ünlü mimarlarından Frank Lloyd Wright ise, modern mimarlığı kendi yorumuyla şekillendirmiş ve Ward Willits evi, Robie evi ve ünlü Kaufmann Evi (Fallingwater House, Şelale Evi)'ni tasarlamıştır (Şekil 2.13).



Şekil 2.13 : (Gympel, 1996: 57.) F. L. Wright, Kaufmann Evi, Şelalenin Üzerine Konumlandırılan, 1935 - 1937 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Olan Özel Konut.

Şelale evi, Kaufmann ailesinin Wright'dan kendileri için şelale manzarası olan bir ev talep etmeleri ile ortaya çıkmıştır. Ünlü mimar, evi tasarlariken ustalığını ve hayal gücünün zenginliğini gösteren, doğa ile bütünleşen bir yapı inşa etmiştir.



Şekil 2.14: (<http://tr.wikipedia.org>, 2010) Şelale Evinin İç Mekan Görünüşü, Gerçek Dokunun Hakim Olduğu Mekan.

19. ve 20. yüzyıllarda ünlü mimarlar ilgi ile karşılanan günümüze kadar ulaşan değerli yapılar inşa etmişlerdir. Tarihsel süreç içerisinde inşa edilen konutlar, başlangıçta yalnızca barınma ihtiyacının karşılanacağı alanlar ile sınırlandırılmışken günümüzde, iç mekan tasarımlarının geliştiği, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap veren, estetik, konfor ve fonksiyonelliğin ön planda olduğu, her biri özel olarak tasarlanan mekanlar oluşturulmaktadır. Konutlarda, teknolojik olanakların, yeni ve farklı tasarımların doğru ve yerinde kullanımıyla her geçen gün gelişim görülmektedir.

2.3. Mekan Tanımı

“Bir odanın gerçekliği, çatı ve duvarların kendilerinde değil, çatı ve duvarlarla çevrilen mekanda bulunur” (Kakuzo, 2007: 21).

Ünlü Mimar Frank Lloyd Wright, Okakura Kakuzo tarafından yazılan The Book of Tea kitabında ifade edilen bu düşüncüyü kendisinin’de savunduğunu belirtir. Bu düşünce geniş anlamlıdır ve mekan kavramı da birçok yönüyle geniş kapsamlı bir kavramdır. Mekanı tanım olarak açıklamak gerekirse;

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü’nde: “1. Yer, bulunulan yer. 2. Ev, yurt, 3. Uzay” (TDK, 2005: 1363).

“İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun” (Hasol, 2010: 313).

Mekan kavramı değişik şekillerde yorumlansa da temelinde ortak bir düşünce savunulmaktadır; mekanlar sınırları belirli olan boşluklardır. Mimari yapıların en önemli parçaları olan bu boşluklar, insanların kendilerini güvende hissettikleri, ihtiyaçlarına bağlı olarak şekillendirdikleri alanlardır. Mekanlar yalnızca bir boşluk ve sınırlarını belirleyen elemanlardan oluşmamaktadır. Kişinin algıladığı her alan onun için ayrı bir mekan niteliği taşıyabilir ve mekanın oluşumu birçok etkene bağlı olarak değişebilir. Mimari mekanların oluşumu, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için barınma gereksinimleri ile ortaya çıkan, zamanla kullanım amacına yönelik olarak değişiklik gösteren ve yeni mekan türlerinin ortaya çıkması ile gelişen uzun bir süreçtir. Özellikle mekanın işlevi, kullanıcı gereksinimleri, sosyal ve kültürel değerler ve daha birçok etken bu sürecin bir parçasıdır.

Mekanların tasarlanmasında ve şekillenmesindeki ana unsur insandır. Bu yönüyle mekan ihtiyaçlarımızı giderebileceğimiz bir yer olmasının yanında burada kişinin psikolojik ve fizyolojik gereksinimleri de ön planda olmalıdır. Mimari mekanın biçimlenmesi, iç ile dış mekanın tasarlanması ve bütünleşmesi ile oluşur. Bir bütün olan mimariye iç, dış olarak bir ayırım yapılmısa da tasarlama sürecinde dış mekan ve iç mekan detaylandırılarak incelenebilir.

2.3.1. İç Mekan

Frank Lloyd Wright; “İç mekan, binanın ruhu olan mekanın kendisidir. İçinde yaşanan oda veya salon, bu mekanın bir parçasıdır, ona aittir, onunla beraberdir, ondan doğmadır. İçinde yaşanan mekan bir bütün olarak, bu şekilde düşünüldüğü zamandır ki, bu mekan mimarinin ta kendisidir” (Dede, 1997: 18).

Mimaride iç mekan, soyut ve somut olarak birçok eleman ile tanımlanabilen, içerisinde gerçekleştirilecek olan eyleme göre farklılık gösteren, çeşitli ihtiyaçların giderildiği alanlardır.

“İç mekan içe dönük haliyle ve hacim boşluğunu çevreleyen yüzeyleriyle iç bükey bir karaktere sahiptir. Bu yüzeyler mekanı çevreleyen kabuktur. Bu kabuğun içinde hapsolmuş mekan bir değerdir, pozitif bir kıymettir. Bu nedenle ona *pozitif mekan*, bu kabuğun oluşturduğu hacmin dışına da *negatif mekan* ya da kitle denir” (Güngör, 2005: 222).

İç mekan, basit şekli ile üç temel öğenin bir araya gelmesi ile oluşur. Bunlar; tavan, duvar ve zemindir. Mekanın oluşumunu sağlayan bu elemanlar bir bütün olarak iç mekan olgusunu meydana getirir. Bu üç öğenin bir araya gelmesi kapalı mekan etkisi yaratsa da yaşanabilir mekanın oluşumu için yeterli görülmemektedir. Mekanın kullanıcısı insandır. Yaşanabilir mekan algısının oluşturulabilmesinin ve mekanın tasarlanmasında kullanıcının istek ve ihtiyaçları önemli birer etkidir. Kullanıcının amacına, sosyal ve kültürel çevresine uygun mekanlar oluşturulması kişi mutluluğunun ve rahatlığının sağlanmasında gerekli unsurlardandır.

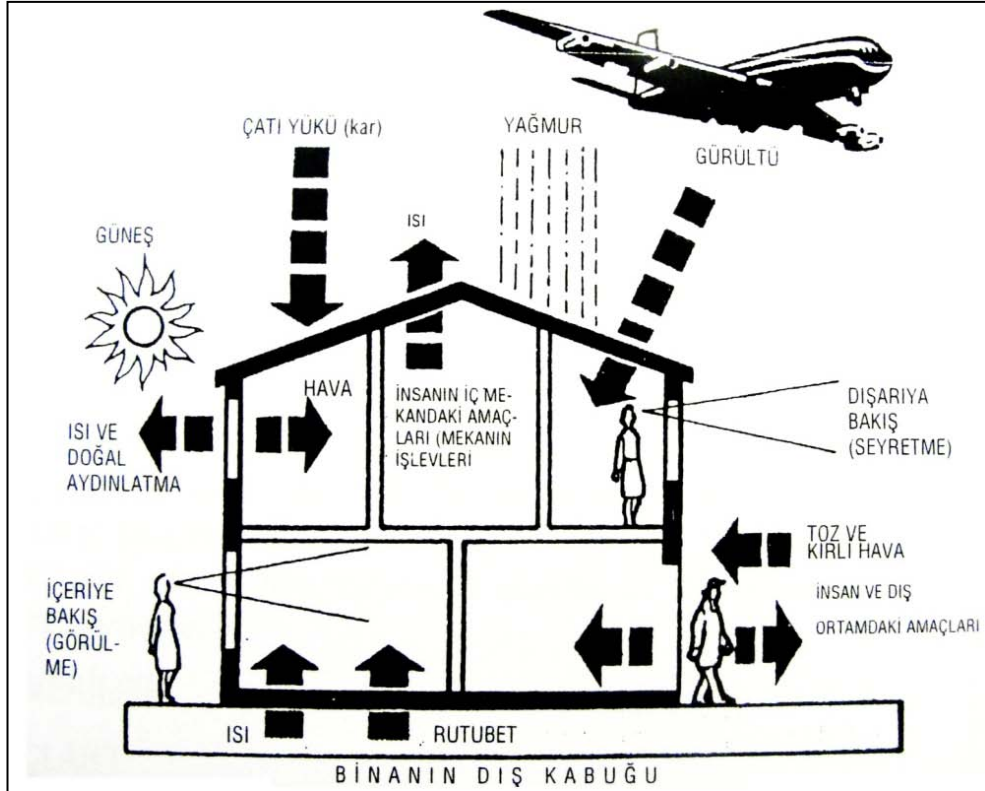
Bir iç mekanın tasarlanabilmesi için hangi amaca hizmet ettiği bilinmesi gereklidir. Bu kimi zaman bir ailenin yaşamını sürdürdüğü konutu olurken, kimi zaman da kalabalık kullanıcı gruplarına hitap eden; ofisler, fabrikalar, restoranlar, alış-veriş merkezleri olabilir.

2.3.2. Dış Mekan

“Dış mekan üzeri kapalı olmak zorunda olmayan, çoğunlukla yapıların, duvar ve heykel gibi öğelerin, bazen de ağaç, kaya vb. doğal öğelerin, çevrelediği bir hacimdir. Bir dış mekan büyüyüp devam ettiği takdirde şehrsel bir mekan haline dönüşür (meydanlar, sokaklar gibi)” (Güngör, 2005: 219).

Mimaride dış mekan, iç mekandan ayrı düşünülmemeyeceği gibi yalnızca mimari yapıları da barındırmaz. Dış mekan aynı zamanda kentsel alanları da kapsayabilir. Özellikle yapıların kabuğu olarak düşünüldüğünde, iç mekan ile bütünlük sağlayarak, içerideki işlevi dışarıdan algılanarak, mekanın gerçek kimliğini vurgulayabilmelidir.

Yapının dışında gerçekleşen her türlü olaydan iç mekan ve dolayısıyla içerisinde yaşayan insanlar etkilenecektir. Bunlar; değişen hava koşulları (sıcak, soğuk, rutubet gürültü gibi) ve birçok faktörün etkili olduğu bilinmektedir. Aynı zaman da yapının bulunduğu çevre ve konumunun etkisi de görülmektedir.



Şekil 2.15: (Arcan ve Evcı, 1999: 37.) Bina Kabuğu ile Ayrılan İç Ortamın Dış Çevre ile Olan İlişkileri.

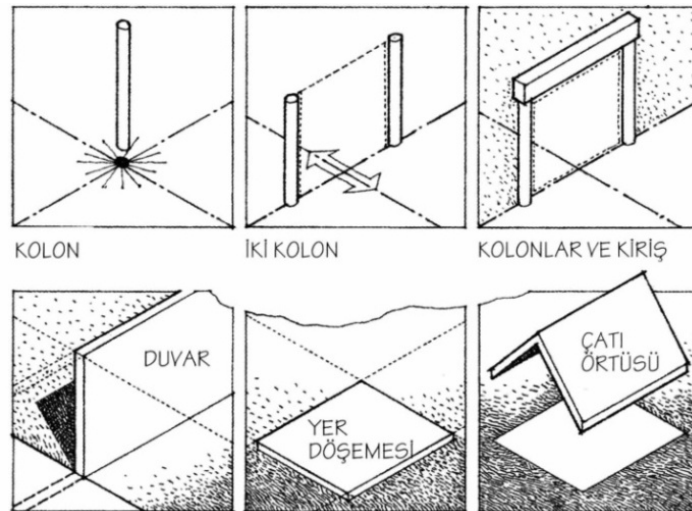
Yalnızca estetik kaygısı taşıyarak, çevre ile olan uyumu düşünülmeden inşa edilen yapılara dışarıdan bakıldığında, kalıba sokulmuş olan binalarla karşılaşılır. Bu yapıların iç mekanların işlevden ziyade görselliğe önem verilebileceği izlenimi oluşturur. Ancak mekanın dışarıdan görülen bu görüntüsü içeriye işlevsel olarak yansımaları ise iç ve dış mekan bütünlüğünün sağlandığını ortaya koymaktadır.

“İyi düzenlenmiş bir yapıda kabuk adeta şeffaflaşmış gibi iç mekanı dışarıya yansıtılabilmeli, keza, binanın dışından içeri hatasız tahmin edebilmeliyiz. Yapının strüktürü bunda yardımcı olmalıdır” (Güngör, 2005: 222).

İnsan nerede olursa olsun orada kendini rahat ve güvende hissetmek ister. İç mekanlar kişiye bunları ve daha fazlasını sağlarken, insanlar dış mekanlarda rahatlığın, fonksiyonelliğin, estetiğin olmasını kimi zaman beklemezler. Uzun zamanın geçirildiği sokaklar, bahçeler, parklar, insanların birebir etkileşime geçtiği alanlar olması sebebi ile rahatlığı, fonksiyonelliği ve daha fazlasını sağlamalıdır.

2.4. Mekanı Tanımlayan Elemanlar

Mimari mekanın tanımlanabilmesi için sınırlarının belirli olması gerekmektedir. Mekanın sınırlarını oluşturabilmesi için; duvar, tavan, döşeme, kolon, kiriş gibi elemanlardan biri veya birçoğu ile tanımlanması gerekmektedir. Bir mekanın tanımlanabilmesi yalnızca fiziksel olarak değil görsel olarak da belirlenebilir. Örneğin; ışık, mekana somut olarak herhangi bir sınırlama getirmese de, görsel olarak sınırlayabilir.



Şekil 2.16: (Ching, 2008: 11.) İç Mekanın Sınırlarını Belirleyen Elemanlar.

Mekani tanımlayan elemanlar, yatay ve dikey olarak ikiye ayrılır. Yatay elemanlar; döşeme ve tavan, dikey elemanlar; duvarlar, kolonlardır. Yatay ve dikey elemanlar bir mekanın oluşmasına ve algılanmasına da etki ederler.

“Kolon mekanda bir noktayı işaretler ve bu noktayı görünür kılar. İki kolon yan yana gelerek içinden geçebileceğimiz mekansal bir zar oluşturur. Bir giriş taşıyan kolonlar şeffaf bir düzlemin kenarlarını belirler. Opak bir düzlem olan duvar, sınırları belli olmayan mekandan bir parçayı ayırır. Bir döşeme, zeminde sınırlar çizerek, mekanın alanını tanımlar. Çatı örtüsü, altındaki mekan hacmi için korunak sağlar. Mimari tasarımda, bu öğeler, bir yapıya biçim vermek, içeriği dışarıdan ayırmak ve iç mekanın sınırlarını belirlemek üzere düzenlenirler” (Ching, 2008: 11).

Mekani tanımlayan elemanlar temel olarak, sınırları belirleyerek, bölücü görevi üstlenirler. Bu özelliklerin dışında mekan içerisindeki nesnelerin de sınırlayıcı olma ve mekan tasarımına etki etme özellikleri vardır. Örneğin; bir mekandaki halı, merdiven, günümüzde yaşama mekanında bulunan ve vazgeçilemez bir unsur olan televizyon, malzemedeki renk, biçim, doku ve daha birçok etken belirleyici olmakla birlikte, mekanın tasarım yönünü de ortaya çıkarmaktadır.

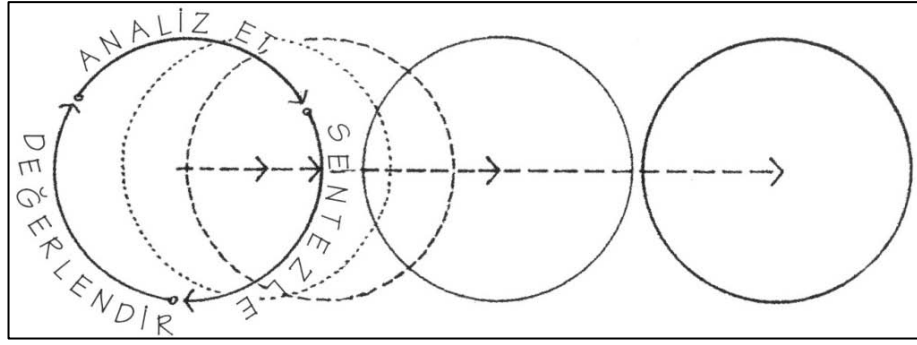
2.5. Konutlarda İç Mekan Tasarımı

Konutlar, insanların yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri, birçok amaca hizmet eden ve içerisinde geniş bir ailenin veya bireyin yaşayabileceği özel alanlardır. İç mekan tasarımının gerçekleşebilmesi için öncelikle var olan veya başlı başına oluşturulacak olan mekanı da tasarlamak gerekir.

Tanım olarak tasarlamak; “*Bir şeyin nasıl gerçekleşebileceğini düşünmek, zihinde hazırlamak*” (TDK, 2005: 1911).

Tasarım ise; “*Tasarımlama işi veya zihinde tasarımılanan şekil, tasavvur anlamına gelir. Bir tasarım, kağıt üzerine çizilmek ya da başka bir tarzda ifade etmek suretiyle tasarı halini alır*” (Güngör, 2005: 5).

Tasarlamak bir süreçtir. Bu süreçte izlenecek olan yol belirlenir. Tasarımcı tasarlama işlevini gerçekleştirirken, karşısına çıkabilecek problemlere çözümler üreterek en iyi ve en doğru sonuca ulaşmaya çalışır.



Şekil 2.17 : (Ching, 2008: 48.) Analiz, Sentez ve Değerlendirme ile Tasarım Sürecinin Oluşması.

“Tasarım süreci boyunca hangi elemanları kullanacağımıza ve bunları modeller içinde nasıl düzenleyeceğimize karar veririz. Aslında bu süreç çizgisel bir süreç olarak algılsa da, daha çok dairesel bir süreçtir; birbirinin peşi sıra dikkatli bir analiz, sentez ve mevcut bilgiye dair değerlendirme yapılır, problem enine boyuna kavranır ve ara ara olası çözümlere varılır (Şekil 2.17). Sürecin sonunda ortaya çıkan ürünle hedeflenen ürün arasında başarılı bir uyum sağlanana kadar, bu işlemler tekrarlanarak döngüsel biçimde devam eder” (Ching, 2008: 48).

Tasarımcı bu süreç içerisinde, düzenleyeceği bir iç mekanı da belirli kriterleri dikkate alarak oluşturması gerekir. Bunlar; mekanın işlevi, kullanıcı ihtiyaçları, yaş, cinsiyet, çevre ve kültür faktörü, insan ölçüleri, kullanıcı tercihleri (renk, ilgi alanları, özel nesnelere vb.), fonksiyonellik ve doğru malzeme kullanımı gibi birçok etken mekan tasarımına yön vermektedir.

“Mekanların birbirleri arasındaki uyumsuzluğun önemli nedenlerinden biri, tasarımlama sürecinde insan faktörünün yeterince değerlendirilememesidir. Tasarımlar ve mekan düzenlemeleri gelişigüzel yapılamaz. Tek ve doğru ölçek olan insan (kullanıcı) tasarımın hareket noktasını oluşturmalıdır. Tasarımcı bir düzenlemede kullanıcının sağlıklı ve verimli olabilmesi için uygun fiziksel şartları sağlamalıdır” (Büyükçelen, 2007: 94).

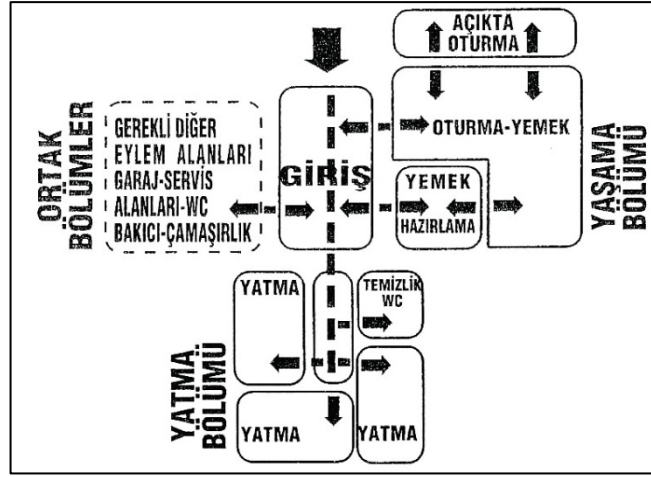
İç mekan kullanıcısı olan insan, zamanının büyük bir bölümünü geçireceği mekanın kullanımını, konforlu, bütünlüğün sağlandığı bir yer olmasını ister. Bu yönü ile insan ölçüleri dikkate alınarak düzenlenen mekanlar da kullanım kolaylığı ve rahatlığı sağlanmaktadır. Tasarım yapılacak olan bir konutta yaşayacak olan kişi sayısı, mekanın şekillenmesinde, konut içi dağılımında ve tercihlerin değişmesinde etkili olmaktadır.

Bir mekanın tasarımının yapılabilmesi için öncelikle o mekanın kullanıcısının istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Kullanıcı gereksinimleri, mekanın işlevini belirlemede böylece içerisinde gerçekleştirilecek olan eylemlerin gereklilikleri ile şekillenen mekanlar oluşmaktadır. Her mekanın belirli ihtiyaçları karşıladığı görülmektedir. Ancak önemli olan kullanıcının gereksinimleridir. Bunlar her insan için değişen kriterler olması ile birlikte insanoğlu temelde aynı gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Örneğin kullanılacak olan mekanın çevre ile olan ilişkisinde; insan ölçüleri, ısı, ışık, mahremiyet gibi birçok etkenin mekan tasarımına etki ettiği görülmektedir.

Tablo 2.1: Kullanıcı Gereksinimlerinin Sınıflandırılması.

FİZİKSEL KULLANICI GEREKSİNİMLER	
	<p>MEKANSAL GEREKSİNİMLER Mekan içerisindeki insanın, statik ve dinamik antropometrik boyutları, eylemleri ve eylemlerinin yapılış biçimleri davranışlarıdır.</p>
	<p>İSİSAL GEREKSİNİMLER Mekandaki uygun sıcaklık, nem, radyasyon ve hava hareketleridir.</p>
	<p>İŞİTSEL GEREKSİNİMLER Mekandaki sesin uygun şiddette olması ve ses yansıma-dağılım özellikleridir.</p>
	<p>GÖRSEL GEREKSİNİMLER Mekandaki uygun ışık şiddeti-aydınlık düzeyleridir.</p>
	<p>SAĞLIK GEREKSİNİMLERİ Mekan içine temiz su getirilmesi, çöp ve artıkların yok edilmesi, mikrop ve zararlılardan korunmalıdır.</p>
	<p>EMNİYET GEREKSİNİMLERİ Mekanın yapısal sağlamlığının uygun olması, yangın tabii afetlere, hırsıza ve eylem alanındaki kazalara karşı korunmalıdır.</p>
PSİKO-SOSYAL KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	
	<p>MAHREMİYET GEREKSİNİMLERİ Mekanın işitsel, görsel, kişisel ve toplumsal gizliliğe uygun olmasıdır.</p>
	<p>DAVRANIŞSAL GEREKSİNİMLER Mekanda kişilerin eylemleri anında gereksinim duydukları mesafeler bireysel sınır 45 cm. bireyler arası uzaklık 45-120 cm, toplum içi uzaklığı 120-360 cm. kamusal uzaklık 360 cm. den büyük olan görsel ilişkiye bağlı uzaklıklardır.</p>
	<p>ESTETİK GEREKSİNİMLER Mekanın uygun biçim, renk ve dokusal özellikleridir.</p>
	<p>TOPLUMSAL GEREKSİNİMLER Mekandaki toplumsal (sosyal) ilişkiler, toplumsal yapı-kuruluş gereklidir.</p>

Kaynak: (Arcan ve Evcı, 1999: 32.)



Şekil 2.18 : (Arcan ve Evcı, 1999: 69.) Bir Konuta Ait İşlev Şeması.

Ünlü mimar Le Corbusier; ‘konut içinde yaşamak için bir makinedir’ diyerek konutu basite indirgemiş, tasarım yapmanın karmaşıklık yaratmadan, belirli ihtiyaçları karşılaması gerektiğini savunmuş ve bir konutu şu şekli ile özetlemiştir;

“Var olan her şeye gözümüzü kapatalım.

Konut: Sıcağa, soğuğa, yağmura, hırsızlara ve patavatsız kimselere karşı barınaktır. Işık ve güneş alan bir yerdir. Mutfak, iş ve özel yaşam için kullanılacak belli sayıda gözdür.

Oda: Serbestçe dolaşılabilir bir alanın, üzerinde uzanılabilen, dinlenmek için kullanılan bir yatağın, rahatça çalışmak için bir sandalyenin çalışma masasının, her şeyi çabucak ‘doğru yere’ yerleştirmek için dolapların bulunduğu bir mekandır.

Oda sayısı: Bir tane yemek yapmak, bir tane yemek yemek, bir tane çalışmak, bir tane yıkanmak ve bir tane uyumak için.

Konut standartları işte bunlardır” (Corbusier, 2010: 138).

Konutların büyüklükleri ne ölçüde olursa olsun içerisinde gerçekleştirilecek olan eylemleri karşılaması gerekmektedir. Karmaşık bir yapı olarak algılanan konutlar, sabit bir düzeni ve sistemi içermektedir. Konutların içerisinde yaşayan kişilerin ihtiyaçları ve eylemleri benzerdir. Bunlar; yemek yeme, uyuma, çalışma ve temizlik olarak sıralanabilir. Bu standart işlev sıralamasının içerisine yeni mekanlar eklenebilir, konut içindeki yaşam alanları genişletilerek yeni mekanlar yaratılabilir. Bu ise konut içinde yaşayacak olan ailenin kişi sayısına göre değişebilmektedir.

Tablo 2.2: Konutta Yer Alan Eylemlerin Gizlilik İlkesine Göre Sıralanışı.

G I Z L I L I K	<i>Dışa Açık Eylem Alanları;</i>
	• Oturma Dinlenme Eylemleri,
	• Yemek Yeme Eylemleri,
	• Giriş,
	• Depolama Eylemleri,
	<i>Yarı Özel Eylem Alanları;</i>
	• Dolaşım Eylemleri,
	• Yemek Hazırlama Eylemleri,
	• Temizlik-Tuvalet Eylemleri,
	<i>Özel Eylem Alanları;</i>
	• Yıkama-Temizlik Eylemleri,
	• Yatma-Uyuma Eylemleri,
• Özel Çalışma Eylemleri Gibidir.	

Kaynak: (Arcan ve Evcı, 1999: 68.)

Konutları diğer mimari yapılardan ayıran özelliklerinden bir diğeri ise, insanların dış dünyaya kapılarını kaptıkları zaman içeride bir mahremiyet, gizlilik ortamının oluşmasıdır. Hemen hemen tüm odalarında gizliliğin esas olduğu mekanları barındıran yerler konutlardır. Konutlardaki özel alanlara giren; yatak odaları, banyolar ve çalışma alanlarının tasarımı yapılırken de bu mekanlarda gerçekleşecek olan eylemler dikkate alınarak yapılması gereklidir.

Konutlar içerisinde 'yaşamak' içindir. Özenle tasarlanıp planlanmalıdır. Tasarlanan mekanları doğru algılama ise üzerinde durulması gereken konudur. Bu yönü ile algı, psikolojide araştırılmasının yanında mimarlığı ve sanatı da ilgilendiren bir konu olmuştur. İç mekan tasarımında algı ise, kullanıcının mekanı doğru algılamasına ve tasarımcının mekan içerisinde vermek istediği etkiyi doğru aktarmasına yardımcı olmaktadır.

3. ALGI

3.1. Algının Tanımı

İç mekan tasarımında ‘insan’ odak noktası olması sebebi ile, insanı etkileyen tüm psikolojik ve fizyolojik etkilerin iyi bilinmesi gerekmektedir. İnsan; çevreyi, binaları, mekanları, nesnelere ve daha fazlasını algılama yolu ile idrak eder. Algı birçok yönü ile yaşamın bir parçasıdır.

“Algı, gözlerin dış dünyaya dair kaydettikleri ile sınırlandırılmaz bir algı edimi, asla yalıtılmış değildir; geçmişte yapılmış ve bellekte yaşayan sayılamayacak kadar çok benzer edinimden oluşan bir akışın en son evresidir sadece. Keza geçmişin ürünleri ile birlikte depolanan ve bu ürünlerle karışan şimdiye ait deneyimler, gelecekte algılanacakları da önceden koşullandırır. Bu yüzden daha geniş anlamıyla algı, zihinsel tasavvuru ve onun doğrudan duyuşal gözlemlerle olan ilişkisini de içermektedir” (Arnheim, 2009: 98).

“Algılama, duyuşal bilgiyi nesnelere algılanmasıyla nasıl bütünleştirdiğimizi ve bu algıları yaşarken nasıl kullandığımızı irdeler” (Atkinson ve diğ., 2006: 156).

“Çevreden gelen etkilerin duyu organları ve sınırlar yoluyla beyinde anlaşılmasına ve bilgilenmesine algılama denir” (Güngör, 2005: 5).

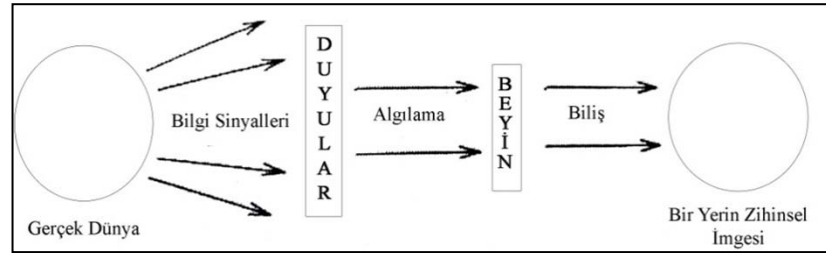
“Belleğin katkıları ve bir duyuşal izlenimle ortaya çıkan, karmaşık, nesnel bilinç içeriği. Özellikle görsel algılar, dışımızdaki varlığın, şeylerin, nesnelere biçim ve durumları konusundaki betimlemelerimizin yapısına girer” (Sirel, 1997: 13).

“Bizler algılamayı belirleyen işlemlerin farkında olmadan, çevremizdeki olup biten her şeyi görme, işitme ve dokunma gibi duyu organlarımız ile algılarız, sonra da eşyaları zihnimizde anlamlı bir bütün oluşturması için biçim, şekil, ses veya görüntü biçiminde organize ederiz. Bir saate baktığımızda onu bir bütün olarak algılarız, bir zaman dilimi olarak tanırız. Tanımadığımız yabancı bir cisim gördüğümüzde, onu önceden hatırladığımız benzer bir biçime benzetiriz” (Zengel, 2008: 26).

‘Algı’ karmaşık bir olgu olması sebebi ile belirli bir tanımlama içerisinde açıklamak güçtür. Algılama kişiden kişiye değişebilmektedir. Kişinin algıladığı herhangi bir olayı niçin o şekilde algıladığını belirleyebilmek için sürecin nasıl gerçekleştiğini de iyi bilmek gereklidir. Süreç içerisinde görme duyusunun etkisi yadsınamaz ancak tek başına yeterli görülmemektedir. Görme duyusu ile başlayan, kişinin deneyimleri ve o anki uyarıcıların etkisi ile basitçe bir süreç tanımlanabilmektedir. Ancak bu sürecin detaylandırılması algılamanın insan üzerinde ve dolayısı ile yaşanan mekanlara etkisi anlaşılabilir.

3.2. Algılama Süreci

Algılama, birçok faktörün bir araya gelmesi ile oluşan bir olgudur. İnsanoğlu algılama sürecini hızlı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Algılama, çevresel ve içsel uyarıların biri veya birçoğu ile herhangi bir nesneye veya algılanacak olan şeye dikkat etmek, ilgilenmek ile başlayan, yorumlama ile devam eden tepki verme ile sonuçlanan uzun bir süreçtir.



Şekil 3.1 : (Hall ve Page,1999: 171.) Bir Yerin Algılanması.

“Bu tepki düzeneğini Arnheim şöyle açıklar;

1. Çevrelenen organizmanın çevresinden gelen uyarı (stimulus) organizma tarafından algılanır. En dar anlamında algı bir uyarının varlığından uyarılar yoluyla bilgi sahibi olmaktır.
2. Algılanan şey beyne iletilir. Beyin tarafından algılanmak demek bir nesneyi eski deneyimler yoluyla yorumlamak demektir.
3. Algılanan şey uyumlandırılıp kavrandığında biliş olur, yani organizmanın tanıdığı bildiği şey.
4. İlk uyarıya tepki gösterilirse bu önceden bilinen bir imgeye gönderme yapılarak gerçekleşmiştir” (Gürer ve Gürer, 2004: 112).

Algısal sürecin gerçekleşmesinde, görme duyusu ve beynin görmeyle ilgili bölümü ‘*görme korteksi*’ önemli etkilere sahiptir. Görme ile başlayan algılama, tanıma, yerleştirme, sabitlik, dikkat gibi algı sistemimize etki eden konuların görsel algılama yönünden incelenmesi, mekanları ve içerisinde gerçekleştirilen tasarımları doğru yorumlamaya ve kavramaya yardımcı olmaktadır.

Görsel algılama, algı ile ilgili üzerinde durulan ve en çok araştırılan bir konu olması sebebi ile tasarımı yapılacak olan bir mekanın bu yönü ile incelenmesi gerekmektedir. Tasarımın bir kişiye ‘güzel’ görünebilmesi için görme ile başlayan görsel algının da detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

3.2. Görsel Algılama

“Görsel algının oluşması için şu üç şey gereklidir: Işık, sağlam bir göz ve beyinde normal işleyen bir görme merkezi” (Güngör, 2005: 6).

İnsanoğlu hayatını sürdürürken gerekli faaliyetleri gösterebilmesi için duyularından yararlanır. Algının normal bir süreç içerisinde gerçekleşebilmesi için gözün ve dolayısıyla görsel algının etkisi yadsınamaz.

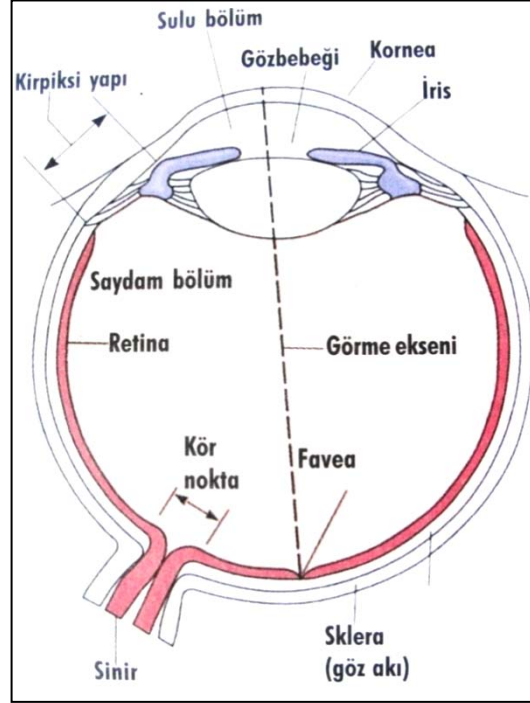
“Mekan her şeyden önce ışığın varlığıyla algılanır. Bir mekanın algılanmasında değişik duyular rol oynar. Bunlar; görme duyusu, dokunma duyusu, işitme duyusu, koku alma duyusu. Bütün bu duyuların toplam olarak oluşturduğu algı o mekanın algısı olarak kabul edilir. Bir kent mekanının algılanmasının analizinde hangi duyuların hangi oranda rol oynadıklarının saptanması yapılmıştır. Bu saptamaya göre bir kentsel mekanın algılanmasında;

- %70 Görme Duyusu,
- %25 Dokunma Duyusu
- %5 İşitme ve koku alma duyuları, rol oynamaktadır.

Bu rakamlar göstermektedir ki diğer duyuların da mekan algılamasında payı olmakla birlikte görme duyusunun payı ağırlıktadır” (Altan, 1972: 23).

“Bir mekana ait verileri ancak doğru görme eylemi ile gerçekleştirebiliriz. Bu noktada bakmakla görmek arasındaki ince çizgi mekansal algımızda belirgin farkları içerir. Bakma eylemi görme duyusunun en basit hali ile yorumlama yapılmadan

mekanın bütününe ilişkin genel bir bilgiyi içerirken, görme eylemi ise o mekan içerisindeki nesnelere ve onların özelliklerine yoğunlaşmayı gerektirir. İşte bu nokta da algılama gerçekleşir” (Zengel, 2008: 26).



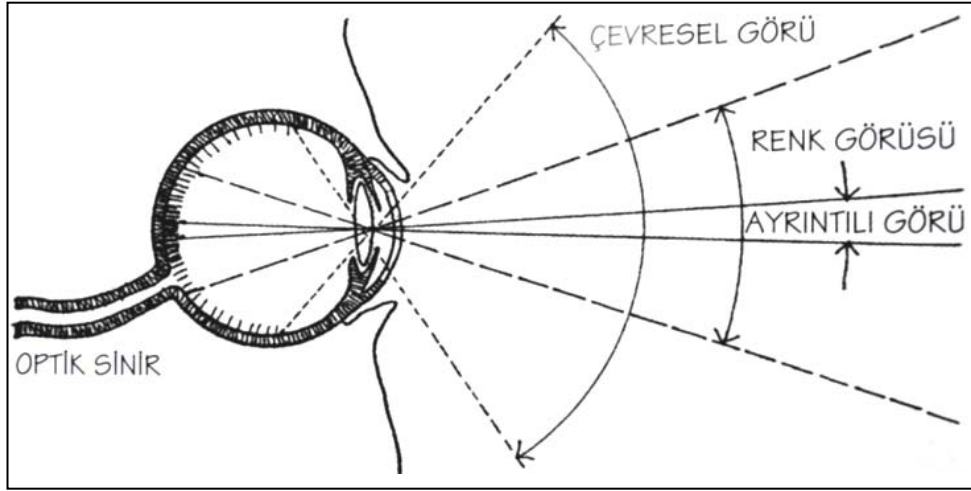
Şekil 3.2: (Atkinson ve diğ., 2006: 128.) Sağ Gözün Görünüşü. Göze Giren Işığın Retinaya Ulaşana Kadar Geçtiği Kısımlar.

İnsanın görme sistemi, algılama ile doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle görme sistemin anlaşılması, nasıl gerçekleştiğinin de bilinmesi gereklidir.

“Göz iki sistemi içerir. Biri imgeyi oluşturur, diğeri imgeyi elektriksel itkilere dönüştürür (Şekil 3.2). İmge oluşturan sistem tıpkı bir kamera gibi çalışır. İşlevi, nesnelere yansıyan ışığı odaklamak, böylece nesnenin imgesini, göz küresinin arkasında ince bir tabaka olan *retina* üzerinde şekillendirmektir. İmge oluşturan sistem, kornea, gözbebeği (pupil) ve mercekten oluşur. Bunlar olmadan ışığı görebilir, ancak şekilleri seçemeyiz. Kornea, gözün şeffaf ön yüzeyidir; ışık buraya girer ve ışınlar buradan içeri geçtiklerinde imge oluşmaya başlar. Mercek, ışığın retina üzerinde odaklanma sürecini tamamlar ve farklı uzaklıktaki nesnelere odaklamak için biçim değiştirir” (Atkinson ve diğ., 2006: 128).

“Nesnelere odaklanmamız ve detayları algılamamız oldukça dar bir görme konisiyle sınırlıdır. Görsel alanımızı incelerken, gözlerimiz sürekli olarak hareket

eder, tarama yapar ve görsel malzeme toplayabilmek için belirli yerlere odaklanır. Gördüğümüzü anlamlandırabilmek için, gözlerimizle topladığımız görsel ve iyi beyin yorumlar, birleştirir ve tanıyacağımız ve anlayabileceğimiz görsel modeller haline getirir” (Ching, 2008: 90).



Şekil 3.3: (Ching, 2008: 90.) Gözün Görüş Açıları.

Algılama ve görme işlemleri bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Görmeye, tanıma, yer belirleme, hareket ve dikkat gibi görmemizi ve aynı zamanda algılamamızı sağlayan nöral süreçlerin gerçekleştiğini görmekteyiz. Sürecin gerçekleşmesine etki eden en önemli faktör kişinin geçmişi ve deneyimleridir.

“Algı ile bellek arasındaki en yararlı ve en yaygın etkileşim, görülen şeylerin tanınması sırasında gerçekleşir. Geçmişte kazanılan görsel bilgi, görüş alanında ortaya çıkan bir nesnenin ya da eylemin doğasını fark etmeye yardımcı olmakla kalmaz; ayrıca mevcut nesneye, topyekun dünya görüşümüzü oluşturan şeyler sistemi içinde bir yer de tayin eder” (Arnheim, 2009: 109).

Algı sistemimiz, bir mekan içerisinde yer belirleme ve nesnelere ayırma, şekil-zemin ilişkisi, nesnelere gruplandırılması, uzaklık yakınlık ilişkileri ile mekan içerisindeki nesnelere kolayca ayırt edilebilmemizi sağlar. Algılama olayı fiziksel bir olay olmasının yanında psikolojiktir. Görsel algılama psikolojisi de merak edilen ve araştırılan bir konudur. Wertheimer, Rubin ve Gestalt psikologları görsel algıyı inceleyerek birçok teori geliştirmişlerdir. Özellikle Gestalt psikologları görsel algı ile ilgili çok sayıda kuram sistemi oluşturmuşlardır.

3.4. Gestalt ve Görsel Algı Terorisi

‘Ne gördüğümüz, zemine ve bütünüün diğer parçalarına bağlıdır. Bütün kendisini oluşturan parçaların toplamından farklıdır; bütün, birbirleriyle ilişki içindeki parçalardan oluşur’ (Atkinson ve diğ., 2006: 686).

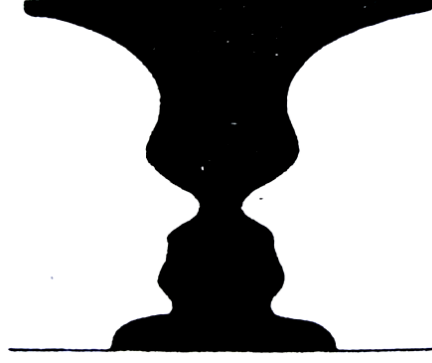
20. yüzyılın başlarında Almanya’da ortaya çıkmış olan Gestalt, Max Wertheimer tarafından başlatılan, Kurt Koffka ve Wolfgang Köhler tarafından geliştirilen bir teoridir. Almanca bir sözcük olan Gestalt, Türkçede *şekil, biçim, form* gibi anlamları karşılamaktadır. Gestalt teorisi içerisinde görsel algının önemi büyüktür.

“Gestalt psikologları ‘tasarımda bütün kendisini oluşturan parçaların toplamından farklıdır’. İlkesini savunarak tümün parçaların matematiksel sentezinden daha ‘çok’ olduğunu kanıtlar” (Zengel, 2008: 27).

Psikolojide genellikle önce parçaların, daha sonra bütünüün algılandığı görüşü benimsenmektedir ancak Gestalt psikologları parçaların ayrı ayrı ele alındığında bir şey ifade etmeyeceğini doğru algı için bütünlüğün olması gerektiğini savunmaktadırlar. Gestalt psikologlarının savundukları bu görüşü birkaç örnek ile açıklanabilmektedir;

“Gestalt okulunun öncülerinden biri olan Max Wertheimer, artarda seri biçiminde gösterilen hareketsiz bir dizi resmin yarattığı hareket hissinin, aslında tek tek ele alındığında hiçbir resimde olmadığına dikkati çekmiştir. Bir başka örnek ise 19.yy sonunda Ehrenfels tarafından verilmiştir. Eğer bir melodiyi algılıyorsak ve tanıyorsak bu, onu oluşturan notalardan her birini öğrenip aklımızda tuttuğumuzdan değil, notalar arası harmoniyi melodiyi veren yapıyı belleğimizde tuttuğumuzdandır. Melodinin algısı, notaların ardışık algısı değil, notaların oluşturduğu orijinal bütünüün algısıdır” (Zengel, 2008: 27).

Gestalt algı kuramında psikologların belirlemiş olduğu ilkeler mekanın algılanmasına da etki ettikleri görülmektedir. Gestalt psikologlarının teorilerden biri ‘şekil zemin’ ilişkisidir. Algılama sisteminde zemin, geri planda olan ve şekli algılayabilmemiz için gerekli olan fonu oluşturandır. Şekil ise zeminden desteklenerek öne çıkan, üç boyutluk hissi uyandıran ve ancak iki anlatımın bir arada olması ve birbirini tamamlaması ile gerçekleşen bir şekil zemin ilişkisidir.



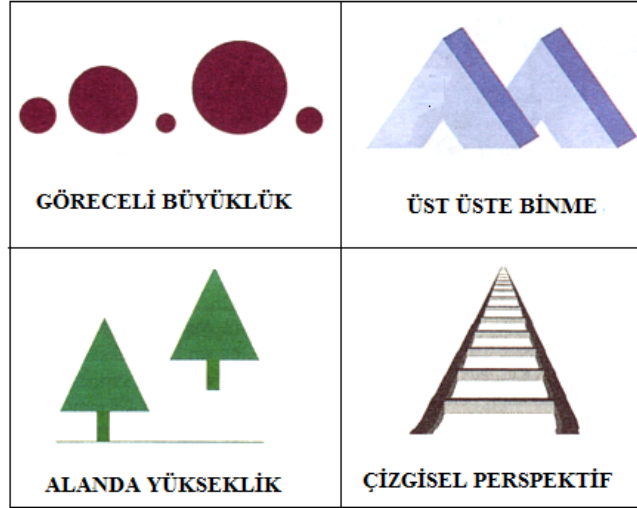
Şekil 3.4 : (Gür, 1996: 67.) Şekil/Zemin Bağlantısı

“Birden çok farklı bölgeyi içeren bir uyaranda, doğal olarak uyarının bir parçasını şekil, geri kalanını ise zemin olarak görürüz. Şekil gibi görünen bölgeler, ilgilenilen nesnelere kapsar ve zeminden daha belirgin ve daha önde görünür. Bu, algısal düzenlemenin en ilksel biçimidir” (Atkinson ve diğ., 2006:158).

Gestalt algı teorisi içerisinde ele alınan diğer bir ilke ise *uzaklık algısıdır*. Uzaklık algısı aynı zamanda nesnelere büyüklük küçüklük, yükseklik, derinlik ve hangi nesnenin daha önde veya geride olduğunu saptanmasını sağlamaktadır. İnsan mekanı algılamakta derinlik algısından yararlanmaktadır.

“Bir nesnenin nerede olduğunu bilmek için, onun uzaklığını ya da derinliğini bilmemiz gerekir. Bir nesnenin derinliğini algılamak kolay görünse de, bu, gözlerimizin fiziksel yapısı bakımından önemli bir kazanımdır” (Atkinson ve diğ., 2006: 160).

Monoküler uzaklık algıları kısaca özetlenirse; *Göreceli büyüklükte*, farklı büyüklükteki nesnelere aynı sırada dizildiklerinde küçük olanlar daha uzakta algılanmaktadır. *Üst üste binme*, ele alınan iki nesnenin biri diğerinin önünde kalarak engelliyorsa, bütün olan nesne daha önde algılanır. *Alanda yükseklik*, yüksekte olan nesne daha geride algılanır. *Çizgisel perspektifte*, paralel iki çizginin birleşiyormuş gibi görünerek uzakta kaybolmasıdır (Şekil 3.5). Uzaklık algıları sanatta ve daha birçok alanda kullanılmaktadır. İç mekan tasarımında da yer belirleme, mekan içerisindeki nesnelere doğru konumlandırılıp, kullanıcıya gerekli olan yerleşim düzenini sağlayabilmelidir.



Şekil 3.5: (Atkinson ve diğ., 2006: 128.) Monoküler Uzaklık İpuçları. Şekilde Dört Monoküler Uzaklık İpuçları Görülmektedir

Algı sistemimiz, bir mekan içerisinde yer belirleme ve nesnelere ayırma, şekil-zemin ilişkisi, nesnelere gruplandırılması, uzaklık yakınlık ilişkileri ile mekan içerisindeki nesnelere kolayca ayırt edilebilmemizi sağlamaktadır. Gestalt kuramında ele alınan üçüncü teori ise ‘algı yanılgılarıdır’. Mekan tasarımında algı yanılgıları sıklıkla kullanılmaktadır. Bunlar mekanın özellikleri ile ilgili değişikliği, görsel algı ile kişiyi yanıltarak uygulanmaktadır. Mekanı, küçük, büyük, geniş, dar ve yön değişiklikleri gibi ‘algı hileleri’ ile değiştirilmektedir.

“Fiziksel gerçeklik ile psikolojik yaşantı arasındaki etkileşimler illüzyonu ortaya çıkarır. İllüzyon algılarımızın geometrik özellikleri ile ilgilidir. Bunlarda çoğu zaman görme algısı ile ilişkilidir. Alışkanlıklar ve geçmiş deneyimler, bu görsel yanılgıda etkilidir. Renk zıtlıkları ve geometrik yanılgılardan gerek giyimde gerekse iç ve dış mekan tasarımında yararlanılmaktadır” (Zengel, 2008: 28).

İç mekan tasarımda algılama, tasarlanan şeyleri doğru kavrama önemlidir ancak bir mekan içerisinde doğru algılamanın gerçekleşebilmesi için uyarıların, (kullanılan ışık, renk, biçim, doku gibi) algımızı etkileyen faktörlerin konut iç mekan tasarımına etkileri detaylı olarak incelenmesi gereken konulardır. Dördüncü bölüm ise, konut iç mekanlarının algılanmasında bir bütünü oluşturan öğeler ayrı ayrı ele alınarak mekan içerisindeki konumları ve etkileri irdelenecektir.

4. KONUT İÇ MEKAN TASARIMINDA GÖRSEL ALGILAMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

4.1. Işık

4.1.1. Işık Tanımı

Le Corbusier: “*Mimarlık, kütlelerin, ışık altında doğru, ustaca ve harikulade oyunudur*” (Soygeniş, 2010: 70).

Işık; insanın görme işlevini gerçekleştirebilmesi için gerekli olan bir ‘enerji türü’, ‘elektro manyetik dalga’ olarak bilinmektedir. Işık insan yaşamında önemi bir yere sahiptir. Birbiri ile bağlantılı olan ışık, görme ve algılama olayının gerçekleşebilmesi için ışığın ve dolayısı ile bulunulan ortamın aydınlık miktarının yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Işığı farklı tanımlamaları ile açıklamak gerekir ise;

“1. Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk. 2. Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç” (TDK, 2005).

“Işık, göze etki eden ve görme olayını doğuran bir enerjidir. Dalga kuramına göre ışık, elektromanyetik ışınım (radyasyon) enerjisinin özel bir şeklidir. Belirli bir yayılma hızına, dalga boyuna ve frekansa sahiptir. Işığın yayılma hızı boşlukta yaklaşık saniyede 300.000 km’dir. Kuantum kuramına göre ise, ışığın enerjisi ışık kaynaklarından çok ufak fotonlar halinde her yöne fırlatılır” (Şerefhanoglu, 1972: 3).

“Görme olayının ve görsel idrakin temelini ışık, göz ve beyin teşkil etmektedir. Bunlardan birinin noksanlığı bu idrakin meydana gelmesini mümkün kılmaz. Bunlardan göz ve beyin sabit olduğu halde, ışık değişken bir öğedir. Çünkü ışığın şiddeti, eğimi ve rengi daima değişebilir. Bu değişme yüzünden cisimlerin ve yapıların görünüşlerinde farklılıklar doğar” (Güngör, 2005: 90).

Işığın fiziksel özellikleri ile ilgili olarak, İngiliz fizikçi Isaac Newton'un gün ışığının (beyaz ışığın) farklı birçok rengin bütününden meydana geldiğini bulması ile ortaya çıkmıştır. Newton, geçmişte savunulmuş olan teorileri çürüterek günümüze kadar ulaşacak olan bilimsel bir kaynak sunmuştur.

“Newton laboratuvarında bir yüzeyde ışığın geçeceği bir delik oluşturmuş ve ışığın girdikten sonra kırılmasını sağlamak için de bir üçgen prizma yerleştirmiştir. Güneşten gelen ışık ışını prizmadan geçtikten sonra beyaz bir yüzeye yansıyınca renklerin yansıdığı beyaz yüzeyde gökkuşağı görüntüsü oluşturacak şekilde dağıldığı tespit edilmiştir. Bu fark edildikten sonra üçgen prizma ile renklere ayrıştırılan beyaz ışığın iki üçgen prizma daha kullanılarak tekrar beyaz ışık halinde tek bir noktada toplandığı bulunmuştur. Bu temellere ve sistematik gözlemlere dayanarak Newton gün ışığının aslında birçok farklı renkteki ışığın kombinasyonu ile oluştuğu teorisine varmıştır” (Memiş, 2007: 5-6).

“Newton bilimsel düşünceyi yönlendiren çok güçlü bir isim olduğu için rakiplerinin ışığın bir dalga kuramı olduğu kuramını ileri süreme şansları çok azdı. Ancak 1860'larda elektrik ve manyetizma üzerine çalışan İskoçyalı James Clerk Maxwell ışığın bir elektromanyetik dalga olduğu sonucuna vardı. Parçacık mı dalga mı tartışması, kuantum mekaniği ile açıklanan bir tür uzlaşmayla sonlandı. Işık, elektronların enerji seviyesindeki değişiklikler tarafından üretilir. Boşlukta dalga şeklinde hareket eder, madde ile karşılaştığında ise parçacık gibi davranır” (Achenbach, 2001: 115).

Işığın dalga boyları (tayf) ise, insan gözü tarafından “görünür ışınım-ışık” olarak ifade edilen yalnızca 380-750 nanometre (nm) arasında yer alan kısmını görebilmektedir. Ancak insanın göremediği birçok dalgaboyları bulunmaktadır. Bunlar; Radyo-Mikrodalgalar, Kızılötesi, mor ötesi, x ışınlarına gözle görülemeyen ışıklar olarak sıralanabilir.

Dünyayı algılamamızı sağlayan ışık, mimaride de vazgeçilmez bir öğedir. Yaşanabilirlik özelliği kazandıran ışık, yapı içerisindeki mekanların görsel olarak algılanmasına yardımcı olan ve yaşam alanlarının tümünde gereksinim duyulan en önemli unsurdu. Yaşam alanlarından biri olan konutlar ise, içerisinde gece gündüz uzun zamanın geçirildiği yapılardır. Konutlar ne kadar iyi tasarlanırsa tasarlanırsa doğru bir ışıklandırma ile planlanmamış ise uygulanan tasarım kullanıcıya “güzel”

görünmeyecektir. İnsan yaşamında, ışık kullanımında iki temel kaynağın önemi büyüktür. Bunlar; doğal ve yapay ışık kaynaklarıdır. Mimaride ve özellikle iç mekan tasarımında kullanılacak olan ışığın özelliği, konumu, gündüz ve gece faydalanılacak olan ışık miktarı ve süresi önem teşkil etmektedir.

4.1.2. Doğal Işık

Dünyamız güneşten gelen veya atmosferden yansıyan ışıkla yani ‘doğal ışık’ ile aydınlanmaktadır. Güneş özellikle gündüzleri farkında olmadan kullanılan bir ışık kaynağıdır. Güneşin yaydığı ışın ile çevremizdeki evleri, parkları, bahçeleri, sokakları ve bir iç mekanı, boşlukları yani pencerelerin varlığı ile algılamaktayız. Bu nedenle güneşin doğal olarak elde edilen, tüketilerek bitmeyen, masrafsız bir kaynak olduğu görülmektedir.

Mimaride de gün ışığının etkisi yadsınamaz. Ünlü mimarlar yapıları ve iç mekanları tasarlarken ışığa, özellikle doğal ışığa verdikleri önemi yapılarında da gösterdikleri görülmektedir. Mimar Louis Kahn, ‘mekan doğal ışık almıyor ise, gerçek bir mimari mekan olamaz’ demiştir. Kahn bu sözü ile vurgulamak istediği, bir mekanın tanımlanabilmesindeki ana unsurun ‘doğal ışık’ olduğudur. Le Coubusier ise mimari öğeleri; ışık ve gölge, duvar ve mekan olarak ele almıştır.



Şekil 4.1: (Yılmaz, 2010: 53.) Balmoral Evi, Avustralya. Yaşama Alanına Pencerelerden Doğal Işığın Girmesi.

“Gün ışığı eve -pencereler, cam duvarlar, çatı penceresi ve cam kapılar- birçok açıklıktan girer. İdeal olarak, doğal ışığın odaları, gün boyunca yapay aydınlatmaya ihtiyaç duyulmayacak şekilde aydınlatması beklenir. Uygun bir ortam yaratmada en önemli faktör ışığın iyi dengelenmesidir” (Kalınkara, 2001: 58).

Mekana pencerelerden gün boyu girecek olan ışığın, parlaklığı, yansıması, yönü, miktarı ve açısına göre düzenlenecek olan mekanda yerleşim planı yapılmalıdır. Konutlarda ışığın geliş yönüne göre, konutlarda odaların konumunu belirlemektedir.

- “*Kuzeyden gelen ışık*; kuzeye bakan odalarda, sıcak renklerin kullanılması, ışın şiddetinin ortaya çıkmasını önler.
- *Doğudan gelen ışık*; ışık sabahları ilk olarak bu yönden gelir. Günün ilerleyen saatlerinde parlaktan nötrale doğru değişir. Yatak odası ve mutfak uyanıklık ve parlaklık sağladığı için doğudan gelen sabah güneşine açık olmalıdır.
- *Güneyden gelen ışık*; güneyden gelen ışık sıcaktır ve yönü gün boyunca değişir. Özellikle yaz aylarında, güneş ışığının kontrol altına alınmasına gereksinim olabilir.
- *Batıdan gelen ışık*; özellikle öğleden sonra geç saatlerde bu yönden gelen ışık çok sıcak ve kuvvetlidir” (Kalınkara, 2001: 58).

4.1.2. Yapay Işık

Yapay ışık, doğal ışığın yetersiz kaldığı durumlarda kullanılmaktadır. Işığın en çok gereksinim duyulduğu ve kullanıldığı alanlar iç mekanlardır. Günışığının çevreyi yeteri kadar aydınlatması yapay ışığa gereksinimi azaltabilir. Ancak gündüz; bulutlu, karanlık veya farklı sebeplerden iç mekanlara giremeyen gün ışığını yardımcı bir eleman olan ‘yapay ışık’ tamamlamaktadır. Yapay ışığın görevi, yalnızca ihtiyaçları karşılamak için gerekli olan aydınlığı sağlamak değildir. Yapay ışık ile mekanda farklı etkiler yaratılabilir. Örneğin ışık, mekanı canlı, parlak, hareketli, sıcak, soğuk, geniş, dar, belirli alanları vurgulayarak (vurgulu), yüksek, alçak gibi algı farklılıkları oluşturarak değiştirebilir.



Şekil 4.2: (Yılmaz, 2010: 138.) Villa 'S', Avusturya. Aydınlatma Çeşitlerinin Kullanılması.

Mekan içerisinde doğru sonuçlar alabilmek için, ışığın birçok özelliğinin bilinmesi ile birlikte, aydınlatma tiplerinin de doğru kullanılması gereklidir. Kullanılan beş tip aydınlatma şekli vardır. Bunlar; 'direkt aydınlatma', 'yarı direkt', 'homojen', 'yarı endirekt' ve 'endirekt' aydınlatmadır.

Direkt Aydınlatma: Işığın direkt olarak mekanı aydınlatma şeklidir. Işığın belirli alanları aydınlatması, keskin gölgelerin ortaya çıkmasına sebep olur. Direkt aydınlatma, mekan içerisinde kontrastlık sağlayacağı için, gözün yorulmasına sebep olmaktadır. Kaynağın tek bir noktadan ve açıdan sağlanması mekanda bir aydınlık düzeyi sağlasa da diğer aydınlatma tipleri ile desteklenerek kullanılması öngörülür.

Yarı Direkt Aydınlatma: "Işığın %10-40'ı yukarıya, % 90-60'ı aşağıya yansıyan aydınlatma şekli *yarı direkt aydınlatmadır*. Aydınlatma armatürlerinden çıkan ışınların bir kısmı yansiyarak geldiğinden gölgeler yumuşamaya başlar. Keskin gölge sınırları yok olur. Kamaşma nispeten azalmaya başlar. Armatürden çıkan ışınların bir kısmı tavan ve duvarlarda yutulur.

Homojen Aydınlatma: Bu tip aydınlatmada ışığın büyük bir kısmı tavan ve duvarlardan yansır ve gölge yumuşar. Yansıma ve kamaşma belli oranda azalır. Armatürden çıkan ışınların büyük bir kısmı kullanılan malzemenin cinsine ve rengine göre yutulduğundan verim düşer.

Yarı Endirekt Aydınlatma: Işığın % 60-90'ı yukarıya, % 40-10'u aşağıya yansiyorsa, bu tip aydınlatma şekli *yarı endirekt aydınlatma* olarak adlandırılır. Armatürden çıkan ışınların büyük kısmı tavadan yansıdığından dolayı tavan ışık üreticisi durumuna gelir ve aydınlatma verimi düşer. Yansıma ve kamaşma azaldığından dolayı ise göz rahatlar.

Endirekt Aydınlatma: Işığın %90-100'ü yukarıya, % 10-0'ı aşağıya yansıyan aydınlatma şeklidir. Tavan tamamıyla ışık üreticisi durumuna geldiğinden aydınlatma verimi çok düşüktür. Işık duvar ve tavadan yansıdığından dolayı duvar ve tavan malzemesinin önemi de büyüktür. Yansıma ve kamaşma yok olmuştur. Fazla ışık istenmeyen dekoratif tavanlı yerlerde kullanılır” (Fitoz, 2002: 87-88).

İç mekanlarda genel aydınlatma sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak mekan içerisinde gerçekleştirilecek olan detaylı, dikkat gerektiren, görsel olarak odaklanılması istenilen işler için özel aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Özel aydınlatmada kullanılacak olan armatürlerin, mekanın kullanıcısının gerçekleştireceği faaliyete göre konumlandırılması gerekmektedir. Özel aydınlatmanın yanı sıra mekanlarda kullanılan bir diğer aydınlatma biçimi vurgulu aydınlatmadır. Vurgulu aydınlatma, öne çıkması istenilen nesnelere, tablo veya sanat eserlerini ışık-gölge etkisi kullanılarak vurgulamaktır.

4.1.4. Konut İç Mekan Tasarımında Işık

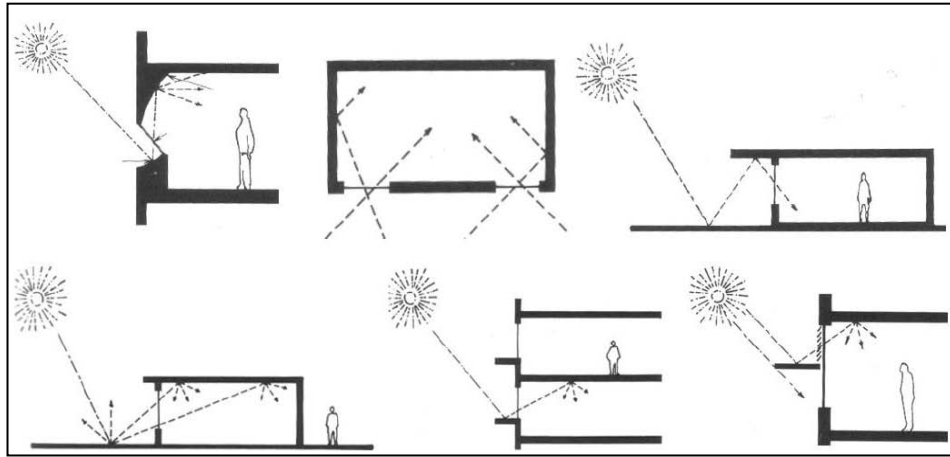
İç mekanlarda ışığın önemi, ancak ışığın olmadığı zaman mekanın görülememesi dolayısıyla algılanamaması ile kavranabilir. Görmedeki en önemli unsurun ışık olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple ışık, mekanların içerisinde bulunan biçimi, rengi, dokuları ve daha fazlasının algılanmasını sağlayan bir elemandır. Işığın iç mekanlarda en çok ihtiyaç duyulan ve kullanılan bir eleman olması önemini artırmakta, mekan içerisinde belirli bir sisteme ve tasarıma ihtiyaç duyulmaktadır.

“Konutlarda ya da herhangi bir yerde görsel konforun sağlanması ya da görme ile ilgili herhangi bir konunun çözümü, aydınlatma tekniği alanına girer. Aydınlatma tekniğinde çeşitli tanımlar vardır. Örneğin; ‘iyi görme’ belli ölçütlere bağlanarak tanımlanmıştır. Bu ölçütler şöyle sıralanabilir;

- Görünmesi gereken en ufak parçaları ve ayrıntıları kolayca görebilmek,
- Yüzey biçimlerini, iki ve üç boyutlu dokuları doğru algılayabilmek,
- Devingenliği, doğrultu, yön, hız, ivme vb. tüm özellikleri ile doğru algılayabilmek,
- Renkleri doğru görebilmek ve en ufak renk ayırımlarını algılayabilmek,
- Görsel algılamayı, zorlanmadan, rahat bir biçimde uzun süre sürdürebilmek.

Görme konusunun özelliklerine göre, bu ölçütlerden biri, birkaçı ya da hepsi söz konusu olabilir. Aydınlatma tekniği, oluşturulacak aydınlığın bu ölçütlere göre biçimlendirilmesinin yollarını gösterir” (Sirel, 1994).

Işık, mekanın görsel anlamda tanımlanmasını sağlamaktadır. Doğal ışığın mekana girmesi, dokulara, renklere, mobilyalara çarparak yansması ile iç mekanlardaki nesnelere görsel olarak algılanmasını sağlar. Bu yönü ile ışık, mekan içerisinde doğru analiz edilerek konumlandırılmalıdır. Mekanın aydınlatılması ve ışığın konumlandırılması düşünülürken yapay ışık ile beraber doğal ışığın da dikkate alınması gereklidir. Bir odanın içerisinde ışığın konumlandırılması analiz edilecek olursa;



Şekil 4.3 : (Lechner, 1991) Doğal Işığın Yansımalarıyla Mekana Alınması.

- Mekanda kullanılacak olan ışığın konumlandırılmadan önce mekanın doğal ışık alıp almadığı belirlenmelidir. Doğal ışığın mekanın neresinde ve ne kadar süre kaldığı saptanmalı böylece gece ve gündüz kullanılacak olan ışık miktarının belirlenerek, aydınlatma elemanları gereksinim duyulan biçimde yerleştirilmelidir (Şekil 4.3).
- Mekan içerisinde önemli olan nesnelere öne çıkmasını sağlayarak, yerleşim düzenine göre ışık şiddeti ve konumu ayarlanmalıdır.
- Mekanda yaratılmak istenen atmosfere karar verilmelidir.
- Renklerin ışık üzerindeki etkileri göz önüne alınarak bir planlama yapılmalıdır. Örneğin koyu renklerin ışığı absorbe etme özelliği bulunduğu için ışık gereksinimi artmaktadır.

Işık ile mekanda yaratılmak istenen bir etki, kullanıcıya aktarılmak istenilen bir mesaj vardır. Mekan içerisinde bu etkinin algılanabilmesi için ışığın yönü, dağılımı ve şiddeti diğer tüm ışıklandırma özellikleri gibi iç mekanda kullanılan ve etkili yöntemlerden biridir.

“Işığın şiddeti: Odadaki ışığın şiddeti, bakılan objenin parlaklığı ve odadaki renklerle ilintilidir. Örneğin koyu objelerin görülebilmesi (koyu renklerde olduğu gibi) daha fazla ışıkla sağlanabilir. Bu nedenle, beyaz ya da pastel renkli odalar en az ışığa gereksinim duyarlar.

Işığın dağılımı: Dağılım ya da odaya ışığın yerleştirilmesi odanın büyüklüğü ile ilintilidir. Açıkçası geniş bir oda eşit olarak dağılmış fazla ışığa gereksinim duyar, böylece istenmeyen ışık kontrastı ve gölgeler önlenmiş olur.

Işığın yönü: Gölgelerin ve parlamaların engellenmesinde ışığın yönü önemlidir. Bilinmesi gereken önemli bir nokta da ışığın yönünün biçimsiz şekilleri düzeltebileceği, boşlukta illüzyonlar yaratabileceği ve ruh halini olumlu ya da olumsuz etkileyebileceğidir” (Bradford, 1971: 201).

Konutlarda kullanılacak olan ışığın diğer tüm iç mekanlarda kullanılan yapay ışık kaynakları gibi belirli bir sistemi içermesinin yanında her odanın ayrı bir eylemi karşılaması bakımından uygulamaların farklılık göstereceği bilinmektedir. Örneğin bir çocuk odası ile salonun aydınlatması farklı tipte ve renkte olabilir. Bu sebeple standart bir konut içerisindeki odalarda görsel algının gerçekleşmesindeki temel faktör olan ışığın konumları ve aydınlık düzeyleri önemlidir.

Giriş: Konut hakkında ilk izlenimin oluşturacak olan yerler girişlerdir. Girişin ve mekandan çıkışın sağlandığı alanlar olması sebebi ile aydınlık düzeyinin iyi ayarlanması gereklidir.

Girişlerin çoğunda mekana ait boşluklar yani pencereler bulunmadığı için doğal ışık içeriye ancak diğer odalardan süzülmesi ile girebilmektedir. Bu da bir aydınlık düzeyi oluştursa da yapay ışığa ihtiyaç duyulmaktadır. Girişlerde duvardan veya tavandan sağlanacak olan yarı direkt veya endirekt aydınlatma kullanılabilir. Kullanılan aydınlatma çeşitleri ile farklı etkiler oluşturulabilir.

Konut iç mekanlarında sirkülasyonu sağlayan koridorlardır. Odalar arası geçişlerin ve her odanın ortak çıkış noktası olan bu mekanların belirli bir kullanıcısı yoktur ve bu mekanlar; aile bireylerine, misafirlere kısaca konut iç mekanında bulunacak ve kullanacak olan kişilerin ortak alanlardır. Aydınlatmanın gündüz ve gece kullanılması tercih edilebilir. Bu mekanlarda oluşturulacak olan farklı ve evi yansıtan etkiler evin diğer odalarını görmeyen kişilerde bir izlenim bırakmalıdır.



Şekil 4.4. : (Storey, 2010: 43.) Farklı Aydınlatma Şekillerinin Kullanımının Koridor Atmosferini Değiştirmesi.

Yukarıdaki (Şekil 4.4) koridor aydınlatmasında kullanılan ışıkların konumu görülmektedir. Soldaki resimde yukarıdan inen ışık duvarı aydınlatırken, bu gün boyu kullanılabilen ışıktır. Sağdaki resimde ise, aşağı seviyedeki gece lambaları birbirleri ile karşılıklı sıralanması çarpıcı bir etki oluşturur. Bu ışık türü aynı zamanda mekana loş bir görünüm kazandırır. Gece kullanımı için süpürgelik üzerine karşılıklı olarak konumlandırılan bu ışık türünün kullanılması ile mekana farklı bir etki kazandırılır. Konut iç mekan koridorlarında, bu iki ışığın kombine olmuş halinin akşam saatlerinde kullanılması önerilirken göz yorgunluğunun oluşması da engellenmiş olunur.



Şekil 4.5 : (Strorey, 2010: 44.) Oturma Odasında Kullanılan Farklı Ancak Birbirlerini Tamamlayan Işıkların Yarattığı Sakinlik ve Dinlendiricilik.

Oturma Odaları: Yaşam alanlarından birisi olan oturma odaları, konut içerisinde en çok kullanılan mekanlar arasındadır. Oturma odaları için ışığın konumlandırılması içerisindeki eylemlere ve mobilyaların yerleşim planına göre düzenlenmelidir.

Oturma odalarının içerisinde gerçekleştirilen eylemler; aile bireylerinin bir arada bulunduğu, sohbet ettiği, dinlendiği veya televizyon seyrettiği kimi zaman misafirlerin ağırlandığı mekanlar konumdadır. Bu eylemler dikkate alınarak aydınlatma elemanları yerleştirilmelidir.

“İşlev ve görsel algılama konusu çeşitliliği bakımından, konutları öteki yapılardan ayıran başlıca bölüm, oturma odaları ve misafirlerin kabul edildiği salonlar gibi sosyal alanlarda genel aydınlatmaya, tercihende yumuşak görünüm sağlamak için, hem direkt hem de endirekt aydınlatmaya gereksinim vardır. Esnek direkt aydınlatma, yakından yapılan işlerde, oyunlarda ve evle ilgili işlerde daha iyidir” (Kalınkara, 2001: 60).

Salon – Yemek Odası: Bir konutta oturma odası haricinde kullanılacak olan daha büyük bir oda bulunuyorsa çoğunlukla bu odalar salon için uygun görülür. Salonlar, misafir ağırlama, özel yemek davetleri, toplantıların konut içerisinde yapılabilmesi için en uygun mekanlardır. Konutlarda bulunan salonları iki şekilde ışıklandırmak mümkündür. İlki mekandaki oturma, sohbet etme, karşılıklı iletişimde görsel algının sağlanabilmesi için gerekli olan aydınlığın sağlanmasıdır.



Şekil 4.6 : (Strorey, 2010: 51.) Yemek Masasının Üzerinde Kullanılan Kafes Işık ve Tavanda Kullanılan Dört Adet Spot, Işığın Homojen Olarak Dağılmasını Sağlamaktadır.

Bir diğeri ise, önemli olan nesnelere, alanları ışıklandırarak uygulanabilir. Mekanda kullanılan bir yemek masası varsa üzerine konulacak olan vurgulayıcı bir aydınlatma elemanı ile yemekleri daha parlak ve iştah açıcı görünmesi sağlanabilir. Mekanda varsa sanat eserleri, tablolar öne çıkarılacak şekilde vurgulayıcı aydınlatma kullanılarak mekandaki farklı nesnelere görsel olarak geçişler oluşturulabilir.

Yatak Odaları: Uyuma eyleminin gerçekleştiği yatak odalarında, sakinliğin dinlendiriciliğinin esas olduğu bilinmektedir. Aydınlatma düzeyinin çok yüksek olmasına ihtiyaç duyulmaz. Ancak bireyler giyinmek ve oda içerisindeki diğer faaliyetlerini yerine getirmek için yeteri kadar aydınlığa ihtiyaç duymaktadırlar.

Uyuma eylemi için tasarlanan yatak odalarında ışığın az şiddette ve loşluk yaratması istenilen bir durumdur. Bu sebeple konut içerisindeki odalar arasında ışık şiddetinin az ve göz yormayan yatak odalarında kullanılmaktadır.

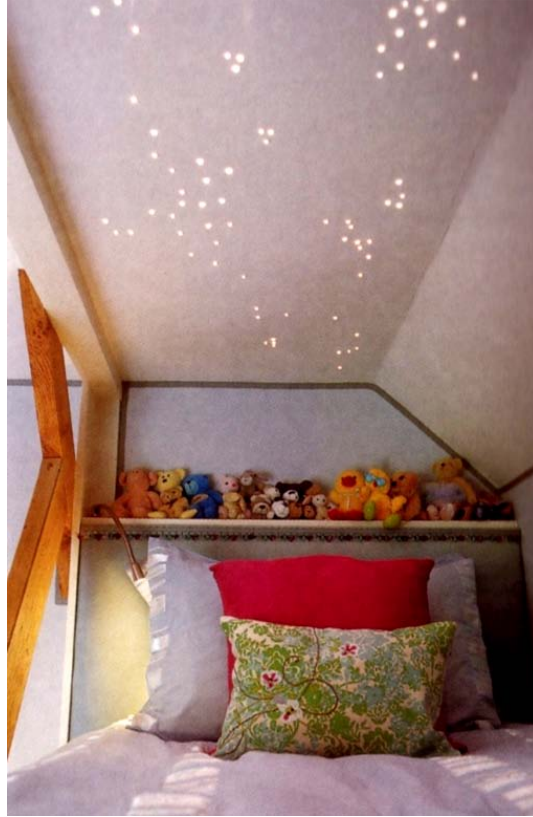


Şekil 4.7 : (Strorey, 2010: 125.) Yatak Odasında Kullanılan Baş Ucu Aydınlatmaları ile Sağlanan Aydınlik.

Yatak odalarında bireyler kimi zaman kitap okumak için başucu aydınlatmasına ihtiyaç duymaktadır. Yatağın başucunda, sağ ve üst tarafından sağlanan ışık kitap okumak için uygun görülmektedir. Bunun yanında ayna önündeki makyaj yapmak veya tıraş olmak gibi detaylı faaliyetlerin gerçekleşmesi düşünülüyorsa ışık kaynağının karşıdan gelmesi sağlanarak yüzde oluşacak kesin gölgelerin engellenmesi gereklidir.

Çocuk Odaları: “İnsanın öğrenme kapasitesi hızla artarak yaklaşık 25 yaşlarında maksimuma ulaşır ve sonra tedricen azalır. Öğrenme kapasitesinin çizdiği bu eğrinin tepe noktasının yüksekliği eğrinin başındaki teğetin eğimi ile büyük oranda ilgilidir. Yani çocuklar daha ilk aylardan başlayarak ne kadar çabuk ve ne kadar çok öğrenirse, ileride öğrenme kapasiteleri o ölçüde yüksek olacaktır” (Kalınkara, 2001: 62).

Çocukların öğrenmeleri ve algılarının gelişiminde, yaşadıkları, büyüdükleri ortamın etkisi büyüktür. Bu sebeple doğduğu ilk aylardan itibaren büyüyen, çevresini tanımaya çalışan çocuğun gelişimine katkı sağlayacak şekilde mekan düzenlemeleri yapılmalıdır. Öncelikle çocuk odalarına doğal ışığın uzun süre girmesi sağlanmalıdır. Daha sonra yapay ışık ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.



Şekil 4.8 : (Storey, 2010: 126.) Led Işık ile Çocuk Odası Tavanının Aydınlatılması

“Çocuk odalarının aydınlık düzeyi 300 lx’ün altına düşmemelidir. Gün ışığında pencere yanında birkaç bin lx aydınlığın bir zararı yoktur. Uyku zamanı, gece lambası ile sağlanmış 0.5 lx bir aydınlatma yeterlidir” (Sirel, 1994).

Mutfak: “Mutfaklarda, görsel algılama konusu tezgah üstü ve dolapların, çekmecelerin içidir. En çok aydınlık gereksinimi tezgah üstlerindedir. Bu bakımdan bunların, tezgah üstü dolapların altından yani oldukça yakından aydınlatılması gerekir. Dolap ve çekmece içlerinin aydınlatılması dolap üstlerinden tavanın aydınlatılması ile elde edilecek gölgesiz bir genel aydınlatma ile sağlanabilir. Böylece, tezgah önünde çalışan bireylerin, baktığı alana gölgesinin düşmesi gibi en büyük bir aydınlatma kusuru önlenmiş olur” (Sirel, 1994).



Şekil 4.9 : (Storey, 2010: 116-117.) Mutfak İçerisinde Kullanılan; Masa Lambası, Genel Aydınlatma, Düşük Seviyeli Aydınlatma, Yukarıdan ve Aşağıdan Sağlanan Işıkların Mekana Kazandırdığı Zenginlik.

Mutfakların içerisinde yemek pişirme, yemek yeme faaliyetlerinin de gerçekleştiği göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Bu ise; oda da yemek yeninle bölümün iştah açıcı, pişirilen alanın ise gerekli olan maksimum aydınlatmayı sağlaması gereklidir. (Şekil 4.9)’da görüldüğü gibi ışıkların birbirleri ile oluşturduğu kombinasyonun sağlanması gerekir. Mutfak aydınlatmasında kullanılacak olan aydınlık düzeyinin genel olarak 300-500 lx’ün arasında olması önerilir.

Banyo: Doğal ışık almayan mekanlardan biri olan banyolarda aydınlığın sağlanması için yapay ışık kullanılmaktadır. Banyolarda tavandaki armatürlerden sağlanacak olan genel aydınlatmanın yanı sıra ayna önünde de aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Burada amaç ayna karşısında duran insanın detaylı bir görüş sağlaması açısından yüzü karşıdan aydınlatarak gölge oluşumunu minimuma indirmek ve çizgisel olarak kullanılacak olan aydınlatma elemanları ile göz kamaşmasını engellemektir.



Şekil 4.10 : (Strorey, 2010: 116-117.) Banyoda Bölümlenmiş Işıkların Bütünlük Sağlaması. Kullanılan Işıklar; Ayna Önü, Dolap Altlarında Kullanılan Düşük Seviyeli Işık, Tepe Işığı, Destekleyici Yan Işıklar.

“Aydınlatma tekniğinde, ayakta duran insanın bedeni ve oturan ya da ayakta duran insanın kafası, düşey eksenli silindirler gibi düşünülür. Bu nedenle aydınlatmanın yukarıdan aşağıya, yani insanın yalnızca tepesini ve omuzlarını aydınlatacak biçimde değil, yanlardan yapılması gerekir. Ayna önü aydınlatmasının temel özelliği budur. Ayna önü aydınlatması, iki yandan, düşey konumda, çizgisel ya da aynı konumda dizi oluşturan noktasal ışık kaynakları ile yapılacaktır. Bu kaynakların ışığı sıcak olmalı, baş düzeyinde ve özellikle yüz üzerinde oluşturdukları aydınlık düzeyi 500 lx’ün altında olmamalıdır. Burada 1000-1500 lx aydınlık fazla sayılmaz” (Kalınkara, 2001: 61).



Şekil 4.11 : (Strorey, 2010: 24.) Her Üç Basamakta Bir Kullanılan Işıklar, Yukarıya Çıkan Bir Kişi Merdiven Basamaklarını Parlamadan Görülebilesi İçin Asimetrik Olarak Yerleştirilmiştir.

Merdivenler: Özellikle gece sağlanacak olan ışığın tavandan ziyade basamakları aydınlatması gerekmektedir. Bu sayede merdivenleri kullanacak olan kişi, basamaklardaki ışığı baz alarak iniş-çıkışları rahatlıkla sağlayabilecektir. Aynı zamanda gölge oluşumu engellenerek, hareketli olan merdivenlere yeni ve farklı bir hareket kazandıracaktır.



Şekil 4.12 : (Strorey, 2010: 116-117.) Çalışma Odası ve Göz Yormayan Işıklılık.

Çalışma Odaları: Sakinliğin, sesizliğin, dinginliğin olması gerektiği çalışma mekanlarında kullanılacak olan aydınlatma da bu sebeple önemlidir. Çalışacak olan dikkatini dağıtmayacak bir aydınlık seviyesi oluşturulmalıdır. Mekan, uyku halinin oluşmayacağı şekli ile aydınlatılmalıdır. Masa için kullanılan aydınlık düzeyinin 300 lx'ün altına düşmemesi önerilir.

4.2. Renk

4.2.1. Renk Tanımı

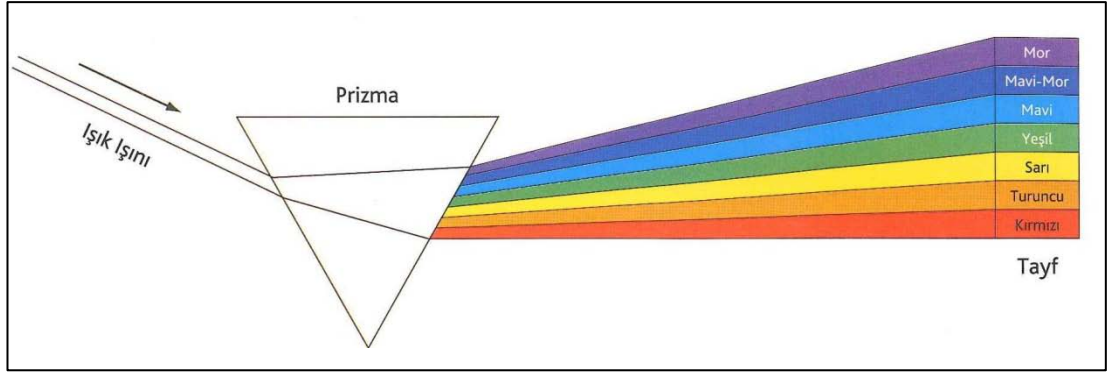
Renkler, ışığın varlığını, görmemizi ve algımızı anlamlı kılan, insan üzerinde psikolojik, fizyolojik etkileri bulunan bir olgudur. Renk, ışık gibi algımızı doğrudan etkilemektedir. Renk kullanımında, kültür, gelenekler, ülke, yaş kimi zaman cinsiyete göre tercihler ve taşıdıkları anlamlar değişmektedir. Bu sebeple renkler birçok alanda ilgilenilen, araştırılan bir konu olmuştur. Fizikte ışık ile ilişkisi bakımından incelenen renk, kimyada boyada, renk pigmentlerinin araştırılmasında, psikolojide insan üzerindeki etkilerinin incelenmesinde, iç mekan tasarımcıları, mimarlar ise; mekanda oluşturmak istediği etkiye göre değişik şekillerde kullanmaktadır. Rengi tanım olarak açıklamak gerekir ise;

“Işığın eşya üzerine çarpmasıyla yansıyan ışınların niteliğine göre gözde oluşan duyumlardan her biri” (Hasol, 2010: 390).

“Renk, düşüncelerimizde, duyularımızda, eylemlerimizde ve hatta sağlığımızda değişiklikler yaparak; doğrudan bizleri etkiler. Okulların, hastanelerin, ofislerin, tasarımcıları, renklerin fiziksel koşulları ve çalışma alışkanlıklarını daha iyi ya da kötü etkileyebildiğini kabul ederler” (Öztuna, 2007: 120).

Işığın, rengin algılanmasındaki başlıca etken olduğu bilinmektedir. Işığın var olması algılamayı etkilerken renk tamamlayıcı bir unsur olarak görülmektedir. Çevremizde ışık ile gördüğümüz hemen hemen her şeyin belirli bir renginin bulunduğu görülür. Renkler bir yönü ile objelere kimlik kazandırarak zihnimizde canlandırmamızı sağlar. Örneğin limon denildiğinde sarı rengin, çilek denildiğinde ise kırmızı rengin akla gelmesi olasıdır.

Renkleri tanımlamaya çalışırken tanınan, bilinen şeylere benzeterek anlatmaya çalışılır. İç mekanda kullanılacak olan rengin seçimi yapılırken sıkça kullanılan, bal rengi, keşek ağacı, şeker pembesi, okyanus mavisi, toprak, fildişi gibi benzetmelere başvurulduğu da görülmektedir.



Şekil 4.13 : (Öztuna, 2007: 121.) Renk Tayfı.

Işık tayfını inceleyen bilim adamı Issac Newton prizmadan geçirilen beyaz ışığın yedi renge ayrılarak mordan kırmızıya doğru sıralandığını görmüştür. Renk tayfının ortaya çıkması daha sonra bu konuyu araştırarak olan bilim insanına ışık tutmuştur. Daha sonraları renklerle ilgili çok sayıda teori geliştirilmiştir.

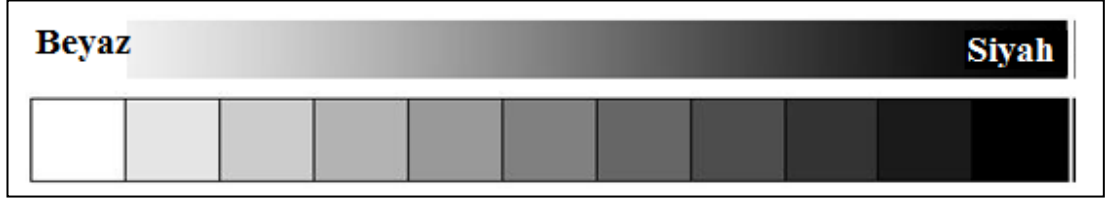
Bilinen ve geliştirilen teoriler 1671 yılından yakın tarihe kadar sıralanacak olunursa; Athanasuis Kircher şeması, Johann Wolfgang von Goethe'nin çemberi, Tobias Mayer üçgeni, Lambert renk piramidi, Albert H. Munsell sistemi, Wilhelm Ostward cismi gibi daha birçok teori ile renklerin araştırılması geçmişten günümüze renklerin kullanımına olanak tanımıştır.

“Cisimler üzerine gelen ışığı kısmen emer, kısmen süzer, kırar ve yansıtırlar. Bu esnada cismin yüzeyindeki elektronlar üzerine gelen ışık ile etkileşip bu ışığın yansımalarını diğer yansımalar arasından ayırıp ortaya çıkarırlar. İşte ortaya çıkan bu yansımam demeti dalga boyuna göre bir renk türü olarak algılanır” (Güngör, 2005: 75).

“Emilen dalga boyları, ışık şeritleri ve nesnenin rengi olarak yansıtılan şey, yüzeyin renkli maddesine bağlıdır. Kırmızı bir yüzey, üzerine düşen mavi ve yeşil ışığın çoğunu emdiği ve tayfin kırmızı ışığını yansıttığı için kırmızıdır. Mavi bir yüzeyde kırmızılıarı emer. Benzer biçimde, siyah bir yüzey bütün tayfi emer, beyaz bir yüzeyde tümünü yansıtır” (Ching, 2008: 107).

İnsanın çevresi renklerle kuşatılmıştır. Görülen ve algılanılan hemen hemen her şeyin renginin olması önemini de büyük oranda arttırmaktadır. Renklerin kullanımında bilinmesi gereken bazı ölçütler vardır. Bunlar genel olarak kullanıcının (iç mekanlarda ise tasarımcının) bilmesi gereken rengin temel özelliklerini, boyutlarını, renk armonilerini, kontrastları ve insan üzerinde bırakacağı etkileri iyi

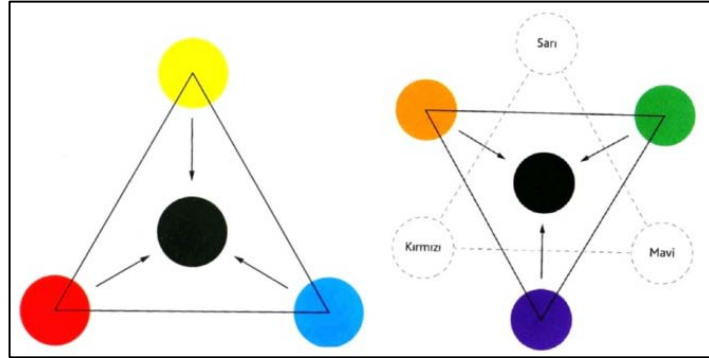
bilmesi gereklidir. Bunları ve daha fazlasını bilen bir tasarımcı, mekanı kendi birikimleri ve en önemlisi de mekanda yaşayacak olan kullanıcı ile birlikte değerlendirilerek bir sonuca ulaşılması gerekmektedir.



Şekil 4.14.: (www.clarkhampton.com) Akromatik Renkler.

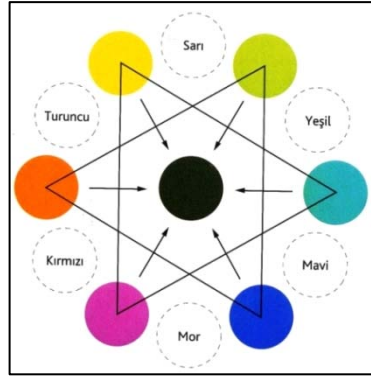
“Renkler yansıttıkları ışığa göre Akromatik ve Kromatik renkler olarak ikiye ayrılır. Renklilik özelliği olmayan renklere akromatik renkler denir. Akromatik renkler, siyah, beyaz ve bunların karışımından oluşan gri değerlerden meydana gelir. Bu renkler renklilik ifade etmez, yalnızca beyazdan siyaha doğru uzanan grilerin açıklık ve koyuluk derecelerinden oluşurlar” (Kasap, 2009: 55).

Kromatik renkler olarak adlandırılan renkler ise ana renklere, ara renklere, bu renklerin karışımlarından oluşan renklere, birbirlerine zıt ve birbirini tamamlayan renklerin tamamına denir. Çevremizde gördüğümüz ve iç mekanlar da kullanılan renklerin çoğunun kromatik renklerdir.



Şekil 4.15 : (Öztuna, 2007: 127.) Ana Renkler (sol), Ara renkler (sağ).

Renklerin en saf hali olarak bilinen ana renkler ve ana renklerin karışımlarından oluşan ara renkler temel renklerdir ve renk tercihleri belirlenirken üzerinde sıkça durulan konulardır. Ana renkler; sarı, kırmızı, mavi'dir. Ara renkler ise; mavi ve sarının karışımı ile yeşil, sarı ve kırmızının karışımı ile turuncu, kırmızı ve mavinin karışımı ile mor elde edilir.



Şekil 4.16 : (Öztuna, 2007: 121.) Üçüncül Renkler

Ana ve ara renkler herkes tarafından bilinirken, bir renk çemberi oluşturulduğunda bu renklerin arasında kalan daha birçok rengin renk karışımları ile elde edildiği bilinmektedir. Üçüncül renkler olarak tanımlanan bu renkler ana ve ara renklere yakın renklerdir. Bunlar, sarı-yeşil, mavi-mor, kırmızı-turuncu, turuncu-sarı'dır. Bu şekilde ana ve ara renklere yakın diğer renklerin karışımları ile sayılamayacak kadar çok renk elde edilebilir. Renk ile ilgili bilinmesi gereken bir diğer özellik ise rengin niteliğidir.

Bir rengin 3 boyutu vardır. Başka bir deyişle bir renk 3 ayrı niteliği ile tanımlanır. Bu nitelikler şunlardır.

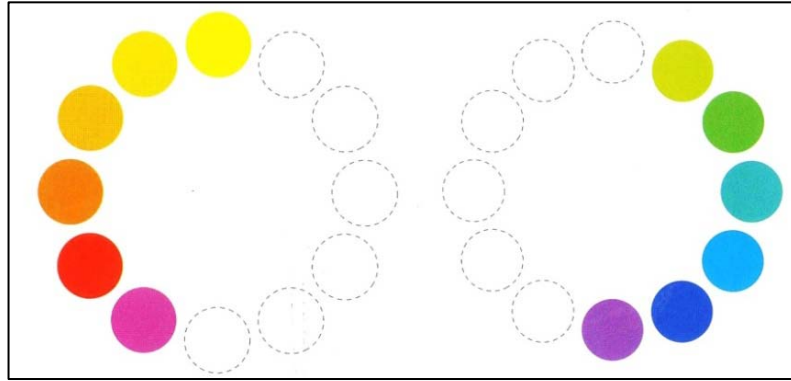
- Renk türü,
- Rengin değeri,
- Rengin doymuşluğu.

Renk türü: "Tayftaki 6 rengin iki ucu birleştirilerek bir çember yapılırsa bir renk çemberi elde edilir. Buradaki 6 rengin her biri ayrı birer renktir. Dolayısıyla, bunların her biri birer renk türüdür" (Güngör, 2004: 76).

Rengin değeri: "Koyuluk ve açıklık olarak bilinen tasarım öğesidir. Renk ton değeri, bir rengin yansıttığı ışık miktarıyla ilgilidir. Spektrumdaki tüm türlerin aynı ton değeri yoktur. Sarı daha parlak bir renkten; mor daha koyu bir renktir. Siyah, beyaz ve gri nötr renklerdir" (Öztuna, 2007: 136).

Rengin yoğunluğu: "Rengin üçüncü özelliği olan yoğunluk (bazen doygunluk, saturation ya da renk berraklığı chroma olarak adlandırılır), bir renkteki ışık değeriyle ilgilidir. Yoğunluk terimi, aynı rengin daha parlak bir tonunu, daha donduğundan ayırt etmek için, yani doyuma miktarı yüksek bir rengi grilemiş veya nötrleştirilmiş bir renkten ayırt edebilmek için kullanılır" (Öztuna, 2007: 138).

Çok sayıda özelliği içerisinde barındıran renkler birbirini tamamlayıcı ve benzer olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Birbirlerine zıt olan renklere (bunlar renk çemberinde birbirlerine zıt konumdadır) tamamlayıcı renkler denir. Tamamlayıcı renkler aynı zamanda kontrast renkler olarak da bilinir. Sarı rengin kontrastı mor, kırmızının yeşil, mavinin ise turuncudur. Benzer renkler ise, çemberde birbirinin yanında bulunan, yakın renklerdir. Kullanıldığında bir bütünlük ve armoni oluştururlar.



Şekil 4.17 : (Öztuna, 2007: 121.) Tamamlayıcı renkler (Kontrastlık).

“En yüksek kontrastlığa dayalı renk düzenlemeleri, renk çemberinde birbirinin tamamıyla karşısında bulunan iki renk bir arada kullanıldığında oluşur. Bu durumda, yüksek zıtlık, heyecan yaratır. Her renk diğerinin yoğunluğunu artırır ve eşit miktarlarda kullanıldıklarında uzun süre bakmak zorlaşır” (Öztuna, 2007:129).

Renklerin insanı psikolojik yönden de etkilediği bilinmektedir. Rengin bir ton açık veya koyu oluşu, birbirleri ile bütünlük veya zıtlık oluşturması gibi birçok etken algıda farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında bir rengin sıcak veya soğuk oluşu da bu etkilerinden biridir. Sarı, kırmızı ve tonları, ateşin, güneşin renklerini içerisinde barındıran sıcak renklerdir. İnsan üzerinde canlılık, hareket, enerji veren etkileri vardır. Yeşil, mavi ve mavinin tonları ise soğuk renklerdir. Sakinlik, rahatlık, durgunluk hissi uyandırır.

“Sıcak renkler, mekanın küçük ve sıcak, ses düzeyini yüksek, dokunun yumuşak, işlevin aktif ve dışa dönük, sarf edilen fiziksel gücün az, mekanda geçirilen sürenin kısa algılanmasını sağlar. Uyarıcı bir etki yaratır. Soğuk renkler ise tam tersi koşullarda, dikkat ve yoğunlaştırma gerektiren işler için uygundur” (Zengel ve Kaya; 2007: 26).

Rengin özellikleri ve taşıdıkları anlamların araştırılmasının sebebi, insanlar üzerinde bıraktığı etkilerden kaynaklanmaktadır. Bu etkiler kişiden kişiye veya daha farklı sebeplerden dolayı değişebilmektedir. Ancak genel olarak ele alınan, bilinen ve uygulanan renklerin insan üzerindeki etkileri incelenerek doğru renk tercihleri ile doğru algının oluşması sağlanmaktadır.

Tablo 4.1: Rengin Tonu, Değeri ve Yoğunluğunun Algılanması.

	Renk (ton)	Değer	Yoğunluk
Duygular	Sıcak renkler uyarıcı, soğuk olanlar sakinleştiricidir.	Açık renkler neşe vericidir. Koyu renklerin etkisi ise dinlendiricilikten, sıkıcılığa doğru sıralanır. Kontrastlar duyuları uyanık tutar.	Yüksek yoğunluklar canlılık verir, düşük yoğunluklar ise barışçıldır.
Dikkat	Sıcak renkler soğuk renklerden daha fazla dikkat çeker.	Ekstrem değerler dikkat çeker, fakat kontrastlar veya sürprizler daha etkilidir.	Yüksek yoğunluklar dikkat çeker.
Büyüklik	Sıcak renklerin objelerin büyüklüğünü zahiri olarak arttırmaları. Duvarlarda kullanılırsa, odayı küçük gösterirler.	Açık renkler objenin büyüklüğünü zahiri olarak arttırmaları. Geri plandaki kuvvetli kontrastlarda eşit miktarda etkilidirler.	Yüksek yoğunluklar odanın büyüklüğünü zahiri olarak arttırmaları. Duvarlarda kullanılırsa odayı küçük gösterirler.
Uzaklık	Sıcak renkler objeleri yakında, soğuk renkler geride gösterirler.	Açık değerler objeleri geride, koyu değerler yakında duyusu verir, değerlerdeki kesin kontrastlar ise objeyi yakında gösterirler.	Yüksek yoğunluklar uzaklıkları zahiri olarak azaltır.
Şekil ve dış hatlar	Sıcak renkler, soğuk renklere oranla dış hatları yumuşatırlar. Kontrast oluşturan renkler ise ilgili renklerden daha belirgin hale getirirler.	Değer kontrastları dış hatları vurgulamada da önemli bir yoldur.	Yoğunluk kontrastları dış hatları vurgular.

Kaynak: (Faulkner, 1979)

4.2.2. Renklerin İnsan Psikolojisine Etkisi

Renklerin insan üzerindeki etkileri incelenirken kesin sonuçlar ortaya koymak güçtür. Bunun sebebi ise zevklerin ve tercihlerin kişiden kişiye değişmesidir. Kişinin zevklerine etki eden faktörler; cinsiyet, yaş, kültür, gelenekler, dönemin modası, geçmiş deneyimler gibi sıralanabilecek çok sayıda etken bulunmaktadır. Renklerin psikolojik anlamda kişilerin ruh halini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceği, hüzün, canlılık, neşe, durgunluk, karamsarlık, heyecan, iştah gibi insan üzerinde sayılamayacak kadar çok etkisi olduğu bilinmektedir. Tarihte ise aynı rengin her ülkede, kültürde farklı anlamlar taşıdığı, bir ülkede renk hüznü simgelerken başka bir ülke için sevinç ifade ettiği veya bazı olaylardan ötürü renklerin anlamlarının zamanla değiştiği görülmektedir.

“Sarı eski Çin’de kutsal bir renkti, Hıristiyanlık öncesi yetimlerin güç sembolü idi, çünkü sarı altına benziyordu. Hıristiyanlığın başlangıcında bu renk aşağı görme / aşağılama olarak algılanmaya başlandı. Doğada fazla miktarda bulunan yeşil, yaşamın, bereketin ve canlılığın -yaşam gücünün- sembolüdür. Putperestler yeşili seremonilerde kullanmışlar ve bu nedenle Hıristiyanlar yeşilin kullanımını yasaklamışlardır. Müslümanlara göre yeşil mukkadeslikle - dinselikle ilintilidir” (Kalınlara, 2001: 85).

Renk tercihlerinde yalnızca cinsiyet faktörü ele alındığında genel bir düşünce yerleşmiş olduğu görülmektedir. Bu ise; erkek çocukların mavi, kız çocuklarının pembe renk ile ilişkilendirilerek kalıplaşmış bir düşüncenin yerleşmiş olmasıdır. Burada geçmişten gelen geleneksel bir düşüncenin devam ettiği görülmektedir. Ancak çocuk gelişiminde açısından renklerde bu ayrımın yapılması tavsiye edilmez. Kalıplaşmış tercihlerin ve diğer faktörlerin dışında her rengin içerisinde barındırdığı, insanı psikolojik yönden etkileyen özellikleri, ruhsal etkileri vardır. İnsanlar, üzerlerinde taşıdıkları kıyafetlerde, yaşadıkları mekanlarda renklerle iç içedir. Bu sebeple renklerin insan üzerindeki etkileri birçok araştırmaya konu olmuştur.

Renklerin belirli anlamlar taşıdığı uzmanlar tarafından araştırılmış ve insanların renklerin etkisinde kaldığı görülmüştür. Bu araştırmalarda özellikle iç mekanlarda kullanılan renklerin kişinin algısına ve mekanda bulunduğu süre içerisinde ruhsal durumuna etki ettiği kanısına varılmıştır.

Bu araştırmalardan edinilen bilgilerden bazıları şu şekilde açıklanmıştır;

“Tıp renklerin insanları psikolojik ve fizyolojik olarak etkilediğini yüzyıllardır bilmektedir. Avrupa’da 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başlarında akıl hastanelerinde çalışan psikologlar duvarlarda farklı renk ve ışıklar kullanarak hastalar üzerinde araştırmalar yapmışlardır. Depresyon halindeki hastalar sarı ya da kırmızı duvarlı odalara, aşırı aktif olanlar ise mavi ya da yeşil duvarlı odalara konulmuştur. Etkiler, hastalarda sakinleşme ve kan basıncında önemli bir düşüşle kendisini belli etmiştir” (Whiton, 1974).

“Norveç’te yapılan bir araştırmaya göre mavi bir odanın sıcaklığının, kırmızı olandan 4 derece daha fazla olması istenir. Böylece odanın soğukluk etkisi biraz olsun azaltılmış olur. İnsanlar kendilerini odaların fiziksel sıcaklığına bakmaksızın mavi renkli odalarda soğuk, kırmızı renkli odalarda sıcak hissederler” (Zengel ve Kaya, 2007: 26).

“Bir grup erkek, kırmızı renkli bir odaya konmuştur ve daha sonra da odada ne kadar süre kaldıkları sorulduğunda, oda da geçirdikleri süreyi çok daha uzun olarak tahmin etmişler, buna karşın mavi renkli odaya konmuş erkekler odada geçirdikleri süreyi daha kısa olarak tahmin etmişlerdir” (Whiton, 1974).

“Renklerin sindirim üzerinde de önemli etkileri olduğu gözlenmiştir. Özel ışıklandırma düzeneğinin yerleştirildiği bir mekana bir grup insan akşam yemeği iim davet edilmiştir. Yemek servisi yapıldığında normal elektrik lambaları kapatılmış ve ağız sulandırıcı kahverengi bifteği gri, taze yeşil marulu donuklaşmış ve kahveyi tiksindirici yeşil gösteren lambalar açılmıştır. Misafirlerin çoğunun yemeklerini yiyemediği ve yiyenlerde mide bulantısı görülmüştür. Bu da bazı gıdaların bazı renklerle ilişkilendirildiğini ve bu renkte yapılacak herhangi bir değişikliğin psikolojik ve fizyolojik sorunlara yol açacağını göstermektedir” (Kalınkara, 2001: 91).

Renklerle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında renklerin algı farklılıkları olduğu ve kimi zaman yanılgıları meydana getirdiği görülmektedir. Ancak araştırmalara dayanarak yalnızca tek bir doğrunun olduğu düşünülemez nk renklerin insanların o anki durumları ve bahsedilen birçok faktörün bir araya gelmesi ile o kişiye ait ve yalnızca ona özel bir etki meydana getirmektedir. Bu yönüyle,

tasarımcının mekanlarda kullanıcıya hissettirilmek, algılatmak istediği ruh halini renklerin doğru kullanımıyla ve aynı zamanda insan üzerinde oluşturduğu etkileri göz önünde bulundurarak uygulaması istenilen sonuçlara ulaşmasına kolaylık sağlayacaktır.

Renklerin kişinin üzerinde bırakacağı etkiler dikkate alınarak renk seçimlerinin yapılması kimi zaman tedavi edici olurken kişinin içerisinde bulunduğu durumu, ruh halini olumlu veya olumsuz yönde değiştirici niteliğe de sahiptir. Renklerin bilinen temel etkileri ise şunlardır;

Kırmızı: Sıcak renklerden biri olan kırmızı, gözü ilk anda etkileyebilen bir renktir. Canlılık, heyecan verici, iştah açıcıdır. Dikkat çekici özelliğinden dolayı çevremizde uyarıcı olarak, kimi zaman da yasakları anlatmak amacı ile kullanılmaktadır. Mekanlarda yoğun bir şekilde kırmızı renginin kullanılması, kişide huzursuzluk, heyecan ve sıkıcı bir etki meydana getirebilir.

Sarı: “Temel olarak neşe ve keyif verici bir renktir, ama aynı zamanda bilgeliği anlayışı ve en yüksek düzeydeki sezgisel kavrayışı da açığa çıkarır. Sarı, güneş ışığının, gençliğin, memnuniyetin ve sevincin rengidir. Negatif titreşimlerinde sarı, aynı zamanda korkaklığın, ön yargının ve yıkıcı egemenliğin rengidir” (Sharma, 2007: 24-25).

“Son araştırmalara göre sarı, tedirginlik ve endişeyi uyarır ve elli yaşın üzerindeki kişilerin retinasını en rahatsız eden renktir. Sarı otuz saniye içerisinde kan basıncını yükseltir” (Sharma, 2007: 43).

Turuncu: Kırmızı ile sarının karışımı ile meydana gelen turuncu rengi iki rengin özelliklerini bünyesinde barındırır. Sıcak renklerden oluşması sebebi ile mekanda ki etkisi de bu yönde olacaktır.

“Neşe ve keyif vermesi amaçlanan yerlerde, en iyi sonuç turuncu ile elde edilir. Kırmızı ile hemen hemen aynı özellikleri taşıdığından büro, yatak odası ve çalışma odası gibi mekanlarda az miktarda kullanılmalıdır” (Kalınkara, 2001: 104).

Yeşil: Rahatlama ve huzur veren bir renk olarak bilinen yeşil, doğa da sıkça görülmesi sebebi ile bu şekilde ilişkilendirilmektedir. Kırmızı rengin tamamlayıcısı olarak kullanıldığında mekanda bütünlük oluşturduğu görülmüştür. Araştırmalarda

yeşil renginin olumlu etkileri hastalar için hastanelerde kullanılarak fayda sağladığı görülmüş ve tedavi amacı ile iç mekanlarda kullanılmıştır.

Mavi: Soğuk renklerden biri olan mavinin durgunluk, sakileştirici, heyecan giderici, gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. İç mekanlarda kullanılacak olan mavinin dinlenme, rahatlama, bir şeye yoğunlaşma ihtiyacı olunan yerlerde kullanılması önerilir.

“Bu renk, sakinleştirici bir etki yaratmasıyla bilinir. Derin ve güçlü bir gökyüzü mavisi rengi (tıbben *Kalp Mavisi* olarak bilinir) hepsinin içinde en yatıştırıcı ve telkin edici renktir. Bir kişinin görüş alanında olduğunda, beynin sakinleştiren on bir nörotransmitteri salgılanmasına sebep olur. Bu hormonlar, tüm vücuda sakinlik veren kimyasal sinyallerdir. Bunlar ayrıca;

- Nabız atışını yavaşlatır.
- Solumayı derinleştirir.
- Terlemeyi azaltır.
- Vücut ısısını düşürür.
- Kavgaya başvurma tepkisini yok eder.
- İştahı azaltır” (Sharma, 2007: 34-35).

Mor: “Refah, zenginlik ve artan üretkenlikle ilişkilendirilmiştir. İnsanın spiritüel (manevi) doğasını uyarırken, mor titreşim, kendine hakim olmayı, yaratıcılığın daha yüksek boyutlarını ve şahane bir bilinç sunar” (Sharma, 2007: 27).

“Hastanelerde ve kliniklerdeki bekleme salonlarının, açık mor ile dekore edilmesi doğru olur. Çünkü bu renk, insandaki kendine güven duygularını harekete geçirir. Bu rengin parlak ve göz alıcı renklerle birleştirilmesi ise negatif bir etki gösterebilir” (Kalınkara, 2001: 105).

Kahverengi: “Çalışmak, oynamak, uyumak ve herhangi bir engelleme olmaksızın genel metabolik fonksiyonların gerçekleşmesi için sağlıklı bir çevre veya korunak sağlar. Kahverengi, homeostatik (iç dengeyi koruyucu) bir renktir ve bir tür güvenlik hissi verir. Kahverenginin varlığı şunlara yardımcı olur:

- Zihinsel gerginliklerin giderilmesi.
- Asabiyeti azaltır.
- Kronik yorgunluğu yok eder” (Sharma, 2007: 37).

Beyaz: Cesaretin, samimiyetin, huzurun, sağlığın, en çokta saflığın ve temizliğin simgesi olarak bilinen beyaz, tüm renkleri içerisinde barındırır. Işığı en çok yansıtan renk olması sebebi ile kullanılan mekanları daha ferah, aydınlık ve geniş göstermektedir.

Beyaz geri planda olan bir renktir ve başka renklerin açığa çıkmasını, dikkat çekmesini sağlar. Örneğin beyaz bir duvarın önüne koyulacak olan herhangi bir mobilyanın dikkat çekmesi ve daha koyuymuş gibi algılanması olası bir durumdur. Çünkü beyaz hem ışığı yansıtır hem de nötral renklerden biri olması sebebi ile dikkati çekmez.

Gri: Siyah ve beyazın karışımı ile elde edilen bir renktir. Gri rengin beyaz rengin içerisine siyah rengin karıştırılması ile elde edildiği düşüncesi ile kirliliği de çağrıştırmaktadır. Gri, diğer birçok renk ile uyum sağlayabilen nadir renklerdenir. Her renkte olduğu gibi grilerinde yoğun ve çokça kullanımı kişi üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilir.

“Kromatik tonun siyah ve beyazla birleşiminden veya söz konusu griyi oluşturmak üzere tamamlayıcıların dengesinden elde edilirler. Daha açık derecelerdeki griler, güçlü anlamlar yansıtmazlar. Daha koyu tonlarda griler, pozitif ve negatif açılardan, siyahın özelliklerini taşırlar. Koyu gri, otoriter, uğursuz ve depresif olabilir. Açık griler, özellikle sıcak tonlu versiyonları, faydalı arka fon tonlarıdır ve kendi içlerinde yumuşaktırlar. Grilerin bazı kromatik renk tonları ile beraber kullanımı ise genelde etkili sonuçlar doğurur” (Sema, 2006: 87).

Siyah: Renksiz olarak adlandırılan siyah, beyaz rengin zıddıdır ve kendi içerisinde güçlü bir etkisi olan bir renktir. Hüznü, mutsuzluğu, matemi, ölümü simgelemektedir. Yine bu durum kültürlere göre değişse de siyah rengin ağır bir renk olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Kıyafetlerde tercih edilen siyah rengin kişiye resmiyet kazandırdığı ve genel bir kullanım alanının olduğu görülmektedir.

Siyah rengin iç mekanlarda kullanırken çok iyi düşünülmesi gerekmektedir. Işığı emme özelliğinden dolayı siyah, mekanda karanlık, korku ve karamsarlık hissi uyandırabilir. Ancak siyah rengin az miktarda ve bilinçli olarak kullanılması ile mekana canlılık ve hareket kazandırılabilir.

Tonları, açıklık ve koyulukları ile sayılamayacak kadar çok renk çeşidi vardır. Ancak bu renklerin temel olarak kırmızı, sarı ve mavinin tonları veya karışımlarından elde edilmesi sebebi ile içerisinde kırmızı ve mavinin karışımından elde edilen mor renginin bir yönü ile kırmızının ve mavinin özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Ana ve ara renklerin insan üzerinde bırakmış olduğu etkilerin bilinmesi diğer tonların veya karışımlarından oluşan renklerin etkilerinin de az veya çok bilinmesi demektir.

Etrafımızda özellikle yaşadığımız mekanlarda; işyerleri, okullar, alışveriş merkezleri, farklı birçok eylemi ve kişiyi bir arada barındıran konutlarda bilinçli olarak renk seçimlerinin yapılması bir tercih değil gerekliliktir. Bu yönü ile rengi yalnızca sevdiğimiz için değil mekana ve içerisinde yaşayacak olan bireylere psikolojik ve fizyolojik etkilerinin doğru yansıtılması bakımından bilinçli olarak ele alınması ve analiz edilerek kullanılması gereklidir.

4.2.3. Konut İç Mekan Tasarımında Renk

Konutlarda iç mekan tasarımı yapılırken esas olan, mekanların görsel anlamda doyurucu etkilere sahip olması gerektiğidir. Mekanlar, karmaşıklıktan uzak, belirli bir düzen içersinde planlanmış hissini uyandırmalıdır. İnsan, bir mekana ilk girdiği andan itibaren o mekan hakkında psikolojik ve fizyolojik açıdan olumlu veya olumsuz bir izlenim oluşması sebebi ile mekan renklendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bir renk bütün olumlu özellikleri içerisinde barındırsa da kişi o rengi sevmiyor ise renk onun için hiç birşey ifade etmiyor demektir. Bu sebeple insanların en çok kullandığı ve vakit geçirdiği yaşam alanlarından birisi olan konutlarda da renk seçimleri yapılırken kullanıcının beğenileri ve tercihleri ilk sırayı almalıdır. Renklerin insan üzerindeki etkilerini düşünerek daha sonra tasarımcı başlıca; mekan içerisindeki eylemlere uygun, yaş, cinsiyet faktörlerinin yanında mekanın nasıl algılanmak istendiği yani görsel olarak nasıl bir etki bırakacağına karar vermelidir. Konutlarda renk seçimleri odalarının işlevlerine ve içerisinde yaşayacak kişinin seçimlerine göre belirlenmelidir. Renklerin konut iç mekanlarda odalarda kullanımın da tercihlerin ilk sırayı alacak şekilde tasarlanarak, renk uyumu, kontrastlıklar ve insan üzerinde bıraktığı etkilerin dikkate alınarak oluşturulmuş konut iç mekan örnekleri incelenecektir.

Oturma Odası: Uzun vakitlerin geçirildiği mekanlardan biri olması sebebi ile, mekanın göze güzel görünmesi için renk uyumunun sağlanması gereklidir. Renk uyumu, iki veya daha fazla rengin birbirleri ile armoni yaratma durumu olarak düşünülmemelidir. Kontrast renklerin oluşturduğu zıtlık ile dikkat çekicilik ve tamamlayıcılık sağlayarak da uyum yaratılabilir. Yine mekanın ‘oturma’ dolayısıyla sohbet odası olması sebebi ile kullanılan renklerin odaya canlılık katarak, insanın ruhsal durumu ve enerjisini yüksek ve uyanık tutmalıdır.



Şekil 4.18: (Storey, 2010: 41.) Açık Renk Tonlarının Hakim Olduğu Oturma Odası.

Kullanıcı tercihi koyu renklerin seçilmesi ise, mekan ağır, karanlık ve olduğundan daha küçük görülebileceğinden daha fazla ışığa gereksinim duyulacaktır. Bu sebeple mobilya seçimleri veya mekandaki dekoratif amaçlı bulunan objelerin açık renklerden kullanılması daha uygun olacaktır.



Şekil 4.19: (Martin, 2008: 41.) Duvarlarında Sıcak ve Koyu Renk Tonun Kullanıldığı Oturma Odası.

Salon-Yemek Odası: Misafirlerin ağırlandığı mekanlardan biri olması sebebi ile, salonların veya yemek yenilen mekanların renk seçimlerinde özen gösterilmelidir. Bu mekanları kullanan kişi sayısının konuttaki diğer odalara göre fazla olacağından mekanı geniş gösterecek renkler tercih edilmelidir. Beyaz, kemik beyazı, açık gri tonlarının duvarlarda kullanılması ayrıca mobilyaların siyah, kahve tonlarındaki renklerde seçilmesi mekanda bütünlük sağlayacağından tercih edilebilir. Konut salonlarında ve yemek odalarında çok renkliliğin karmaşıklık yaratacağı düşüncesi ile tercih edilmemesi önerilir.



Şekil 4.20: (Yılmaz, 2010: 57.) Beyazın Baskın Renk Olduğu Mekana Siyah İle Tamamlayıcılık Sağlanması.

“Açık ve orta koyuluktaki renkler, sıcak ve mutlu bir ortam yaratırlar. Bu oda için uygun renkler seçilirken, yiyeceklerin doğal renkleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak yeşil ve sarı tonların kullanılmaması önerilir, çünkü bu renklerin hastalık duygusu verme özellikleri vardır. Ancak, masa örtüsü veya peçeteler, dikkat çekici renklerde olabilir” (Kalınkara, 2001:113).

Salonlarda belirli alanları vurgulamak için koyu renk ve tonları tercih edilebilir (Siyah, koyu gri, lacivert, kahve vizon) gibi renkler ile bölgesel renklendirme yapılarak öne çıkarılmak istenen alanlar vurgulanabilir.

“Bej, kahve, şarap, yeşil, vb., hoş güçlü renkler oturma odalarının karakteristikleridir. Bu renkler dayanıklı ve sürekli kullanılan bir renk değil, aynı zamanda bireye özel bir karakterde taşımazlar. Bunlar, herkesin hoşlandığı renklerdir” (Gillies, 1948).

Yatak Odası: “Yatak odası, rahatlık huzur ve sessizliğin hakim olması gereken bir mekandır. Bu nedenle, yatak odasında yumuşak ve huzur veren renkler kullanılmalıdır. Renk seçimi yapılırken, yaşanan yörenin iklimi de önem taşır. Örneği; soğuk yörelerde tercih edilen renkle, spektrumun sıcak renkleridir. Sıcak iklim bölgelerinde ise soğuk renkler kullanılır” (Kalınkara, 2001: 113).



Şekil 4.21: (www.homedecorationmagazine.com, 2011.) Toprak Tonlarının Hakim Olduğu Yatak Odası.

Yatak odalarında çok koyu ve açık tonlar yerine pastel tonlar tercih edilebilir. Ancak bu odalarda kullanılacak olan renk seçimleri bireylerin ortak kararlarına göre seçilmelidir. Tüm odalarda olduğu gibi renkler yatak odalarının mobilyalardaki ve mekan içerisinde kullanılan diğer objelerdeki renkler ile uyum sağlamalıdır.

“Bu odalarda, insanın bütün dünyayı kendinden uzaklaştırdığı mekanlardır. Sıcak renkler fazla enerji vereceği için daha çok sakinleştirici soğuk renkler tercih edilmelidir. Genelde morun açık tonları kadın ve erkek özelliklerini dengelerken huzurlu bir uyku ortamı sağlar” (Zengel ve Kaya, 2007: 28).

Çocuk Odası: Çocuklar küçük yaşlardan itibaren çevresindeki her şeyi öğrenmeye ve kavramaya başlarlar. 2-3 yaşlarındaki bir çocuğun çevresini algılaması gelişirken, bu sınır 7-8 yaşlarına geldiğinde hemen hemen herşeyi algılayarak, tanıyan bir birey durumuna gelmiş olur. Çocuğun gelişiminde ailenin ve yaşadığı çevrenin etkisi büyüktür. İlk gelişim çağlarını geçirdiği evleri ve odaları da bu gelişime katkı sağlayan mekanlardır. Çocuklarda kişiliklerinin gelişmesi ve hayata hazırlanmaları kendi dünyaları olan küçük odalarında başlamaktadır. Bu mekanlar çocuk için uygun şekilde düzenlenmelidir. Mekanın doğru ışık ile aydınlatılmasının yanı sıra, renkliliğin hakim olduğu bir mekan yaratılmalıdır.



Şekil 4.22: (Martin, 2008: 252.) Duvarlarında Beyaz Kullanılarak Ferah Bir Ortam Oluşturulan Çocuk Odasında Renklilik, Mobilyalar ve Oyuncaklar ile Sağlanmıştır.

Çocuk odalarına renk seçimi yapılırken, çokça kullanılan yanlışlara düşülmemelidir. Örneğin erkek ve kız odalarını renklendirirken; pembe ve tonlarını kızlara, mavi ve tonlarını da erkekler için uygun olduğu düşünülür. Bu uygulamalar, çocukların kendilerini belirli bir renk seçimi ile sınırlandırarak oluşturmalarında ve yaygın olarak düşünülen bu görüşü devam ettirmelerine sebep olmaktadır.

“Çocuk daha ergenlik dönemine girmemişse, kırmızı, turuncu, sarı gibi neşeli sıcak renkler tercih edilebilir. Daha ileri yaşlarda ise; mavi ve yeşilin tonları kullanılabilir. Olumsuz etkilerinden dolayı, koyu renklerden kaçınılmalıdır” (Kalınkara, 2001:115).

Mutfak: Yemek pişirme, yemek yeme ve mekan içerisinde hareketliliğin fazla olduğu mutfaklarda koyu, soğuk renkler tercih edilmemelidir. Ferah ve iştah açıcı bir ortam oluşturulması için açık ve göz yormayan, mutfağı kullanan kullanıcının enerjisini düşürmeden vaktin geçirebileceği bir ortam yaratılmalıdır.



Şekil 4.23: (Martin, 2008: 23.) Sarı ve Tonlarının Hakim Olduğu Mutfak.

Bunun yanında mutfaklarda sarı rengin kullanılması önerilir. Bu mekanlarda dinlenme amacı taşımadığından açıklık koyuluklar veya birbiri ile zıt renklerin bir arada kullanılmasında bir sakınca yoktur. Çünkü mutfaklarda hareketlilik esastır. Kişiyi uyutacak, yorgunluğunu hissettirecek kırmızı, pembe, leylak gibi yatak odalarında kullanılan renkler uygun değildir.

“Bu mekan dinlenme amaçlı kullanılmadığından, heyecan verici renklerin kullanılması daha doğru olur. Bu tip renkler tembellik duygusunu ortadan kaldırır ve yaratıcılığı motive ederler. Mutfak tezgahını oluştururken, dikkat çekici ve parlak renkler kullanılmak isteniyorsa, iyi bir aydınlatmaya önem vermek gerekir” (Sun ve Sun, 1994).

Banyo: Evde doğal ışığın girmediği ve genellikle küçük mekanlar olması sebebi ile konut içerisinde banyolar sıkıcı ve karanlık bir mekan olarak düşünülmektedir. Bu sebeple banyolarda canlı, açık tonlarda renk seçimleri yapılarak mekana ferah bir görünüm kazandırılmalıdır.

Aynı zamanda bu mekanlarda hijyenin önemli olduğu ve mekanı kirli gösterecek renk seçimleri yapılmamalıdır. Banyolara uygulanan renk seçimlerine bakıldığında beyazın ağırlıkta olduğu görülür. Ancak yalnızca beyazın kullanımı mekana temiz bir izlenim kazandırırken, yine temizlik ve banyo bakımı açısından zor bir renktir. Beyazın banyo için kullanımında diğer tüm renklerle uyum sağlayacağı için kolay ve sıkça tercih edildiği görülmektedir.



Şekil 4.24: (Martin, 2008: 120.) Mavi ve Yeşilin Banyodaki Etkisi. Ferahlık ve Tamamlayıcılık.

Banyolarda kullanılacak olan renkler; beyaz, mavi, yeşil ve bunların tonlarından seçilecek olunursa suyun, temizliğin renkleri olarak nitelendirilen bu renkler mekanda ferahlık hissi uyandırır.

“Banyolar genellikle küçük mekanlar olduklarından, dekorasyonda açık tonlu renklere yönelmek daha uygun olur. Çıkış noktası olan fayans, lavabo, küvet ve klozet gibi yerleşik elemanlar ele alınmalıdır. Beyaz, banyolar için en çok tercih edilen renktir. Bunun nedeni de insana ferahlık ve temizlik duygusu vermesidir” (Sun ve Sun, 1994).

4.3. Biçim

4.3.1. Biçimin Tanımı

Çevremizde gördüğümüz yapıların, mekanların, objelerin ve daha fazlasının belirli bir işlevi yerine getirebilmesi için biçimlere ihtiyacı vardır. Yalnızca işlevsel olarak değil görsel ve estetik olarak da güzelliğinin ortaya çıkmasını sağlayan biçimlerin birbirlerinden farklı ve çokça çeşidi vardır. Bir şeyin biçimi, zihinde canlandırmayı sağlayan çizgisel imgeleri, işlevi, niteliği hakkında da bilgi vermektedir. Biçim tanım olarak açıklanacak olunursa;

“Gözlerimiz biçimleri ışıpta görmek için yaratıldılar; gölgeler ve ışık, biçimleri ortaya çıkarırlar; küpler, koniler, silindirler ve piramitler ışığın gereğince ortaya çıkardığı çok önemli asal geometrik biçimlerdir. Bizim içimizdeki imgeleri açık elle tutulur ve belirgindir. İşte bu nedenle bunlar *güzel biçimler en güzel biçimlerdir*” (Corbusier, 2010: 58).

“Biçim bir hacmin dış hatlarını ve strüktürünü tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bir hacmin kendine özgü biçimi, söz konusu hacmin sınırlarını belirleyen çizgiler ve düzlemlerin şekillerine ve birbiri arasındaki ilişki tarafından belirlenir” (Ching, 2008: 100).

“Biçim, herhangi bir örneğin temel şeklini ifade eder. Bazı objelerin belirli biçimlere sahip olması gerekir, örneğin bir masa, işlevini yerine getirebilmesi için belli bir biçime sahip olmalıdır: *Üzerine bir şeyler koyabilmek için yükseltilmiş yatay bir yüzey*” (Coates, Brooker ve Stone, 2011: 40).

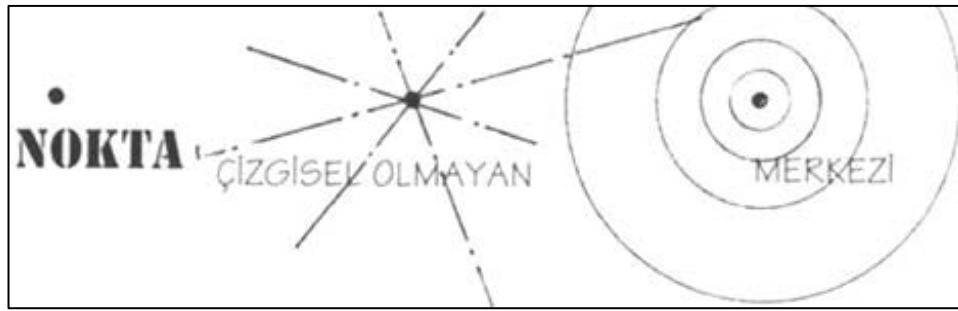
Biçim ile işlevin birlikte düşünülmesini ilk olarak savunan, Amerikalı mimar Louis Henri Sullivan olmuştur. “Form follows function - Biçim işlevi takip eder” sözü ile 19. yüzyıl modern mimarının düşünce yapısını ve işleve verilen önemi belirtmiştir. Biçimde işlevi tanımayan ve biçimselcilik olarak adlandırılan, kullanılan ve bekli de farkında olmadan uygulanabilen bir kavramdır. Çünkü biçimselcilikte asıl olan estetik kaygının ağır basmasıdır. İşlev bekli de ikinci plandadır veya düşünülmemiştir.

“Biçim ve içerikten birisinin diğerine aşırı üstünlüğünden genel düzenleme dengesizliği, birim eksikliği ve etki zayıflığı ortaya çıkar. Şöyle ki: ‘içeriğin biçime

üstünlüğü mimarinin plastik özelliğini kaybetmesine, bunun tersine görünüşe aşırı önem verilmesine, geçici akımları yansıtan biçimciliğin ortaya çıkmasına neden olur'. Böylece mimari büyüklüğe erişemez ve içeriğinden ayrılmış olur" (Yakan, 1999: 5).

4.3.2. Biçimi Oluşturan Elemanlar

Biçimi oluşturan elemanlar, bilinen ve sıkça kullanılan temel tasarı öğelerinden bir kısmı ile meydana gelmektedir. Bunlar; nokta, çizgi, düzlem ve hacimdir. Biri diğerinin ortaya çıkmasını ve biçimin oluşmasını sağlamaktadır.



Şekil 4.25 : (Ching, 2008: 93.) Nokta

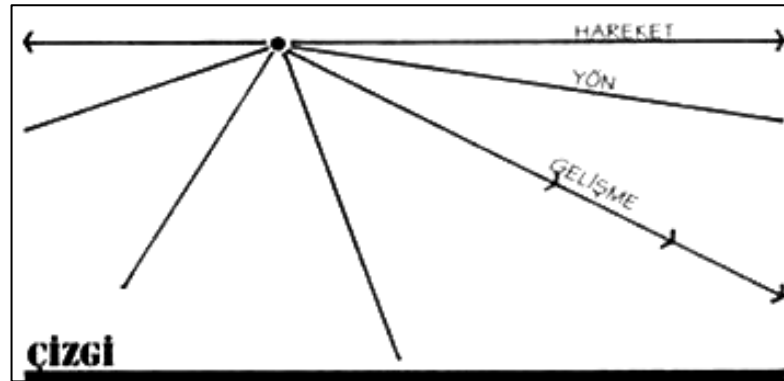
Nokta: Biçimlenecek olan her şeyin ilk hali, başlangıcı nokta ile meydana gelir. Noktanın herhangi bir yüksekliği, derinliği veya uzunluğunun olmaması sebebi ile sabittir. Nokta basit bir leke gibi algılansa da biçimleri oluşturacak olan diğer tüm elemanların, oluşmasını ve görsel olarak algılanmalarına sebep olmaktadır.

“Nokta bütün biçimleri meydana getiren öğedir. Nokta hareket ettiği doğrultu boyunca bir çizgi meydana getirir; bu ilk boyuttur. Çizgi kendi doğrultusunda hareket ederse, bir düzlem oluşturur; bu da iki boyutlu bir öğedir. Düzlem, kendi yüzeyine dik veya eğik bir doğrultuda yükselme gösterirse, üç boyutlu bir hacim oluşturur” (Ching, 2008: 92).

“Küçük bir nokta, bir başlangıç ifade eden ve göze gelen görsel enerjidir. Basit bir nokta aynı zamanda bir yer, bir mahal ifade eder. Nokta, iki çizginin kesim noktası (odak noktası) gibi sembolik bir içerik şeklinde de görülebilir” (Gürer ve Gürer, 2004: 27).

Nokta bir alanın veya mekanın ortasında iken, sabit ve durgundur; mekandaki diğer tüm öğeleri kendi etrafında veya çevresinde düzenleme yeteneği vardır.

Merkezden biraz uzaklaştığında, kendinden merkezli özelliğine hala sahiptir, ancak daha dinamik hale gelmiştir.



Şekil 4.26 : (Ching, 2008: 94.) Çizginin Hareket, Yön Kazanması ve Gelişmesi.

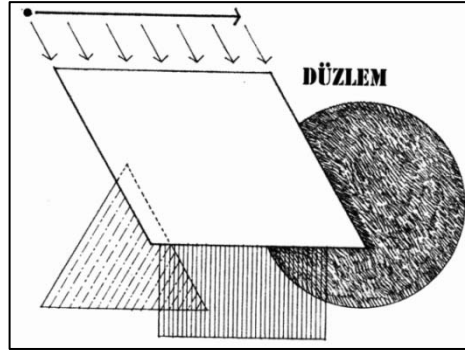
Çizgi: “Her tasarım tasarı haline geçerken, yani maddeleşirken çevre çizgileri belirlenir ve kabuğu oluşturur” (Güngör, 2005: 53).

“M. C. Escher; *Hiç kimse sınırlayıcı olmayan bir çizgi çizemez; her çizgi tekilliği çoğulluğa ayırır. Her tamamlanmış çizgi, şekli ne olursa olsun; ister düzgün bir daire veya düzensiz bir şekil, iç ve dış, yakın ve uzak, şekil ve zemin ikilemini ifade eder*”(Soygeniş, 2010: 18).

Noktaların bir araya gelmesi, birbiri ardına devam etmesi, uzayarak yön kazanması çizgiyi meydana getirir. Çizgi tanımladığı biçimin özelliğini ortaya çıkararak vurgular ve etrafında olan diğer çizgiler ile oluşmuş şeylerden ayılmasını sağlar. Çizgi ile mekana hareket, biçimin yüzeylerine desen, doku etkisi kazandırılabilir.

“Çizgisel formlar geleneksel olarak düşey destek oluşturmak, mekan içinde yayılımı ve hareketi göstermek ve mekansal hacimlerin kenarlarını belirlemek üzere kullanılmıştır. Çizgisel öğelerin bu strüktürel işlevleri, hem mimari ve iç mimari ölçekte, hem de mobilyacılıkta görülebilir” (Ching, 2008: 97).

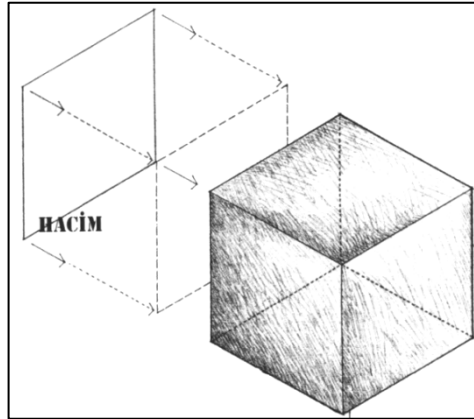
Düzlem: “Kendi doğrultusu dışında bir yönde kaydırılarak hareket ettirilen çizgi, düzlemi oluşturur. Kavramsal olarak düzlemin iki boyutu vardır; genişliği ve uzunluğu ama derinliği yoktur” (Ching, 2008: 98).



Şekil 4.27 : (Ching, 2008: 98.) Düzlemin Oluşumu.

Düzlemin kenar özellikleri olan kenar çizgileri, uzunluğu ve genişliğinin dışında görsel olarak nitelik sağlayan yüzey özellikleri vardır. Bunlar renk, doku, desen ve malzemedir. Düzlemlerin yüzey özelliklerini oluşturan bu elemanlar mekan içerisinde bütünlük hissi uyandıran, mekanı görsel olarak tamamlama niteliği kazandıran öğelerdir.

“Yüzeyler, çevre yaratmak için araçlardır. Yaşam için gereken fizyolojik desteği sağlar ve sosyal sistemi destekleyen davranış konumlarını sınırlar. Ayrıca kendi içinde bir anlam taşırlar. Mimarlık kuramının, bu özelliklerin her birine yanıt verecek bir biçimde yüzeylerle ilişkili olması gerekir. Temel tasarım, yüzeylerle dış çizgilerle, dokularla, kenarlarla ve (kapalılık: closure) tamamlama ile ilişkili olması gerekir” (Lang, 1974: 105).



Şekil 4.28 : (Ching, 2008: 98.) Hacimin Oluşumu.

Hacim: Biçimlerin nokta ile başlayan ilk boyutunun devam ederek çizgi ile iki boyutluluk kazanmasının ardından çizginin yüzeyi haricinde uzayarak, üç boyutluluk kazanması durumu, *hacmi* meydana getirir.

“Hem mimari hem de iç mimari tasarımın üç boyutlu ögesi olan hacim, dolu (yani kütle boş mekanlarda yer alabilir) ya da boş (yani mekan düzlemsel öğelerle kuşatılarak) olabilir” (Ching, 2008: 100).

4.3.3. Biçimin Algılanması

“Biçim, kendisini meydana getiren elemanların etkisi ile algılanmaktadır. Çizgi biçimin bir parçası olarak görüldüğünde, uzun kısa, düz veya eğri, yüzey özellikleri de biçim algılanmasında farklı etkiler meydana getirdiği görülmektedir. Biçimlerin algılanmasını A. I. Friba üç temel özelliği ile özetlemiştir. Bunlar;

1. Genel dış çizgiler (kontur)
2. Yüzey dokusu (yüzey figürü)
3. Çevresindeki fon (zemin)” (Friba, 1971: 18).

Bu üç öğenin birleşimi biçimi algılamayı sağlarken, belirli bir işlevi yerine getirmesi için tasarlanan biçimler için bu üç unsur daha da anlamlı hale gelmektedir. Genel dış çizgiler, biçimlerin algılanmasındaki gereksinim duyulan en temel öğedir.

“Biçimler iç içe geçebilir veya ayrışabilir, başka biçimlere bağlanabilir veya eklenebilir, diziler oluşturabilir veya birbirleri ile çakışabilirler. Her durumda birbirleri ile etkileşime girerek mekansal yapılar oluştururlar” (Bielefelf ve Khouli: 2010: 57).

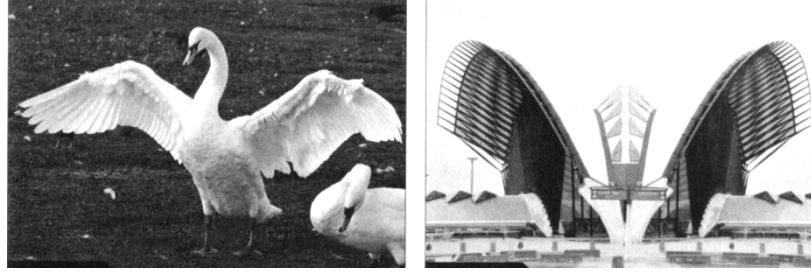
Biçimlerin temelde gelişi güzel oluşturulan, tasarımdan ve işlevsellikten uzak olduğu düşünülmemelidir. Bir biçim aynı zamanda kişide karmaşıklık hissi uyandırmadan işlevi hakkında fikir sahibi olunmasını sağlıyor ise biçimin doğru kullanıldığı düşünülebilir. Serbest olarak tasarlanan biçimlerde tasarımcının asıl amacı görkemli ve etkileyici bir biçim oluşturarak ise yalnızca ona odaklanarak tasarladığı mekanlar kişide daha önce görmediği, ‘farklı’ izlenimi oluşturacağından beğenme ve etkilenme söz konusu olabilir. Ancak yalnızca yüzeysel bir görünüşün zamanla ihtiyaçlarını karşılayamaması gibi bir durum söz konusu olduğunda görsellik tek başına yeterli olmayacaktır. Bu sebeple algılanacak olan her biçimin kişiye algılatmak istediği bir içeriği, çözülmüş bir problemi olmalıdır.

Tablo 4.2: Biçimsel Düzenlemeler ve Onların Duygusal Etkileri

Dengesiz Biçimler	Gerilim Duygusu
Basitlik, yumuşak çizgiler, kavisli biçimler, rahat şekiller	Rahatlık, gevşeme, dinlenme, huzur duyguları
Eğimli, eğri ve kırık düzlemler, mantıksız, dengesiz biçimler	Korku duygusu
Yuvarlak biçimler, açılarla kavislerin birlikteliği	Sevgi duygusu
Alçak, yatay biçimlere zıtlık oluşturacak biçimler	Saygı ve hayranlık duygusu
Yumuşak akıcı biçimler ve düzenlemeler	Neşe duygusu
Zorlayıcı olmayan yapısal seçimler	İçe kapanma ve düşünme
Cesur biçimler	Dinamik ve hareket duygusu

Kaynak: (Çırak, 2008: 85.)

Nasıl ki her rengin insan üzerinde bıraktığı olumlu veya olumsuz etkileri varsa çevremizde gördüğümüz sayısız biçimin genel olarak çizgileri veya durumu bir anlamı içerdiği düşünülmektedir.



Şekil 4.29 : (Bielefeld ve Khouli: 2010: 55.) Kanatlarını Açmış Bir Kuğu (sol), Lyon'daki Tren İstasyonu (sağ). Doğal ve Serbest Biçimin Mimarideki Örneği.

Biçimlerin algılanmasında (kendisine görünüş olarak yakın olana) benzetme sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Kişi gördüğü biçimi daha önce görmüş olduğu ve onu çağrıştıran şeylere benzetme eğilimindedir. Bu algılamayı kolaylaştırmak için benzeterek çıkarımda bulunulması durumudur. Ancak bu durum yalnızca algılayan için değil tasarlayan içinde aynıdır. Tasarımcı tasarımını yapacağı her ne ise onu bir biçime dönüştürmek ister. Burada kimi zaman geçmişten esinlenerek bir çıkış noktası aranır. İşte çevremizde gördüğümüz ve kimi zaman bir şeye benzetme yolu ile algıladığımız yapılar, mekanlar, objeler doğal biçimleri veya geçmişteki deneyimler yolu ile akılda kalanları içerebilir. Örneğin doğadaki hayvanlardan, bitkilerden esinlenerek tasarlanmış hem işlevi hem de biçimi ile ilgi uyandıran çok sayıda yapı görülmektedir.

4.3.4. Konut İç Mekan Tasarımında Biçim

Bir mimari yapı biçimsiz düşünülemez. Tasarımsal olsun veya olmasın görsel olarak iç mekanlara girildiğinde görülen ve anlamlandırılmaya, benzetilmeye çalışılan şeylerin bir çoğu biçimlerden meydana gelmektedir. Örneğin konut odalarından birisi olan oturma odalarına girildiğinde koltukların biçimleri kişide oturma eylemini çağrıştırmaktadır. Ayrıca mekanların niteliklerini değiştiren de yine biçimlerdir. Aynı mekanlarda farklı biçimlerin kullanıldığı bir durumda mekanın görsel algı bakımından değiştiği, farklı anlamlar yüklendiği görülebilir.

“Düzlemsel biçimler mimarinin ve iç mimarinin en temel elemanlarıdır. Zemin, duvar ve tavan veya çatı düzlemleri, mekanın üç boyutlu hacimlerini tanımlamak ve kuşatmak için kullanılır. Kendine özgü görsel özellikleri ve mekan içindeki ilişkiler, tanımladıkları mekanların biçimlerini ve niteliklerini belirginleştirir. Bu mekanların içindeki mobilyalar ve diğer tefriş elemanları da düzlemsel biçimlerden olarak görülebilir” (Ching, 2008: 99).



Şekil 4.30 : (<http://www.trendir.com>) San Francisco’da Bir Konutun Oturma Odası. Daireselliğin Biçim ve Form Elementlerinin Kusursuz Bütünlüğü.

(Şekil 4.30)’da görülen oturma odasının her zaman kullanılan düzlemsel biçimlerden farklı olarak dairesel bir biçimde tasarlandığı görülmektedir. Mekanı kucaklar vaziyette bulunan duvarlar ve mobilyaların, aynı biçimin devamlılığının sağlandığı, manzaraya hakim bir oturuşun gerçekleştirilmesi ile mekanın kullanışlılığının atarak sıcak bir ortam oluşturulmuştur.



Şekil 4.31 : (<http://gadarchitecture.com>) GAD Architecture Tarafından Tasarlanan İç Mekan. Çizgiselliğin Ön Planda Olduğu, Birbirini Takip Ederek Oluşturulmuş Biçimler.

Biçimlerin iç mekanlara kazandırdıkları bir değer ve nitelik vardır. Bu değerler mekanda konforluluk, sıcaklık, samimiyet, hareket, çizgisellik gibi birbirinden farklı etkiler oluşturabilir. Kavisli ve aynı zamanda yumuşak geçişli biçimlerin bulunduğu mekanlar rahatlık, konfor hissi uyandıracığından oturma ve yatak odalarına uygulanması önerilir.



Şekil 4.32 : (<http://gadarchitecture.com>, 2011) GAD Architecture Tarafından Tasarlanan Yatak Odası. Tavanın ve Banyo Kapısının Eğimli Olarak Aynı Yönde Devam Ettiği Görülür.

“Eğri çizgiler zarafet/kibarlık göstergesidir, gençlik, neşe ve incelikli hareketin göstergesidir. Geniş eğri çizgiler ilham vericidir, yatay eğriler kibarlık ve rahat hareketi belirtir, geniş aşağı doğru eğriler hoş bir sertlik ve toprağa bağlı kalma duygusu verir, küçük eğriler ise neşeyi ve oyunu belirtir” (Craig, 1970).



Şekil 4.33 : (<http://gadarchitecture.com>, 2011) GAD Architecture Tarafından Tasarlanan Buama Evinin Banyosu. Eğri Çizgilerin Mekana Katmış Olduğu Hareket.

Bir iç mekandaki biçimlerin düzenli, geometrik biçimlerden meydana gelmesi kolay algılanmasını sağlamaktadır. Kişi bu biçimlerle, sıklıkla karşılaşması ona aşina olmasına ve dolayısıyla gördüğü biçimi, belirli bir geometrik biçimi çağrıştırmayan düzensiz bir biçime oranla daha hızlı kavramaktadır. Bu görüşü savunan Gestalt psikologları; iki boyutlu olan; kare, beşgen, altıgen, dairenin ve aynı zamanda küp, küre, piramit gibi biçimlerin kolay algılandığını ifade etmişlerdir.

Konutlarda kullanılan biçimlerin estetik kaygından çok işlevinin ön planda olması gerekmektedir. Çünkü konutlarda basitçe oluşturulmuş bir biçim zamanla mekanda yalnızca görsel olarak veya herhangi bir obje ise yer işgal etmesine neden olabilir. Aynı zamanda mekanın duvarlarında kullanılan iddialı biçimler gözü yorarken, mekan içerisindeki diğer biçimlerden tamamen farklı bir biçim kullanılmış ise kişi o bölgeyi algılamaya çalışacaktır ve böylece dikkat dağınıklığına sebep olabilir.

Özellikle çalışma ve çocuk odalarında kullanılacak olan biçimlere dikkat edilmesi gerekir. Çalışma odaları kaostan uzak, sakin ortamlardır. Bu odalarda uygun çalışma koşulları sağlanması gereklidir. Çünkü verimliliğin, konsantrasyonun yüksek olması gereken mekanların başındadır. Bunun yanı sıra çocuk odalarında gelişimleri açısından birbiri ile yarışan, karmaşık biçimler kullanılmamalıdır. Çocuğu hem eğitici aynı zamanda zihinsel yönden geliştirici, uyumlu ve düzenli biçimlerin tercih edilmesi daha uygun görülür.



Şekil 4.34: (www.trendir.com, 2011) Mutfak Tezgahı ve Mobilyaların Mekan ile Bütünlük Oluşturması.

Mutfaklarda kullanılacak olan biçimlerin seçiminde dikkat edilmesi gereken nokta; mekan içerisinde hareket olanağını kısıtlamadan, kişinin rahatça yemek pişirme eylemini gerçekleştirmesini sağlamaktır. Bu nedenle mobilyaların veya mekan içerisinde kullanılan tüm elemanların, iç mekandaki eylemlere kolaylık sağlayacak biçimde seçilmelidir.



Şekil: 4. 35: (www.trendir.com, 2011) Hollandalı Mimarlar Tarafından Tasarlanan Konut, İç Mekan Tasarımında Geometrik Biçimlerin Duvarlarda Estetik ve İşlevin Bir Arada Kullanımı.

Konutlarda farklı, ilgi çekici biçimlere rastlamak güçtür. Çünkü insanlar alışıla gelmiş biçimlerden, formlardan vazgeçmesi zordur. Genel olarak konutların iç mekanları, odaları düşünüldüğünde aynı biçimlerin, düzenin devam ettiği görülürken bunları değiştirmek veya mekanda farklı etkiler oluşturabilmek için biçimlerden yararlanılır.

4.4. Doku

4.4.1. Dokunun Tanımı

Dokular, niteledikleri yüzeylerin yapısal özellikleri hakkında bilgi verir. Bir yüzeyin sert-yumuşak, pürüzlü veya pürüzsüz olduğunu görerek veya dokunarak algılanmasını sağlayan bir yüzey yapısıdır. Mekan içerisinde ise, dokular doluluk ve boşluk hissi uyandırmasının yanı sıra mekanı daha uzun, dar, geniş, kısa gösterebilir ve birbirinden farklı özelliğe sahip dokuların bir arda ve yoğunlukta çokça kullanılması karmaşıklığa sebep olabilir. Kişinin geçmişte doku hakkında bilgi sahibi olması ise, onun niteliğini bilmesine ve dolayısıyla ona göre tepki vermesine sebep olmaktadır. Dokuları algılama ve onların yüzey özellikleri hakkında fikir sahibi olmak için dokunma duyusuna ihtiyaç duyulmaktadır. Doku tanımlanacak olunursa;

“İki boyutlu plastik değerlerden (çizgi, biçim, ton, renk) üçüncü boyuta geçerken, bir ara eleman olarak doku kavramıyla karşılaşırız. Doku, çevremizi zengin bir şekilde saran, tabiat ve insan yapısı bütün yüzey ve formları kuvvetle karakterize eden önemli bir eleman olarak karşımıza çıkmaktadır” (Tüzcet, 1976: 1).

“Doku kavramı, bilhassa, çok büyük sayıda farklı çizgi, renk, yüzey şekli, aydınlık ve karanlık özellikleri veya bir mesafeden tek tek ayırt edilmeleri zor olacak ölçüde birbirine yakın ve küçük diğer bileşenleri içeren (taşıyan) alanlar (areas) için geçerlidir. Yakından incelenmedikçe bir tek bileşik nitelik kazanma, bir doku özelliği (texture trait) yaratma eğilimindedirler” (Munro, 1970: 162).

“Günlük yaşantımızda, her yerde gördüğümüz dokular, çevremizde bulunan yüzeylerden meydana gelir. Onlar, her zaman giydiğimiz giysilerde, içinde yürüdüğümüz mekanlarda, yaşadığımız binalarda, kullandığımız mobilyalarda ve doğada görülebilir” (Öztuna, 2007: 88).

“Dokusal nitelikleri hakkında güçlü fikir veren çimenin, betonun, metalin, ipeğin, gazetenin veya kürkün yüzey dokusunu görsel olarak bir tür duyular arası karışım ile deneyimleriz. Açıklık ve koyuluk değil, fakat yumuşaklık, soğukluk, kabalık, rahatlık niteliklerini görürüz. Görme ve dokunma tek bir bütün şeklinde kaynaşırlar” (Kepes, 1944: 150).

Dokuları en önemli iki duyu organı olan görsel algı için göz, dokunarak hissedilen algı için ise ellerin, algıda etkili organlar olduğu bilinir. Dokunun türleri ele alınırken, görsel doku ve dokunsal dokular olarak iki şekli ile araştırılması uygundur.

4.4.2. Dokunun Türleri

Dokular görsel olarak algılanırken niteliklerini ve özelliklerini birbirlerinden ayırmak güçtür. Bu sebeple dokuları fark edebilmek için pürüzlü yapısını dokunarak, hissederek algılamak mümkündür. Bu dokulara dokunsal doku, hissetme algılanmasının yanı sıra yüzeyindeki pürüzlülüğü el ile dokunarak fark edebildiğimiz ‘doğal, gerçek’ dokular olarak adlandırılırlar. Yalnızca görsel olarak algılanan dokular ise; görsel ‘yapay’ dokular olarak adlandırılır. Dokular iki grup içinde incelenecek olunursa;

4.4.2.1. Görsel Doku

Bir yüzeyin üzerindeki dokunun varlığı yalnızca görme ile algılanabildiği dokulara ‘görsel doku’ denir. Kişi dokuyu gerçek olarak algılasa da yalnızca doku etkisi verilmiş, el ile hissedilemeyen dokular *görsel dokulardır*. Bu dokular bir yönü ile fotoğrafa benzetilebilir. Fotoğraftaki insanlar, nesnelere gerçek hayatta vardır. Ancak fotoğrafta dokunularak hissedilecek hiçbir kimse veya nesne yoktur. Dokuların ‘gerçek’ dokuymuş gibi algılanması durumu da dokuları yalnızca görme ile sınırlı kaldığından görsel doku olarak adlandırılmaktadır.

“Dokunmanın görme üzerindeki avantajına rağmen, doku hakkında günden güne gelişen bilgimizin çoğu görmeden kaynaklanır, yine de bazı dokuların görünüşü hala bizim dokunma duyumuzu uyarır, doku vekaleten deneyimlenir” (Hobbs, 1975: 33).

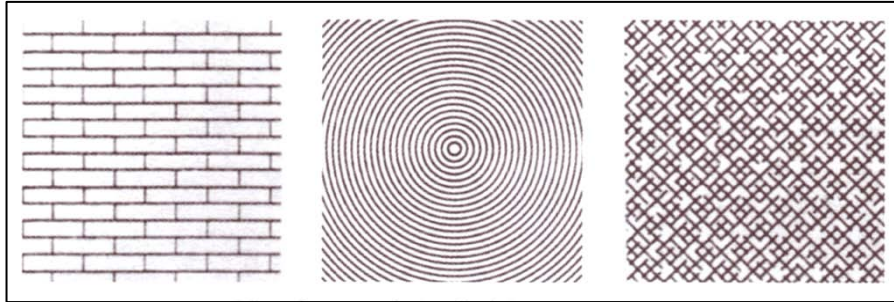
Dokunun görsel olarak algılanmasında, ışık ve yüzeyde bulunan pürüzlükten ötürü oluşan gölgeler dokunun niteliklerini ve algısını değiştirebilmektedir. Doku daha sert, hafif veya ağır olarak algılanabilir. Bu da ışığın yönü ve şiddeti ile ilintilidir. Ancak görsel dokuda bu durum, dokuların herhangi bir şekilde gölge etkisi yaratamayacağı veya az bir gölge durumu söz konusu olacağı için dokunsal dokulardan farkı bu yönü ile ortaya çıkmış olur.

“Belirli çizgi (tarama, noktalama vb.) ya da yüzey şekillerinin düzenli ya da düzensiz olarak tekrarlanması ile iki boyutlu bir düzlem üzerinde pürüzlülük etkisi veren bir görsel doku oluşturulabilir” (Aytuğ, 1987: 13).

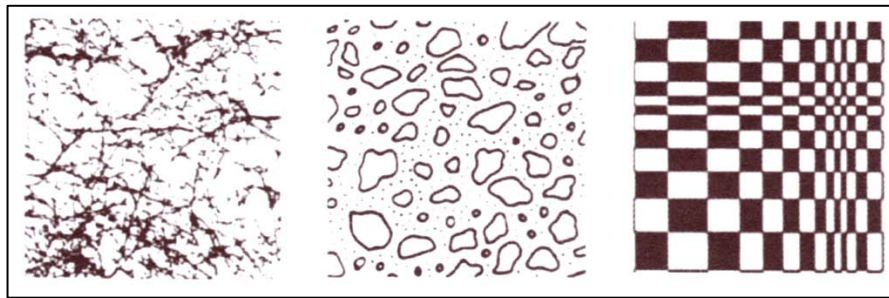
“Görsel doku oluşturma;

1. Gölgeleme ve değer farklılıkları (kurşun kalem, boya, tarama) ile,
2. Noktalama ile,
3. Çizgilerle (yatay, düşey, eğik, çok yönlü),
4. Biçimlerle
5. Fotoğraf ve baskı teknikleri ile,
6. Kırık ve dalgalı yüzeylerle

Bunlar düzenli bir görünüm vererek uygulanırsa buna *düzenli yapay dokular*, doku yoğunlukları farklı ise yani doku oluşturan bu öğeler düzensiz bir biçimde görüş alanına dağılmış olurlarsa bunlara da *düzensiz yapay dokular* adı verilir” (Güngör, 2005: 67).



Şekil 4.36 : (Güngör, 2005: 67.) Düzenli Görsel Doku Örnekleri



Şekil 4.37 : (Güngör, 2005: 67.) Düzensiz Görsel Doku Örnekleri

Görsel veya dokunsal dokuların içerdiği iki tür doku vardır. Bunlar; düzenli ve düzensiz dokulardır. Düzenli olarak belirtilen doku türlerinde; dokuların kendi içerisinde olduğu, düzen, oran, orantı, kimi zaman simetri, ölçülü, bilinçli olarak

ayarlanmış aralıklar veya tekrarlar vardır. Düzensiz dokular ise; adlandırıldıkları gibi belirli bir uyum ve düzen içermeyen doku türleridir. Bu iki türün algısında da farklılıklar görülebilir. Örneğin düzenli dokular, daha akılda kalıcı ve kolay algılanırken düzensiz dokular karmaşık ve uyumsuz gelebilir.

Görsel dokularda, düzenli doku ile uygulanan örneklerini görmek mümkündür. Bilgisayar ortamında hazırlanan doku türlerinde çoğunlukla birbirinin tekrarı dokuları oluşturarak, aralıkların ayarlanması, renk değişiklikleri, gölge etkisi ve daha fazlasını yapmak kolay ve mümkündür.

Görsel dokular gerçek doku özelliği taşımadıklarından dolayı, dokunsal, el ile algılanabilen doğal dokuların ‘taklitleri’ konumdadırlar. İç mekanlarda ise; Görsel dokular istenilen doku özelliğini görsel olarak sağlasa da dokunsal dokuların kullanıldığı yüzeyler her zaman daha etkileyici ve gerçekçi görüleceğinden tercih edilmesi halinde mekanda doluluk hissi uyandırır.

4.4.2.2. Dokunsal Doku

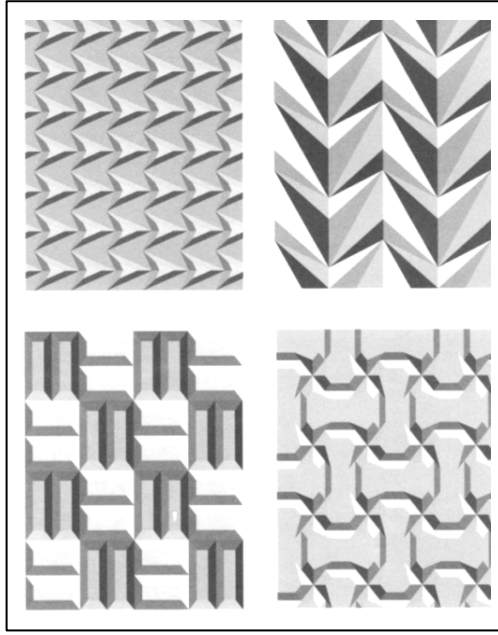
Dokunun ‘gerçek’ olarak nitelendirildiği, dokunma, hissetme ve görme ile bilinen algılama şekli olan dokulardır. Dokunsal dokuların doğal veya gerçek doku olarak da adlandırılmasının sebebi ise; doğada bulunması, yapısının değişime uğramaması ve belki bir kısmı işlenerek kullanılmasındandır.

“Pek çok araştırmacı doku terimini, bir yüzeyin görsel algılanması ile ilgili belirli niteliklerini açıklamak için kullanmış, dokuyu sadece görsel olgu olarak ele almıştır. Ancak dokunsal doku, daha önce de bahsedildiği gibi, hem görsel, hem de dokunsal olarak algılanabildiğinden, her iki algılama şekli (modalitesi) birlikte bir deneyime neden olmakta, dokunsal doku, sadece görsel olarak algılansa dahi, önceki dokunsal deneyimlerin anılarının zihinde algılamayı etkilemesi sonucunda, yüzeyin dokunsal niteliği, görsel ve dokunsal bir izlenim halinde oluşmaktadır” (Aytuğ, 1987: 115-116).

Dokunsal dokular bir bakıma algı ile gerçekliği kanıtlanabilen doku çeşididir. Örneğin bir objeye uzaktan bakıldığında dokunsal mı yoksa görsel bir dokuya sahip olduğunu net bir şekilde anlayamayabilir. Bunun ayrımı için obje ile temas gerekmektedir. Temas sonrasındaki ‘his’ dokunsal dokunun yüzey özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olur.

Gerçek doku oluşturma:

1. “Malzemeyi doğadan alındığı gibi kullanmak,
2. Malzemeyi işlemek (yontmak, rendelemek, delmek, dövmek, üzerine röliyef yapmak vb.),
3. Kalıplama ile doku vermek (cam, seramik, beton, yapay levhalar),
4. Özel işçilik yapmak (derz yapmak, perdah yapmak, mulaj, kabartmalı baskı yapmak, spatula ve fırça ile resimde boya kabartmaları yapmak vb.)” (Güngör, 2005: 67).



Şekil 4.38 : (Güngör, 2005: 65.) Bilgisayar Ortamında Hazırlanan Dokunsal Dokular.

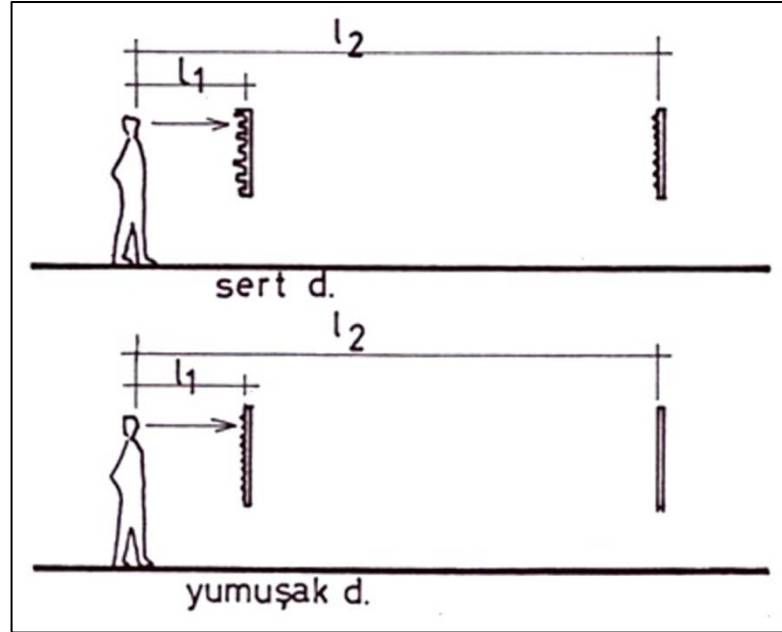
Dokunsal dokuların birçok şekli ile karşılaşılabılır. İşçilik gerektiren durumlar veya yüzey doku özelliklerinde değişiklikler yapılması durumlarında dokuyu farklı şekillerde kullanarak yeni doku biçimleri meydana getirilir. Böylece çevremizde gördüğümüz birebir doğadan alınarak kullanılan dokuların yanı sıra işlenerek yeni doku türlerinin elde edildiği de görülür.

Dokunun Algılanmasına Etki Eden Faktörler

Dokuların algısında çevreden gelen uyarıların etkili olduğu bilinir. Uyarıların olmadığı ancak dokuyu olduğundan daha uzak, yakın, sert veya yumuşak doku olarak algılama durumları ise uzaklık, derinlik algısı ile ilgilidir.

Gözlemcinin dokulu yüzeyden uzaklığı ile doku ölçeği arasındaki ilişki iki şekilde incelenebilir:

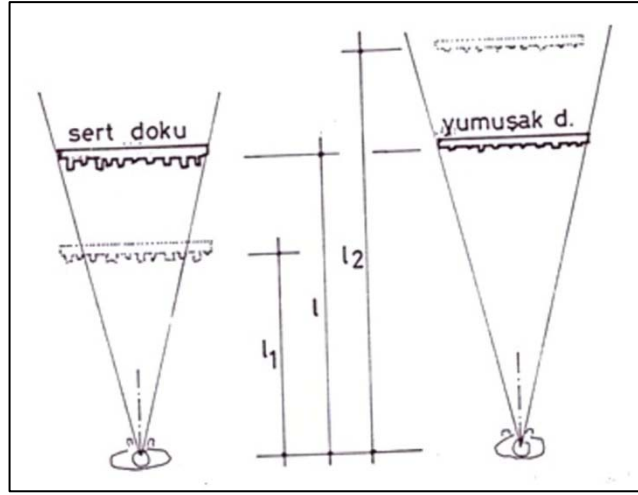
- Bakış uzaklığı değişken, dokulu yüzey belirli dokusal özelliklere sahip,
- Bakış uzaklığı sabit, dokulu yüzey değişken dokusal niteliklere sahip.



Şekil 4.39 : (Ayfer, 1987: 123.) Mesafe Arttıkça Sert Doku Daha Yumuşak Doku Haline Gelmekte, Yumuşak Doku ise Daha İnce Pürüzlü veya Düz Yüzey Olarak Algılanabilmekte.

“Bakış uzaklığı değişken olduğu durumlarda, yakın mesafeden görülebilen yumuşak bir dokunun, mesafe arttıkça, doku elemanlarının küçülmesi ve bulanıklık nedeniyle görme keskinliğinin azalması sonucunda görülemeyeceği; dokuyu meydana getiren pürüzlerin büyüklüğünün artması halinde ise görünebilirliklerini muhafaza edecekleri, ancak, uzak mesafeden gözlendikleri takdirde sert dokunun yumuşak doku halinde görülebileceği söylenebilir” (Ayfer, 1987: 122-123).

Dokunun bakış uzaklıklarının sabit olduğu durumlarda yani kişi, sert ve yumuşak dokuya aynı uzaklıkta olduğu halde sert dokunun daha yakın, yumuşak dokunun ise daha uzakta algılanması durumudur. Bu durumu kısaca özetleyen Güngör (2005, 70), “Sert dokuların cisimler oldukları yerden daha yakında, yumuşak dokulu cisimler ise daha uzakta göründüklerini” ifade etmektedir.



Şekil 4.40 : (Ayfer, 1987: 124.) Aynı Uzaklığa Sahip Farklı Dokuların Algısı.

Dokular, içerisinde barındırdığı karakteri (kaba, sert, yumuşak, ağır gibi) dışarıya yansıtırlar. Işık ve gölge ile bu etkilerin yoğunluğu artar veya azalır böylece kişi dokuyu algılamakta olduğundan daha farklı bir şekli ile algılayabilir. İç mekanlarda oluşturulmak istenen etki bakımından, dokunun algısına etki eden ışığı ve rengin hem mekana hem de mekan içerisinde yaşayan insan üzerinde bırakacağı etkiler bilinmelidir.

4.4.3.1. Dokunun Algılanmasında Işık

Işığın, algıdaki etkisi daha önceki bölümlerde açıklanmıştı. Tekrar belirtilecek olursa; dokunun algılanmasında ışığın etkisi büyüktür. Işık bir bakıma dokudaki güzelliği, etkileyciliği ve görselliği vurgulamaktadır. Işık dokunun özelliklerini dışarıya yansıtmasına yardımcı olan bir öğedir. Bu nedenle ışığın kullanımına özen gösterilmelidir. Işığın şiddetinin, yönünün algıdaki etkisi bilindiğinden, yanlış bir şekilde kullanılan bir ışık kaynağının istenmeyen etkiler oluşturabileceği de bilinmelidir.

“Işık, mekanın kendisinin görsel niteliklerini değiştirmenin yanı sıra, aynı zamanda, mekanı oluşturan yüzeylerin ve mekandaki nesnelerin görsel algılanmalarını etkiler. Işığın yüzeylere ve biçimlere çarpması ile bir takım gölgeler, yarı gölgeler, yansımalar oluşur. Bu şekilde aydınlık-karanlık noktalar gözün ağ tabakasını uyararak görsel algılamaya yol açarken, aynı zamanda aydınlık yoğunluğunun algılanması ile birlikte derinlik, yakınlık, parlaklık gibi etkiler de yaratırlar” (Ayfer, 1987: 129).

Dokuların doğal ve yapay ışıktaki etkilerde farklılıklar görülebilir. Doğal ışığın bırakacağı etkiler, günün farklı saatlerinde değişiklik göstererek ışığın açısı ve şiddeti, gölge oluşumlarını ve dolayısıyla dokunun algısını değiştirecektir. Aynı doku günün belirli bir saatinde ışığın geliş yönünden ötürü yumuşak bir doku etkisi bırakırken başka bir saatte sert bir doku olarak algılanabilir. Bu da dokuların kullanılacağı mekanlarda, ışığın doğal bir kaynaktan sağlanması sağlandığı ve özelliklerinin hava şartlarına, mevsimlere, yani atmosferdeki değişimlere göre değişebileceği gerçeğini göz önünde bulundurarak kullanması gerekir.

“Yapay ışığın da kullanıldığı mekanlarda; doku türlerinin algılanmasının, gün ışığının yön ve şiddetine bağlı değişimlerin kontrol altına alınabilmesi ve dolayısıyla dokunun istenen etkiyi sürekli olarak yaratabilmesi, istenilen ışıklılık seviyesi, ışık, gölge yönünün ve türünün sağlanabilmesi ile mümkün olabilir” (Ayfer, 1987: 131).

Işığın yönü dokuların algısında önemli etkilere sahiptir. Doku ile birlikte yaygın olarak kullanılan ışık kaynaklarının geliş yönlerinden bahsedilecek olunursa yaygın olarak kullanılan üç tip aydınlatma şekli vardır. Bunlar; *doğrultulu*, *yayınık* ve *karışık aydınlatma* olarak kullanılmaktadır.

Doğrultulu Aydınlatma; “Tek bir yönden ve küçük bir kaynaktan gelen ışık, bir doluluk izlenimi ve mekan boyutları yaratmada yardımcı olan keskin ve sert gölgeler meydana getirecektir. Ancak tek başına bu tür sert doğrultulu aydınlatma, biçimi ve dokuyu doğal bir şekilde ortaya çıkarmayabilir. Eğer kaynak boyutu küçükse, gölgeler sert olacak ve belirli yönlerde yüzeyin dokusunda bir abartma olacaktır” (Hopkinson, Petherbridge ve Longmore, 1966: 13).

Yayınık Aydınlatma; “Tüm dokulu yüzey veya nesne aydınlanarak, gölgeler azalır. Bu durum mekanda görsel heyecan ve duygu etkisi istendiği takdirde, dokunun görülebilirliğinin azalmasına neden olacağından, sadece yayınık aydınlatma kullanmak yeterli olmayabilir” (Ayfer, 1987: 139).

Karışık Aydınlatma; “Yayınık ışığa ilaveten yerel gölgelenmeyi keskinleştiren ve böylece doluluk görüntüsü vermede ve keskin mesafe ve doku yargılamaları yapmada yardımcı olan bir yönsel ışığın sağlanmasıyla oluşan aydınlatmadır” (Hopkinson, Petherbridge ve Longmore, 1966: 13).

4.4.3.2. Dokunun Algılanmasında Renk

“Doku, renge şaşırtıcı bir dinamizm kazandırır ve tersi de doğrudur. Renk, dokusal etkileri güçlendirir” (Gaborjani, 1970: 41).

Işıқта olduğu gibi dokulu yüzeylerde kullanılan renklerde de algı farklılıkları oluşabilir. Dokuların yüzeylerinde kullanılan renkler, mevcut özelliklerini değiştirmese de, görüldenden farklı algılanmasına neden olur. Rengin koyu veya açık tonları tıpkı rengin bir iç mekanı olduğundan geniş, dar, alçak veya yüksek olarak algılanmasına neden oluyorsa, dokulu yüzeylerde kullanılan koyu renkler gölgeleri daha az gösterdiğinden sert doku etkisi yaratmaz. Buna karşılık açık renkler ışığında etkisi ile dokuları olduğundan sert algılanmasını sağlar ve gözü ilk anda etkiler.

“Yüzeyler sürekli olarak ışık tarafından bir değişime uğradıkları için, ışık dokusal pürüzler arasında gölgecikler yaratarak, yüzeyin renginin belirli bir şekilde yoğunluk kaybetmesine neden olur. Pürüzsüz veya yumuşak dokulu bir yüzey, özellikle de cilalı ise, ışığı yansıtır ve yüzey, olduğundan daha açık görünür. Sert dokulu bir yüzey ise, gölgeler oluşumu nedeniyle daha koyulaşır” (Ayfer, 1987: 142).

Konut iç mekanlarında kullanılan dokulara bakıldığında ise ışık ve rengin bir bütün olarak dokulara anlam kazandırdıkları görülür. Geçmişte ise, geleneksel evlerde gerçek doku örneklerine çokça rastlamak mümkündür. Aynı zamanda günümüz konut iç mekanlarında, belirli yüzeylerde kullanılan dokuların mekan içerisindeki atmosferin değişmesin de etkili olduğu görülmektedir.

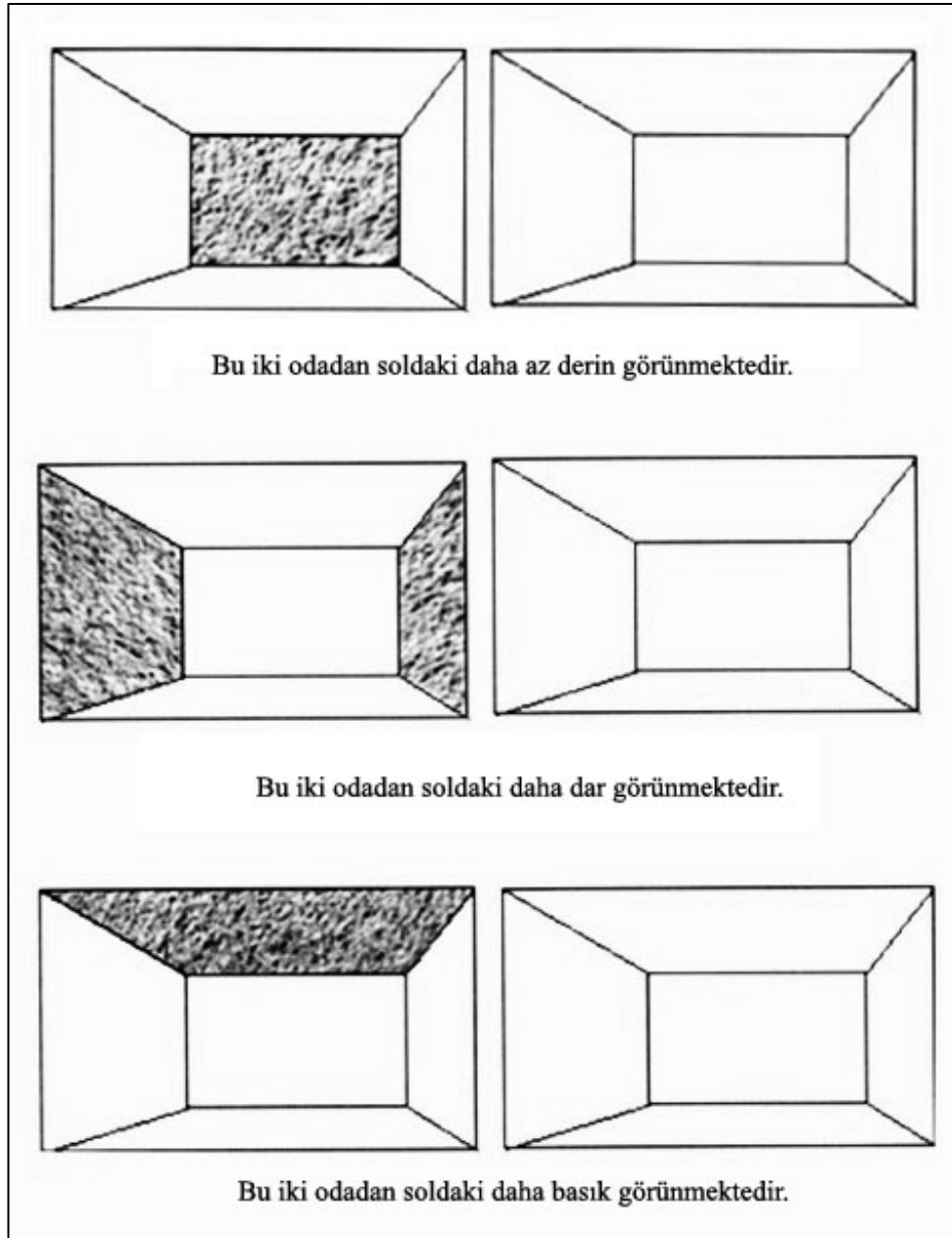
4.4.4. Konut İç Mekan Tasarımında Doku

Dokular buldukları mekanlara anlam kazandırır. Konutlarda kullanılan dokuların çoğunu yapay dokular oluşturduğu düşünülse de gerçek dokunun birebir kullanıldığı mekanlar da bulunmaktadır. Dokular kullanıldıkları mekanlara sert, yumuşak, ağır, kimi zamanda mekanları olduğundan daha karmaşık, dolu veya bunların tam tersi etkiler bırakabilirler.

“Bir dokunun ölçeği bir düzlemin mekan içindeki konumunu ve şeklini etkiler. Doğrusal damalı dokular, bir düzlemin uzunluğunu veya genişliğini vurgulayabilir. Kaba dokular, bir düzlemi daha yakınlaştırır, ölçeğini azaltır ve görsel

ağırlığını arttırır. Genellikle dokular, içinde buldukları mekanı görsel anlamda doldurma eğilimindedirler” (Ching; 2008: 121).

Dokuların mekanın içerisinde algılanırken, kullanıldıkları yüzeylerde farklı etkiler meydana getirmektedir. Mekanı olduğundan daha dar, derin veya basık algılanmasına sebep olabilmektedir. Bu ise yüksek tavanlı mekanları daha alçak, geniş bir mekanı dar, uzun bir mekanın ise kısa görünmesini sağlayarak, basit görsel hileler ile mekan istenilen özelliğe getirilebilir.



Şekil 4.41: (Güngör, 2005: 73.) Dokuların Kullanıldıkları Yüzeyler ve Mekan Algısına Etkisi

Dokuların sayılamayacak kadar çok çeşitliliğe sahip olması konutlarda kullanılan belirli bir doku çeşidinin olmadığını da göstermektedir. İç mekanlarla bütünlük sağlayan dokular, bulunduğu mekanın karakteristik özelliklerine göre belirlenerek tasarlanmalıdır. Dokular, ışık ve renk gibi, konut iç mekanlarında mutlak olması gereken bir öge olmaması sebebi ile konutlarda kullanılacağı yerler de mekan tasarımlarına göre değişmektedir.

Doku kullanımı sınırlamak veya tamamen bir mekanı doku ile doldurmaya çalışmak, iç mekanlarda tasarım yönünden doğru sonuçlara ulaştırmaz. Bir dokuyu kullanmış olmak için kullanmak yerine o mekanı dokusuz bırakmak kimi zaman daha etkili sonuçlar verebilir. Ancak dokuların kullanılan mekanlara; doluluk, gibi etkiler kattığı görülmektedir.



Şekil 4.42 : (www.trendir.com, 2011) Mekan İçerisindeki Şöminenin Doku ile Vurgulanması.

Dokularla, ışıkta olduğu gibi istenilen alanları vurgulamak mümkündür. Mekanda kullanılan düz zeminlerin aksine belirli bir alanın doku ile kaplanması, kişinin mekana girdiğinde ilk olarak göze çarpan yüzeylerin dokulu yüzeyler olmasıdır. Bu nedenle mekanda vurgulanmak istenen alanlar var ise (şömine gibi), bu alanlara doku uygulanarak mekanda öne çıkması sağlanabilir.



Şekil 4.43: (www.trendir.com, 2011) Banyoda Kullanılan Işık-Doku İlişkisi İle Dokunun Vurgulanması.

Dokuların bulunduğu yüzeylerin aydınlatılması, mekanın atmosferi değişerek farklı etkiler oluşturulabilir. Şekil 4.43’de İsviçre’de bulunan bir konutun çatı katında bulunan banyosunda yapılan iç mekan tasarımı, siyah ağırlıklı dokulu yüzeyin çatıdaki eğim yönünde devam eden aydınlatma ile bütünleşerek siyah beyaz ağırlığın, mekana ayırt edilebilirlik katarak dokunun vurgulanmasını sağlayarak mekanda ilgiyi o yöne çeker.



Şekil: 4.44: (www.trendir.com, 2011) Mekan İçerisinde Birbiri ile Yarışan Doku Örnekleri.

Bir iç mekanda kullanılan dokular birbiri ile yarışabilir. Bu durumun olumlu etkisi; öncelikle farklı dokuların mekana katacağı ilgi çekicilik sağlanabilir, kaba dokular yerine yumuşak dokuların, renklerin tercih edilmesi ile ise, tek düzelikten kaçınılarak mekana hareket katılabilir.



Şekil 4.45: (www.trendir.com, 2011) Duvarda Kullanılan Kağıdın Mekan Algısına Etkisi. Mekanın Olduğundan Daha Uzun Algılanması.

Dokular algılanmasında duyuların etkili olduğu ve dokuların temelde iki şekilde algılanabildiği belirtilmiştir. Bunlardan birisi dokusal dokular bir diğeri ise görsel dokulardır. Görsel dokuların konut iç mekanlarında duvar kağıtlarında görülebilir. Şekil 4.45’deki konutun duvarında görsel olarak uzun çizgiler doku özelliğinin yanında desen özelliği de taşımaktadır. Bunun yanında kırmızı ve beyaz çizgilerin tavana kadar uzanması hem rengin dikkat çekiciliği hem de uzun çizgilerin kullanılması, mekanın duvar yüksekliğinin olduğundan daha uzun algılanmasını sağlamaktadır.

“Bir mekanda yapılan eylem eğer oturma, uyuma, dinlenme türünden ise (evlerde, otellerde, hastanelerde vb. yerlerde) yumuşak dokunun kullanılması gerekeceği bellidir. Salonun bazı köşelerine canlılık vermek üzere orta sert ve sert doku uygulaması yapılabilir. Ocak kenarına taş duvar örgüsü yapılabilir. İçinde çalışma ve spor aktivitelerinin olduğu yerlerde orta sert ve yer yer sert dokulu yüzeyler kullanılabilir. Açık mekanlarda, dış cephelerde yapının türüne, karakterine göre her tür doku uygulanabilir. Önemli olan içte ve dışta dokuyu iyi seçmek, iyi kullanmaktır. Çünkü kötü kullanılan doku mekanı olumsuz hale getirebilir” (Güngör, 2005: 74)



Şekil 4.46 : (www.trendir.com, 2011) Tavana Uygulanmış Doku Örneği.

İç mekanların tavanında kullanılan dokuların, tavanın olduğundan daha alçak algılanmasına neden olur. Bu genellikle ölçü olarak olması gerekenden daha yüksek tavanlı mekanlarda tercih edilirken, mekanda daha samimi, sıcak bir ortam oluşturulmak istendiğinde dokular tavanda uygulanmaktadır. Konut iç mekanlarında çok fazla tercih edilmeyen bir yöntemdir. Daha çok cafe ve restoran tavanlarında mekana farklı etkiler yaratmak için kullanıldığı görülmektedir.



Şekil 4.47: (www.trendir.com, 2011) Mekanda Sert Dokuların Kullanımı.

İç mekan duvarlarında kullanılan sert dokuların, mekanın daha dar algılanmasına neden olmaktadır. Çok geniş mekanlarda kimi zaman tek bir duvara uygulanan dokuların genişliğini veya uzunluğunu, daraltarak veya kısaltarak etkilediği görülmektedir. Dokuların iç mekanlarda kullanımı tüm diğer görsel algı öğeleri gibi önem taşırken her mekanda farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Mekan yalnızca dokudan meydana gelmediğinden dolayı mekanda bütünlüğün sağlanabilmesi için diğer tasarım elemanlarının da dikkate alınması gerekmektedir.

4.5. Hareket

4.5.1. Hareket Tanımı (Devinim)

Hareket sözcüğü içerisinde birçok anlamı barındırmaktadır. Bu sebeple tanımlaması yapılırken hangi alan veya meslek grubu için kullanıldığının bilinmesi hareketin anlamını kısmen veya tamamen değiştirecektir. Örneğin hareket, insan vücudunun kıpırdarak gerekli olan eylemleri gerçekleştirebilmesi için yapmış olduğu, zorunlu bir ihtiyaçtır. Aynı zamanda hareket meslek gruplarının birçoğunun tamamen odak noktasıdır. Genellikle spor faaliyetlerinin çoğunlukta olduğu meslek grupları veya bu sporları yapacak olan kişilerde hareketlilik esastır ve durağanlık kabul edilemez. Hareketin tanımlanmasında akla ilk gelen özellikleri belirtildiği gibi bir yerden bir yere gitme veya eylemlerin gerçekleşebilmesi için gerekli olan bir öge olarak bakılır. Ancak bütün bunların yanında mimarlıkta hareketin tanımı daha farklıdır. Mimaride ve iç mekanlarda hareketin tanımlanması iki yönü ile ele alınabilir. İlki mekan içerisindeki eylemlerin kolaylıkla gerçekleştirilebilmesi için yapı içerisindeki hareketlilik durumudur. Bu ise yapıya girildiğinde iç mekanlarda dolaşımın rahatlıkla sağlanması anlamına gelmektedir.

“Yapı içinde tasarlanan mekanlarda çeşitli işlevler yer alır. Bu işlevlerin gerçekleştirilmesi sırasında gerekli mobilya ve gereçlerin mekan içerisindeki organizasyonunda mekan içi hareket önemli bir kriterdir” (Soygeniş, 2010: 93).

“Tasarımda hareket, kişilerin mekan içinde izledikleri yol ve yöndür. Bu yüzden önemli olan, sirkülasyonu ‘yönlendirmek’ ve ‘kolaylaştırmak’ ve kontrol etmektir. Sirkülasyon mekanları, hareket edilen mekanlardır. Hareket, asansörler, koridorlar, merdivenler vb ile sağlanır” (Coates, Brooker ve Stone, 2011: 107).

Mekan içerisinde kullanılan koridorlar, merdivenler, sirkülasyon alanları mekana hareket katmaktadır. Bunların dışında hareketin mekan içerisinde algı yolu ile tanımlanması ise hareketin iç mekanlardaki bir başka yönünü göstermektedir.

“Tasarımda durağanlığı yok etmek amacıyla ‘hareket’ ilkesini kullanarak; izleyicinin gözünü gösterilmek istenen noktaya odaklamak gerekir. Göz hareketini kolaylaştırmak için, tasarım içinde izleyicinin seyahat etmesini sağlar. Bu ritmik hareketi, çizgiyle, renkle, şekilleri tekrarlayarak yapmak mümkündür” (Öztuna, 2007: 39).

4.5.2. Hareketi Sağlayan Dzenli ve Dzensiz Ritim

İnsan, hayatını birebir ritmik olaylar içerisinde sürdürmektedir. Gece-gündüz, günler, mevsimler hayatın içerisinde düzenli bir şekilde devam eden ritmin göstergesidir. Tekrarı, sürekliliği içerisinde barındıran ritim, hareketin oluşmasındaki temel unsurdur. Ritmin aynı zamanda düzenin veya zıtlığın oluşmasında kullanılan bir tasarım elemanıdır.

“Süreklilik, tekrar ve organize edilmiş hareketler olarak tanımlanan ritim, birliğin temelini teşkil eder. Ritim genellikle elemanların düzenli, vurguların dikkatli olarak tekrarı ile belirtilen hareketlerin disipline edilmesidir ve gözün bir yerden başka yere hareketidir. Ritim, konutların güzelliğine de çeşitli şekillerde katkılar bulunur. Birlik ve armoni, ritmik tekrar ve devamlılığın sonucudur. Karakter ve kişilik, canlı ve aydınlık, dinamik ve düzensiz, açık – belirli, rahat – huzur içinde gibi ritmin esasları ile belirlenir. Konutlar canlılıklarını ritmin sonucu olarak hareket ve yön ile kazanırlar” (Faulkner, Nissen, ve Faulkner, 1986).

“Tasarımın diğer vazgeçilmez ilkesi ise ritimdir. Ritim, sürekliliktir ya da benzer eşit parçaların tekrarıyla meydana gelen akışkanlıktır. Ritim tempo ya da nabız atışı gibidir” (Öztuna, 2007: 31).

“Ritmin tasarım ilkesi, öğelerin mekan ve zaman içinde tekrarına dayanır. Bu tekrar hem görsel bütünlük oluşturur, hem de ritmik bir hareket sürekliliği yaratır, bakan kişinin gözü ve anlayışı da kompozisyonun süregittiği doğruyu boyunca veya bir mekan çevresinde bu yolu izleyebilir” (Ching, 2008: 150).

Mekan içerisinde ritmin algılanabilmesi için diğer görsel algı öğeleri ile birlikte düşünülmelidir. Nasıl ki ışıksız renkler algılanamayacaksa ritmin algısına etki eden de yine ışıklar, renkler, biçimler ve dokuların tekrarı, oluşturdukları hareket ritmin meydana gelmesini sağlar. Ritimlerin düzenli veya düzensiz bir şekilde devam etmesi mekanın da ritim ile oluşturulan algıya dönüştüğü görülecektir. Yani ritmin düzensiz olarak devam etmesi mekanda karışıklık hissi uyandırabilir. Aynı zamanda çok düzenli devam eden ritimler ise sıkıcılık, monotonluk yaratabilir.

“Düzenli Ritimler; Benzer motiflere ve eşit aralık miktarlarına sahiptir. Düzenli ritim, sürekli tempoya sahiptir. Düzenli tekrarlar şekilleri organize etmek için kullanılır” (Öztuna, 2007: 33).

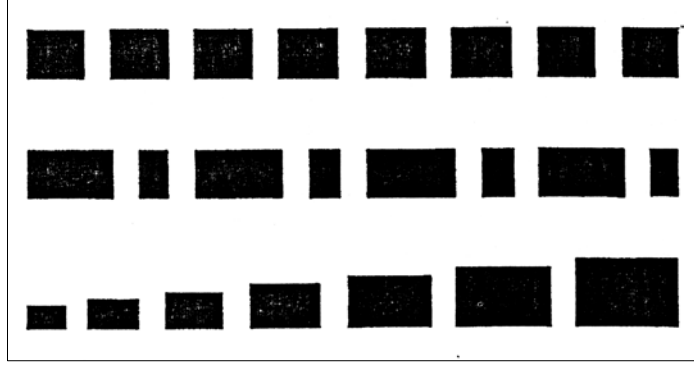
Düzenli ritimler içerisinde, tekrarın, benzerliğin, devamlılığın olduğu, bunlar sayesinde gözde hareket hissinin sağlanması ile mekanda hareketliliğin olduğu bilinmektedir. Ritimler, diğer algı öğelerinin tekrarı ile anlaşılabilir. Tekrar tüm mekanda uygulandığında kişiyi sıkacağından uygulanması gereken alanlarda dikkat edilmesi gerekir. Bunun yanı sıra renkleri kullanarak yapılan ritimler mekana canlılık ve neşe katabilir. Bu ise tasarlanacak olan mekanda istenilen etkinin iyi anlaşılması ile kullanılacak olan ritmin uygunluğu sonucunda ortaya çıkacak bir durumdur. Ritimlerin meydana gelmesinde yardımcı olan unsurlar kısaca açıklanacak olunursa;

Tekrar; Birbirinin aynı veya benzer özellikteki birden çok tasarı öğesi *tekrarı* meydana getirir. Tekrarın kendi içerisinde, oranları, ölçüleri, rengi, dokusunun, aynı şekilde tekrar etmesi durumuna tam tekrar denir. Aralarında az veya çok farklılıklar oluşan tekrarlar ise değişen tekrardır. Yönü, açısı, aralıkları farklı ancak benzer nitelikteki öğelerin tekrar etmesi ile *değişken tekrar* elde edilir.

“Ritmin basit tekrarlarla kullanımı kolaydır, ancak incelikten yoksundur ve monotonluğa neden olabilir. Tekrarın anlaşılmasına yardımcı olacak bazı kurallar vardır.

- Esas karakteri belirten renkler ve şekiller sürekli olarak ve kuvvetli bir şekilde tekrarlanmalıdır.
- Basit tekrarlardan kaçınılmalıdır.
- Çok fazla tekrar monotonluğuna yol açar.
- Çok az tekrar ise bütünlüğü yok eder ve karmaşıklığa neden olur” (Kalınkara, 2001: 128).

Devamlılık; Tekrardan farklı olarak ritimde devamlılık, yaratıcılığın kullanılmasına izin verir. Tekrar, tamamen benzer öğelerin bir araya gelmesi ile oluşurken, devamlılıkta görsel olarak aynı elemanların sıralanışı gibi algılansa da, yönlerindeki, açılarındaki değişiklikler veya büyüklü küçüklü sıralanışlar ile ritimde devamlılık daha etkili ve canlıdır.



Şekil 4.48: (Kalınkara, 2001: 128.) Tekrar, Kontrast (Değişim) ve Devamlılık.

Kontrast; Ritimde kullanılan öğelerin birbiri ile tamamen zıtlık yaratması ile değil, geçişlerin sağlanması ile kontrastlık oluşur. Renklerin, şekillerin tekrar oluşturmadan meydana gelmesinin yanı sıra ritimde, kontrastlık, hareketliliğin belirgin olarak sağlandığı görülür. Kontrastlık aynı zamanda düzensiz ritmi de meydana getirebilir.

4.5.3. Konut İç Mekan Tasarımında Hareket

Konutlar, sayısız elemanın bir arada düzenli veya düzensiz olarak tasarlanmasına ihtiyaç duyulan mekanları barındırır. Tasarımı yapılacak olan bir konutta daha önceki bölümlerde de ele alınan, ışık, renk, biçim, doku gibi elemanların her biri ile ayrı ayrı ve aynı zamanda yeni mekanlar tasarlamak mümkündür. Hareket ise, tek başına var olan bir eleman değildir. Hareketin meydana gelebilmesi ve mekanlarda fark edilebilmesi için kullanılacak olan diğer tasarım elemanları yardımı ile hareketlilik sağlanması gerekir. Örneğin mekanda kullanılan biçimlerin konumları, aralarındaki mesafeleri ve yönleri hareketi sağlayacak olan unsurlardır. Konut iç mekanlarında, aydınlatma elemanları, mobilya düzenlemeleri, mimari yapıda bulunan pencereler, kolonlar gibi çok sayıda etkenin hareketin oluşumuna yardımcı olduğu görülmektedir. Hareket bir mekanda kullanıldığında; neşe, canlılık, düzen gibi olumlu etkiler bırakmasının yanı sıra monotonluk, karmaşıklık da sağlayabileceğinden tasarlanırken iyi düşünülmesi gereklidir. Çünkü konutların iç mekanlarında kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarına genel olarak bakıldığında, dinlenmenin, sakinliğin, huzurun ve düzenin beklendiği görülür. Bu nedenle mekana hareketlilik kazandırılırken gözü yormadan, karışıklık ve aşırılığa kaçmadan düzenlemeler yapılmalıdır.



Şekil 4.49: (Strorey, 2010: 106.) Konut, Yaşama Mekanında Kullanılan Aydınlatmanın, Mekanda Yarattığı Hareketlilik.

Işık, iç mekanlar için vazgeçilmez bir öğedir. Mekanda yarattığı etkiler sayılamayacak kadar çoktur. Konut iç mekanlarında ışık ile hareketlilik sağlanırken, bu sırada gözün bu hareketlilikten olumsuz yönde etkilenmemesine dikkat edilmelidir. Çünkü hareketlilikte esas olan ritmin sağlanmasıdır. Işık ile oluşturulan ritimler çok sayıda ışığın bir arada birbirine olan uzaklıkları eşit tekrarlardan sağlanacağı için tekdüzelik oluşturabilir ve bu durum da uyku haline neden olabilir. Yapay ışık ile sağlanan hareketlilikte ışığın konumu, oranı, açısı ayarlanabileceğinden mekana uygun atmosferin yaratılması daha kolay olurken doğal ışığın günü belirli saatlerinde mekanda pencerelerden girmesi ile de kısmen ritmi sağlanmaktadır.



Şekil 4.50: (Yılmaz, 2010: 92.) SM Evi, Mekan İçerisindeki Pencerelerin Yarattığı Düzenli Ritim ve Hareket.



Şekil 4.52: (Yılmaz, 2010: 73.) Konut İçinde Bulunan Havuzun, Kolonlar, Pencere ve Tavanında Yapılan Tekrar, Devamlığın Oluşturduğu Hareketlilik.

Hareketin mekanda yarattığı tüm etkilerin düzenli veya düzensiz ritimlerin kullanımı ile kullanıcının ilgisini çeken mekanlar yaratılabilir. Tüm tasarım öğelerinde olduğu gibi hareketin mekanlarda çok ve sürekli kullanılması ile sıkıcılık, monotonluk, anlaşılmayacak kadar az kullanılması ile ise ifadesizlik meydana gelmektedir. Ritim ile en çok estetik görüşün öne çıktığı görülür. Malzeme, strüktür, doku, desen, ışık, gölge, renk, biçim ve daha bir çoğu ile hareketliliğin sağlandığı ve böylece sayısız tasarımın, yeni ve farklı mekanların ortaya çıkması sağlanır.

“Tasarım, bir düşünceyi görselleştirmek, izleyicinin dikkatini çekebilmek, her şeyin her şeyle bağlantılı olduğunu görmek, fark yaratabilmektir” (Öztuna,2007: 42).

İç mekan tasarımlarının ‘fark yaratabilmesi’ için kullanılacak olan tüm tasarım öğelerinde birliktelik ve uyum esastır. Tek başına kullanılan bir tasarım elemanı, bütünlük, devamlılık sağlasa da çeşitlilik sağlayamaz. Bu sebeple birbiri ile bağlantılı olan tüm elemanların oluşturacağı uyumu ve aynı zamanda farklılık mekanlarda görsel olarak ‘güzellik’ sağlar.

5. SONUÇ

Araştırmanın kapsamında; başlangıçta barınma ihtiyacı ile odaya çıkan konutların her geçen gün değişen yapı özelliği taşıdığı görülerek, tarihsel süreç içerisinde gelişimi incelenmiştir. Bu süreç içerisinde konutların basit korunma, barınma eylemleri zamanla yerini çeşitli ihtiyaçların, aynı anda ve aynı yerde giderebildiği mekanlara bıraktığı görülmüştür. Konutların süregelen bu değişiminin temelinde insanın ihtiyaçlarını karşılaması, daha iyiye ve güzele ulaşması çabası ile ortaya çıktığı görülmüştür. İnsanoğlunun istek ve ihtiyaçlarının artması, yaşam koşullarının hızla değişmesi, tasarım kavramının ortaya çıkmasını ve konut iç mekanlarında yeniliklere, tasarıma ihtiyaç duyulmasını sağlamıştır.

Mimaride tasarım kavramının yalnızca binanın dış kabuğunda değil asıl yaşanan ve kullanıcısı ile bütünleşen iç mekanlarında ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Bu yönü ile araştırmada konutların iç mekan tasarım sürecini ve kullanıcı gereksinimlerine göre mekanlarda yapılan tasarımlarda algının belirleyici unsur olduğu ve bireyin görsel algısını etkileyen elemanların; ışık, renk, biçim, doku ve hareketin insan üzerindeki etkileri incelenmiştir. Algının ve görsel algı öğelerinin iç mekan tasarımını bütünleyen önemli ve etkili bir unsur olduğunu ortaya koyan bu araştırmada iç mekanlarda kullanılan bu elemanların etkisine yönelik şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Işık, temel ihtiyacımız olan görme işlevini gerçekleştirilebilmesini sağlayan en gerekli unsurdur. Kişinin çevresini algılamasını sağlayan ışık, iç mekan tasarımlarının da vazgeçilmez bir öğesidir. Bu yönü ile ışığın, diğer tüm görsel öğelerin algılanabilmesini ve kişinin çevresindekileri anlamlandırabilmesi açısından oldukça önemli bir eleman olduğu görülmüştür. Araştırmada, konut iç mekanları olan odaların her birinde farklı eylemlerin gerçekleştiği göz önüne alınarak her bir mekanın özel aydınlatma şekillerine ihtiyaç duyduğu ve mekan içerisindeki işleve göre ışığın yönü, şiddeti, dağılımı ve diğer özellikleri göz önüne alınarak

mekan tasarımlarının yapılmasının kullanıcının mekanı doğru algılamasına yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Renklerin ise; her insanda farklı çağrışımlar uyandırması sebebi ile iç mekanlarda kullanımına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu yönü ile, renklerin taşıdıkları anlamların bilinmesi ile birlikte mekanı kullanacak olan kullanıcının tercihleri göz önüne alınması gereklidir. Araştırmada, renklerin özelliklerine değinilirken, konut iç mekanlarında kullanılacak olan her bir rengin o mekanı, içerisinde yaşayacak olan veya mekanda bulunacak olan insanları psikolojik yönden etkilediği görülmüştür. Örneğin iç mekanda kullanılan sıcak veya soğuk bir rengin insan üzerinde rahatlık veya sıkıcılık gibi etkiler bırakırken mekanın olduğundan daha geniş veya dar algılanmasını daha sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Konutlarda ışık gibi renginde her oda için ayrı olarak, içerisinde gerçekleştirilecek olan işleve ve kişilerin üzerinde bırakacağı etkilere göre kullanılması doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Biçim ve dokunun algılanmasında da ışığın ve rengin etkili görülürken, ışık ile dokuların olduklarında daha sert veya yumuşak algılandığı mekan içerisinde kullanılan biçimlerin ise mekandaki işlev ile şekillenerek görsel bütünlük sağlanmasına yardımcı olduğu sonucuna ulaşılr.

Hareketin konut iç mekanlarında kullanımının doku, renk gibi görsel algıyı etkileyen elemanların bir düzen veya düzensizlik içerisinde kullanılması ile sağlandığı görülür. Düzenli veya düzensiz ritim ile mekana hareketlilik katmak kişi üzerinde pozitif veya negatif etkiler sağladığı görülürken, aynı zamanda canlılık veya monotonluk kazandırabileceği de düşünülmektedir.

Sonuç olarak, kişinin görsel algısını etkileyen ve temel olarak sıralanabilen bu beş öğenin konut iç mekanlarında doğru şekillerde ve birbirleri ile uyumlu olarak kullanılması ile daha huzurlu, mutlu ve her yönü ile yaşanabilir mekanlar oluşabilmesini sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Achenbach, J. (2001). Işığın Gücü, *National Geographic*.
- Altan, İ., (1972). *Mimarlıkta Mekan Kavramı* Szczoł, F.H., Elements Analythiques de L' Espaca Urbain. Editions D. Vinecent et Cie., Paris.
- Arcan, E.F. ve Evcı, F., (1999). *Mimari Tasarıma Yaklaşım 1 Bina Bilgisi Çalışmaları*. İstanbul: Tasarım Yayın Grubu.
- Arnheim, R., (2009). *Görsel Düşünme*. Rahmi Ö. (Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Atrikson, R.L., Atrikson, R.C., Smith E.E., Bem D.J., Hoeksema S.N., (2006). *Psikolojiye Giriş*. Yavuz A. (Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aytuğ, A. (1987). *Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bielefeld, B. ve Khouli S. E., (2010). *Adım Adım Tasarım Fikirleri*. İstanbul: Yem Yayın.
- Bradford, B.T. (1971). *Easy Steps To Succesful Decorating*. Newyork
- Büktel, Y. (2000). *Mimarlık Tarihi I*. Edirne: T.Ü Matbaa Tesisleri.
- Büyükçelen, C. (2007). *Algı Yanılsamalarının Mekan Tasarımına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ching, F.D.K. (2008). *İç Mekan Tasarımı*. B. Elçiöğlü (Çev). İstanbul: Yem Yayın.
- Coates, M., Brooker, G. ve Stone, S. (2011). *Görsel İç Mimarlık Sözlüğü*. N. Şık. (Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Corbusier, L. (2010). *Bir Mimarlığa Doğru*. S. Merzi (Çev). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.
- Craig, H.T. (1970). *Homes with Character*. Lexington: D.C. Heath and Company.

Çırak, M. (2008). *Mimaride Biçimin Görsel Etkisi: Tasarımcı Hedefi ve Kullanıcı Üzerinden Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Dede, E.O. (1997). *Mekanın Algılanma Olgusu ve İnsan-Hareket-Zaman Faktörlerinin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Dommelen, DBV. (1965). *Design and Decorating Interiors*. Newyork: John Wiley & Sons, Inc.

Faulkner, R., Nissen L.A., ve Faulkner, S. (1986). *Inside Today's Home*. Ner York: Holt, Rinehart and Winston.

Faulkner, S. (1979). *Planing a Home*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Friba, A.I. (1971). *Approach to Architecture Design*. London: Butterworth Col Ltd.

Fitoz, İ. (2002). *Mekan Tasarımında Belirleyici Bir Etken Olarak Yapay Işık İçin Aydınlatma Tasarım Modeli*. Doktora Tezi. İstanbul: MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gillies, M.D. (1948). *All About Modern Decorating*. New York: Harper and Brothers.

Güngör, H. (2005). *Temel Tasar*. İstanbul: Bilgisayar Destekli Baskı ve Reklam Hizmetleri Sanayi ve Ticaret LTD. ŞTİ.

Gaborjani, P. (1981). *Sensation of Colouring Linked With Materials*. Berlin: AIC Coloral.

Gürer, L., ve Gürer, G. (2004). *Temel Tasarım*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Gympel, J. (1996). *Histoire de l'architecture*. S. Cox (Çev). Köln: Konemann Yayınevi.

Hasol, D. (2010). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yem Yayın.

Hobbs, J.A. (1975). *Art in Context*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc..

Holl, C.M. ve Page S.J., (1999). *The Geography of Tourism and Recreation*. London: New Fetter Lane.

Hopkinson, R.G., Petherbridge P., ve Longmore, J. (1966). *Day Lighting*. London: William Heinemann Ltd.

Itten, J. (1975). *Design and Form*. London: Thames and Hudson.

Kakuzo, O. (2007). *The Book Of Tea*. USA: Forgotten Books.

- Kalınkara, V. (2001). *Konutta İç Dekorasyon*. Ankara: Teknik Yayınevi.
- Kasap, Özsrkıntı, H. (2009). *20. Yüzyıl Mimarisinde Form Ve Renk Kavramlarının Mekâna Etkisinin Mimari Akımlar Çerçevesinde Analizi*. Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Keleş, N. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kepes, G. (1944). *The Language of Vision*. Chicago
- Lang, J. (1974). *Theories of Perception and "Formal" Design, Designing for Human Behavior*. Pennsylvania: Lang, Burnette, Molski, Vachon, Dowden, Hutchinson, Ross, Inc.
- Lechner, N. (1991). *Heating, Cooling, Lighting Design Methods for Architects*. Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Martin, S.M. (2008). *İnteriors By Color*. İspanya: Loft.
- Memiş, H.Ö., (2007). *Renk Algısının Algısal Organizasyonunun Bireysel Farklılıklar Metodu ile Değerlendirilmesi ve Renk Algısında Cinsiyet Farklılıkları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Menin,S. (2003), *Nature and Space: Aalto and Le Corbusier*. UK: Routledge.
- Monnier, G. (2006). *Mimarlık Tarihi*. İ. Yeryuz (Çev). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Mutlu, B. (2007). *Mimarlık Tarihi Ders Notları*. İstanbul: Mimarlık Vakfı.
- Munro, T. (1970). *Form and Style in the Arts*. Cleveland- Ohio: The Pres Of Case Western Reserve University.
- Öztuna, H.Y (2007). *Görsel İletişimde Temel Tasarım*. İstanbul: Tibyan Yayıncılık.
- Pekpostalcı, A. (2009). *Tarihi Perspektif İçinde "Ev" Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Roth, L.M. (2002). *Mimarlığın Öyküsü*. E. Akça (Çev). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sema, T. (2006). *Mimarlık ve Renk Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sevin, V. (1991). *Yeni Asur Sanatı*. Ankara: T.T.K. Yayınları.
- Sharma, R. ve Sharma, M. K. (2007). *Renklerle Terapi Güneş Işınlarnın Mucizesi*. E. Kafalı (Çev). İstanbul: Nokta Kitap.

- Sirel, Ş. (1994). *Konutta Görsel Konfor. Konutta Kalite*. Ankara: MESA Mesken Sanayi A.Ş.
- Sirel, Ş. (1997). *Aydınlatma Sözlüğü*. İstanbul: YEM Yayın.
- Strorey, S. (2010). *Perfect Lighting*. Singapur: Jacqui Small.
- Soygeniş, S. (2010). *Mimarlık Düşünmek Düşlemek*. İstanbul: Yem Yayın.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2001). *Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Sun, H. ve Sun, D. (1994). *Renginizi Tanıyın*. T. Ökten. (Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Tamer, C. (2003). *İstanbul Bizans Anıtları ve Onarımları*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını.
- Tuncel, A. (2009). *Lokanta, Yeme İçme ve Eğlence Mekanlarında Aydınlatma Tasarımı Işık ve Rengin Atmosfer Oluşumuna Etkisi*. Sanatta Yeterlilik. İstanbul: MSÜ: Fen Bilimleri Enstitüsü.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tüzcet, Ö. (1967). *Form ve Doku*. İstanbul: Matbaa Teknisyenleri Koll. Şti.
- Whiton, A.S. (1974). *Interior Design and Decoration*. New York: J.P. Lippincott Company.
- Yakan, Ş. (1999). *Mimari Form Oluşumuna Etki Eden Girdiler ve Tarihsel Süreç İçinde Form Olgusunun İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi: Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, B. (Ed.). (2010). *Projeler Yapılar 1 Konutlar*. İstanbul: Yem Yayın.
- Yılmaz, Ü. (1991). *Renk Psikolojisi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zengel, R. (2008). Mekan Algısına Yönelik Farklı Okuma Biçimleri. *Mimarlık ve Yapı Malzemeleri Dergisi*, 7.
- Zengel, R., Kaya, İ. (2007). Renk Algısının Mekan Üzerindeki Etkileri. *Mimarlık ve Yapı Malzemeleri Dergisi*, 6.

İnternet:

Wikipedia (2010). Erişim Tarihi: 4 Ekim 2010,
<http://en.wikipedia.org/wiki/File:VillaSavoye.jpg>.

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Frank_Lloyd_Wright_ _Fallingwater_interior_7.JPG](http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Frank_Lloyd_Wright_-_Fallingwater_interior_7.JPG)

Rawgallery (2010). Erişim Tarihi: 25 Kasım 2010,
<http://rawgallery.blogspot.com/2008/08/objective-is-to-see-all-16-levels-of.html>

Home Decoration Magazine. (2011). Erişim Tarihi: 14 Mart 2011,
<http://www.homedecorationmagazine.com/bedroom-design-ideas-from-hulsta.html>

Trendir (2011). Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2011,
<http://www.trendir.com/interiors/circular-living-room-design.html#more>

http://www.trendir.com/archives/cat_kitchens.html?start=50

<http://www.trendir.com/interiors/?start=110>

<http://www.trendir.com/interiors/inviting-living-room-rawlins-calderone-design-2.html>)

<http://www.trendir.com/interiors/?start=100>

<http://www.trendir.com/?start=30>

<http://www.trendir.com/interiors/?start=105>

<http://www.trendir.com/interiors/?start=70>

Gadarchitecture (2011). Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2011,
<http://gadarchitecture.com/buama-house-istanbul.html>

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Ayşe
Soyadı : Dinçer
Doğum Tarihi : 03/ 09 /1987
Doğum Yeri : İstanbul
Lise : Fatih Koleji
Lisans : Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri
Tasarımı Bölümü.
Yüksek Lisans : Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık
Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı.